

IN MEMORIAM
JEZUÏETEN UIT VLAANDEREN
NOVEMBER 2009

VOORWOORD

Onze God schrijft met elk mens een persoonlijk verhaal.
AMDG

De volgende overleden medebroeders mogen hiervan getuigen:

Pater René BEECKMANS de West-Meerbeeck (1929-2009)
Mgr. Lukas DE HOVRE (1926-2009)
Pater Jos DE MOERLOOSE (1917-2009)
Pater Charles DIERCKX de Casterlé (1919-2009)
Pater Adrien MESTDAG (1926-2009)
Pater Jan ROEX (1936-2009)
Pater André SERMON (1926-2009)
Pater Herman SMETS (1925-2009)
Pater Willy VANDEKERCKHOVE (1920-2009)
Pater René VAN de WALLE (1924-2009)
Pater Jo VAN EMMERIK (1923-2008)
Pater Jos VERBEKE (1928-2009)
Pater Ghisleen WINDEY (1923-2008)

PATER JO VAN EMMERIK (1923-2008)

Meer dan zestig jaar heeft Jo(hn) van Emmerik als missionaris doorgebracht in India. Slechts een paar zeldzame keren in al die jaren is hij met vakantie naar Europa overgekomen. Zo ook in september laatst. Hij doet de ronde van de familie, de meesten woonachtig in Nederland, zijn eigen geboorteland trouwens. Op 10 oktober is hij te gast bij een broer in Oldenzaal, provincie Overijssel. 's Nachts doet hij er een zware val. In allerijl wordt hij, ernstig gekneusd en buiten kennis, overgebracht naar het Medisch Spectrum Twente (MST) ziekenhuis in Enschede. Daar overlijdt hij zaterdagavond 11 oktober, omringd door een vijftiental verwanten en onze missieprocurator pater Bob Albertijn. Het tragisch toeval doet denken aan het

bekende 'De tuinman en de dood' van P.N.van Eyck. Daar wordt de tuinman buiten alle verwachting in door de dood aangetroffen in het verafgelegen Ispahaan. Bij Jo, arbeider in de wijngaard des Heren, weten wij wel beter : zijn Heer en Vriend Jezus was het die hem opwachtte in het verre thuisland.

Geboren in Breda op 3 mei 1923 is Jo nummer vijf in de rij van elf kinderen bij meubelmaker Adriaan van Emmerik en Wilhelmina van Rijswijk. Het ouderlijke huis moet een bijenkorf geweest zijn waar een vrolijk geroezemoes nooit ophield en de honing van dartel samenspel en innige genegenheid zich opstapelde. Jo's spreekwoordelijke opgeruimdheid is een erfstuk van thuis. Telgen uit grote gezinnen munten doorgaans uit door spontaan dienstbetoon en een gezellige omgang. Het lijkt in hun natuur ingeschapen. Dat hoeft niet te verbazen. Van kindsbeen af zijn ze eraan gewoon om, in groep levend, met de anderen rekening te houden en elkaar gulhartig te helpen, zonder aarzelen. De manier waarop broers en zussen met hun kinderen broer of oom Jo hebben gevolgd en gesteund in zijn levenswerk, spreekt boekdelen, alsook hun verdriet en rouw bij zijn schielijk heengaan. En wat een geloof bij dit alles!

Uit zijn kinderjaren herinnert Jo zich een klein voorval dat typerend mag heten voor de toenmalige mentaliteit. "Recht over ons in de straat woonde er een gezin met twee kinderen. Zekere dag komt de moeder vragen of ze samen met ons mogen komen spelen. Nee, nee, antwoordt onze moeder kordaat, rooms als ze is tot in de toppen van haar vingers. Hun papa immers is dominee, stel je voor, zijn kroost mocht dat van haar eens besmetten met ketterij!" Jo moest erom lachen : "Het concilie heeft er toch een en ander aan veranderd, en het mocht wel !".

In 1937 wordt hij ingeschreven als leerling op de Apostolische School in Turnhout. Een kweekvijver waarin mogelijke missionarisroepingen kunnen gedijen. De jongens volgen de humaniora aan het naburige Sint-Jozefcollege. Langs die weg komt de wakkere, edelmoedige Noord-Brabantse knaap op het spoor van de Vlaamse jezuïetenprovincie. Hij is trouwens niet de enige apostoliek van over de grens. Wanneer in 1943 de Duitse bezetter school en college in beslag neemt, gaat hij de humaniora voortzetten in ons college te Aalst.

Op 23 mei 1944 staat de novicemeester pater Paul Croonenberghs hem op te wachten in Drongen. Dat jaar wordt de intrede naar gelang van de leeftijd van de kandidaten één tot vier maanden vervroegd, met de bedoeling ze te onttrekken aan de door de Duitsers opgelegde 'Arbeitsdienst'. Pas is het noviciaat twee jaar nadien voorbij en de eerste geloften afgelegd, of Jo vertrekt naar India. Algemeen wordt in die dagen nog gedacht dat naar India afreizen gelijkstaat met nooit meer terugkeren, behoudens om ernstige gezondheidsredenen waarvoor de plaatselijke omstandigheden geen uitzicht bieden. Het is goed in herinnering te brengen wat dat betekende voor de betrokkene en niet minder voor de ouders en naaste bloedverwanten. Eigenlijk was het de hele familie die het offer bracht. Latere faciliteiten en voorzieningen hebben deze regel flink afgezwakt en versoepeld, gelukkig maar.

In India aangekomen, krijgt Jo een jaartje de kans om zich aan de vreemde cultuur aan te passen. Hij heeft inderdaad het zogeheten Indische Junioraat in België

moeten missen, dat de kandidaten bestemd voor India voorbereidt op de cultuurwisseling. Hij kan alvast op het St.Stanislaus College in Hazaribagh het voortijdig gestopte retoricajaar afwerken. Voor de filosofie cursus trekt hij naar Shembaganur (Madurai) nabij het zuidpunt van het land. Het studiehuis aldaar, het Sacred Heart College, is in handen van de Franse jezuïetenprovincie van Toulouse, plagerig 'la sainte province' genoemd wegens haar steile ascetisme. Nu, Jo schijnt daar niet te hebben onder geleden : hij had al een snuifje strenge 'regeltucht' gekend in Turnhout.

Eén jaar, 1950-51, intense taalstudie in Ranchi. 1951-54 De gebruikelijke stage als leraar-surveillant aan het St.Mary's High School van Samtoli. 1954-58 Theologie in Kurseong, bekroond door de priesterwijding uit de handen van aartsbisschop Ferdinand Perier van Calcutta, 21 november 1956. Meteen na de theologie terug naar het noordelijk gelegen Hazaribagh, om er bij instructor Louis Schillebeeckx het laatste proefjaar te volgen. Met de laatste geloften 15 augustus 1959 op zijn eerste post Lureg, gaat hij over naar de Ranchiprovincie. Later, in 1992, wordt van deze intussen flink uitgedijde provincie een nieuwe provincie Madhya Pradesh losgemaakt. Jo, voortaan omgedoopt tot John, volgt deze operatie letterlijk op de voet en maakt andermaal een overstap, nu naar de MAP.

De jezuïetenvorming mag nog zolang duren, zeker voor wie eraan begint, er komt een einde aan. In 1959, vijftien jaar na zijn intrede, staat father John klaar om, als een degelijk getrainde 'miles Christi', soldaat van Christus, het strijdperk (!) te betreden. Na de boven behandelde periode van opleiding, kunnen wij in zijn échte missionarisbestaan, twee delen onderscheiden. Het eerste tot 1977, met vooral apostolaat onder de 'tribals'. Het tweede : dertig jaar doorgebracht in Bhopal, voornamelijk belast met 'geestelijke leiding' aangevuld met administratieve en onderwijstaken. Wij lichten achtereenvolgens beide periodes door, met inlas van getuigenissen. Het is inderdaad niet moeilijk een prachtige ruiker samen te stellen met een pak verbluffende en ontroerende uitingen van lof, bewondering, dank en nogmaals dank door talloos velen die zijn wegen hebben gekruist.

Zoals gezegd begint hij als priester te werken in Lureg van 1959 tot 1962. In de volgende plaatsen is hij hetzij pastoor, hetzij schooldirecteur, soms beide samen. In 1962 naar Ambakona, in 1964 Saraitoli, in 1974 Ratasili, in 1975 Pathalgaon. Het gebied waar John heeft gewerkt is een bepaald armoedige en achtergebleven streek. Dat ligt niet aan de verstandelijke aanleg of vadsigheid van de bewoners, wél aan hun onmacht. Velen behoren tot de zogenoemde 'dalits' of kastelozen. Nazaten van de oorspronkelijke bevolking vallen ze zelfs buiten het hindoe-kastensysteem. Zij voelden zich als het uitschot. Eeuwen lang werden ze onderdrukt en uitgebuit. Kansen om zich op te werken werden hun stelselmatig onthouden, want hun (onder)horigheid paste perfect als basis en dekking voor de welstand van de rijke grondbezitters. Juist bij die minstbedeelden oefenen ettelijke katholieke missionarissen en inlandse priesters bij voorkeur hun apostolaat uit, een uiterst humane en humaniserende vorm van kerstening : geloof gekoppeld aan het bevorderen van gerechtigheid. Zij verstrekken ze onderwijs, wijden hen in in doeltreffender landbouwtechnieken, maar vooreerst en vooral geven ze hun een

elementair zelfbewustzijn en weerbaarheid. Daardoor 'verstoren' zij een vanouds ingeworteld maatschappelijk bestel dat op schaamteloze uitbuiting berustte.

Scherper dan welke informatiebron ook laat het getuigenis van pater Michael Tirkey, zelf een dalit van afkomst, uitkomen wat father John betekend heeft voor de armsten onder de armen. "Zijn verblijf onder ons noemen wij een gouden tijdperk. Waar hij werkzaam is geweest, daar zijn de mensen nu ontwikkeld, je treft er geen analfabeten meer aan, en op hun beurt sturen zij hun kinderen naar school. Zo gaat de toegangspoort open voor allerlei beroepen, tot academische toe. Vroeger gewoon ondenkbaar. Onze dorpseconomie is sterk uitgegroeid. Ook politiek beginnen wij gewicht te krijgen. Allen plukken wij nu de vruchten van zijn werk (ikzelf ben er een van !), van zijn enthousiasme, zijn mensenkennis, zijn liefde voor ons volk. Hij is echt een van ons geworden. Soms denk ik : waren mannen als John niet naar ons toegekomen, waar zouden wij nu staan ? Nergens. Nog altijd onder de plak van de hoge kasten, onder het slavenjuk van ellende en onmondigheid. Waarschijnlijk huisden wij nog in de bossen, met amper lompen aan ons lijf. Nooit zullen wij, de tribals, in staat zijn om terug te schenken wat zij ons hebben gegeven. Dankbaar zijn wij eveneens aan hun families, speciaal die van John, die ons zo een nobele en onvergetelijke man heeft afgestaan".

Misschien is Saraitoli in het bisdom Jashpur een van zijn gelukkigste periodes geweest. Daar had hij tien jaar de tijd om zich volop uit te leven. Hij sticht er inderdaad de parochie en bouwt ze uit met bijposten in de ruime omgeving, inmiddels tot volwaardige parochies uitgerijpt. In de diverse portretten die zijn toenmalige parochianen ophangen tekent zich het profiel af van een beminnelijke, immer opgeruimde man, die de taal van zijn volkje onder de knie wist te krijgen. Hij spreekt Kurukh, de taal van de Oraons. En, schrijft father Christi Kujur, dat was geen makkie, aangezien er zo goed als geen literatuur beschikbaar was. Door deze bewonderenswaardige inspanning treft hij de eenvoudige mensen in het diepst van hun hart. Hij doet nog zoveel méér. Droogteproblemen leert hij de mensen oplossen dankzij afdamming en bevoeiing. Wij, Nederlanders, grapt hij, kunnen best omgaan met waterkering en inpoldering. Gevolg : hun rijstooogsten verbeteren aanzienlijk en tevens verhoogt hun welstand. Zijn pionierswerk krijgt zowaar van officiële zijde erkenning : hij wordt onderscheiden tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

In 1977 komt er een bruusk einde aan zijn parochiewerk onder de tribals. Het zat al een tijdje aan te komen. De ontvoogding die hij bij die arme stakkers op gang bracht, is een doorn in het oog van de gevestigde machthebbers. Alles stellen dezen in het werk om de ingezette trend af te remmen en hemzelf lam te leggen. Jo wordt beschuldigd van subversief en opruiend optreden en krijgt politiebevel om onverwijld zijn biezen te pakken en India te verlaten. Hij verweert zich zo goed als het kan en verkrijgt, mede dankzij de bemiddeling van aartsbisschop Eugene D'Souza van Bhopal, dat hij mag blijven maar met strikt verbod zich nog te laten zien in de streek van de tribals. Hij mag Bhopal, de hoofdstad van Madhya Pradesh, niet uit.

Voor Jo is dat een zware klap. Het ligt evenwel niet in zijn aard om de armen moedeloos te laten zakken. Over zijn verbanning geen geklaag of gezeur, hoeveel hartzeer ze hem ook bezorgt. Hij wil er nog het beste van maken, zo sterk en soepel is zijn geest wel. "Waar God wenst dat ik verblijf, daar zal ik van Hem getuigen". Een

nieuw leven begint voor hem. Zijn thuisbasis is de St.Edmund Campion School. Daar oefent hij in de loop der jaren diverse jobs uit : pastoor, lesgever, econoom, terwijl hij contact blijft onderhouden met zijn geliefde tribals om ze aan te moedigen en met praktische raadgevingen bij te staan. In 1989 keert hij enkele maanden terug naar Europa om zijn wankele gezondheid weer op te krikken. Van 1994 tot 2000 is hij privé secretaris van de elkaar opvolgende aartsbisschoppen, ondermeer Pascal Topno sj. In 2000 krijgt hij de opdracht de seminaristen van het St. Theresa's Seminary in hun geestelijke vorming te begeleiden, wat hij trouwens al lang beoefent voor priesters en religieuzen. Een soortgelijke taak wacht hem in 2007 in het prenoviciaat. Dat het van korte duur zal zijn, niemand die het kan vermoeden.

Hoe hij in Campion School te werk gaat, daar hebben wij enkele sappige getuigenissen over, wij doen er een losse greep in : "Op de campus krijgt hij een lap grond toebedeeld waarop hij zijn tuinbouw- en opvoedingstalent kan botvieren. Zijn onderwijsmethode heet 'Teaching through doing', wat voor zijn studenten neerkomt op 'al doende leert men'. Lang voordat er sprake is van 'Red onze bedreigde Aarde!'leert hij groenten te kweken zonder bodem- of grondwaterbesmetting door scheikundige meststoffen of insectenverdelgers. Hij doet aan 'Mulching' (een deklaag van vergaan of rottend materiaal over aanplantingen strooien), met als leidraad 'Laat de natuur haar werk doen, kom niet tussenbeide (do not interfere with nature)'. Hetzelfde richtsnoer wendt hij, merkwaardig genoeg, aan in zijn geestelijke leiding: 'Respecteer Gods werking in jou, laat Hem betijen (do not interfere with God)'. Hoe nederig en hoe wijs !

Een stemmingsbeeld ten afscheid. Zijn fysieke verschijning alleen al boezemt ontzag in en neemt je voor hem in. Twinkelende pretoogjes, een weelderige baard. De buitenmensen spreken op vertederde toon van 'Gocho Father' (de pater met zijn baard). "Ik ben van Aärons familie, schertst hij, doelend op psalm 133 : *Hoe weldadig als broeders samen te zijn, olie kostelijk nedervloeiend over de baard van Aäron, die nederdaalt over de rand van zijn priestergewaad*. Heeft Jo ook gelet op dat *weldadig samenzijn als broeders* ? In zijn geval klopt dat perfect. In zijn communititeit, in zijn werkkring, bij zijn parochianen of vrienden op bezoek, overal brengt hij de weldaad van zijn onverstoorbare hartelijkheid. Deze ontaardt zich in een klaterende lach, grappen en moppen, evenzeer echter bij ernstige beraadslagingen of gesprekken onder vier ogen. Boven alles toont hij zich een gezelschap van Jezus. In alles wat hij onderneemt, zelfs het banaalste en laag-bij-de-grondse, mag hij met Paulus zeggen: *De liefde van Christus laat ons geen rust, of in een andere vertaling, drijft ons voort (Caritas Christi urget nos), 2 Kor 5,14*. Een Indiase medebroeder typeert hem heel poëtisch met een Oosters beeld : 'Hij leek de lotusbloem die bloeit in het slijk, er leven uit puttend, maar er niet door bezoedeld wordt. Een door en door geestelijk man, in het spoor van onze eigen wijzen uit oeroude tijden'. Nog een ander bekent heel onbevangen: 'En groot man is heengegaan. Hoe graag hadden wij hem bijgestaan in zijn laatste uren en hem begraven in onze én zijn grond. Maar goed, nu rust hij dicht bij zijn familie, en ook dat vinden wij goed. Hoe dan ook, zijn geest blijft hier leven, wij laten hem nooit los, en hij ons evenmin'.

Na een indrukwekkende uitvaartdienst in onze Pinksterkerk werd Jo van Emmerik bijgezet onder zijn Vlaamse medebroeders op het kerkhof van Turnhout. Binnen

bereik van zijn familie in Noord-Brabant. Niet eens zo ver van de vroegere Apostolische School waar zijn missionarisroeping is ontkiemd. De kring is gesloten.

PATER GHISLEEN WINDEY (1923-2008)

Overschouw je het leven van pater Ghisleen Windey, op 11 december 2008 overleden, dan is er één kenmerk dat je dadelijk treft : de overvloed. Een overvloed (of is 'het bovenmaatse' geschikter ?) aan begaafdheid, aan verwezenlijkingen, aan beweeglijkheid, aan kennissen en vrienden.

Het begint al bij zijn herkomst. Ghisleen is het zesde kind in een gezin van twaalf. Zeven ervan wijden zich aan de onverdeelde dienst van de Heer, drie zusters-religieuzen, één diocesaan priester, drie jezuïeten : Jos, overleden in 2005 ; Michaël, stichter en bezieler van 'Village Reconstruction Organization' (dorpenbouw) in India ; en Ghisleen. Geboren in Buggenhout (O.-VI.) op 19 oktober 1923, volgt hij de humaniora aan het H.Maagcollege te Dendermonde. Hij treedt in ons noviciaat te Drongen in het oorlogsjaar 1940, niet eens zeventien, de benjamin van zijn lichtung. Aanvankelijk droomt hij ervan, in het spoor van Michaël missionaris te worden in India. Daarom studeert hij twee jaar, met onderscheiding, Indische letteren te Wépion bezuiden Namen. Wanneer zijn gestel, overigens heel robuust, bepaalde allergieën vertoont die het verblijf in de tropen kunnen belasten, oordelen zijn oversten dat hij zijn vitaliteit beter hier in Vlaanderen besteedt, uitwegen zijn er te kust en te keur. Collegewerk lijkt geknipt voor hem. Daarvoor zal hij, na de filosofie in Egenhoven 1944-47 en na de theologie in Leuven 1950-54, nog vlug in 1954-55 de dubbele kandidatuur klassieke filologie halen aan de Facultés Notre-Dame de la Paix te Namen. Zijn regentie-stageperiode volbrengt hij 1947-50 aan het Onze-Lieve-Vrouwecollege Antwerpen : klas- en talenleraar, en KSA-hulpproost. Tot priester gewijd door monseigneur Schoenmaeckers in Leuven 24 augustus 1953, komt hij in 1956 klaar met het laatste, derde proefjaar te Rathfarnham (Ierland) en kan hij, geen dag te vroeg, zijn volwaardig jezuïetenapostolaat beginnen.

Gedurende nog twee jaar 1956-58 terug naar de Frankrijklei, den 'boulevard', in Antwerpen : leraar derde, nu vierde, Latijnse klas, plus VVKS-aalmoezenier. In 1958 verhuist hij, binnen de metropool, naar Xaverius Borgerhout. Zijn land van belofte, zijn vaste honk, of liever, zijn uitvalsbasis, ononderbroken tot in zijn sterfjaar. Ruim dertig jaar, tot 1989, staat hij als titularis vóór de schoolbanken, als dirigent vóór het collegekoor, als districtsaalmoezenier voor de verkenners. Na enkele jaren in een derde(vierde) Latijnse, gaat hij hogerop naar de poësisklas en ten slotte naar de zesde Latijn-Wetenschappen.

Onderwijzen is hem in de huiskring meegegeven. Vader is schoolhoofd van de dorpschool en staat model voor zijn schrandere zoon-leerling. Leren én opvoeden zijn hem op het lijf geschreven. Hij wéét ontzettend veel en kan het overtuigend aan de man brengen. Een levende encyclopedie, voornamelijk op het vlak van kunst en cultuur. Dat hebben, na zijn leerlingen tussen de klasmuren, ook de talrijke

groepsreizigers ondervonden, die onder zijn gidsenstaf zijn uitgezwermd naar de vier windstreken. Uit zijn drie jaar leraarsschap aan O.L.Vrouw in de jaren vijftig gaat er het volgende verhaal. Toevallig woont daar een ander vat vol cultuurwetenswaardigheden, wijlen Karel Leus. Twee feniksen in dezelfde gemeenschap, dat slaat vonken. Allebei weten ze véél, razend veel. Voortdurend proberen ze elkaar te overtroeven en, ze kunnen het niet laten, te verbeteren. Voor de medebroeders biedt dat vaak een vermakelijk steekspel. Iemand vindt de formule, een parel van diplomatie : “De een weet meer, maar de ander weet het beter”. En men laat in het ongewisse wie van beiden de méérweter is, wie de bétweter.

Over zijn talenkennis het volgende. Een Tsjechisch koor is op tournee in Vlaanderen. Windey is lid van het ontvangstcomité. Wanneer het koor een avond geeft in Turnhout, zal onze duivelstoejager zorgen voor een souper op het college : “Het gewone internenmenu van de dag” Ghisleen is van plan om de vreemde gasten te verrassen door ze te verwelkomen in hun eigen moedertaal. Een mooi speechke voorbereid, waarin hij, de verstokte schoolmeester, ondermeer de spijs zal toelichten die ze op hun bord krijgen, echte Vlaamse kost. Op het laatste moment loopt hij gejaagd rond : “Is hier nergens een Nederlands-Tsjechisch woordenboek ? Wat verduiveld betekent ‘stoverij’ in het Tsjechisch?”

Een andere greep in de grabbelton van zijn vaardigheden : de muziek. Al heel vroeg heeft de muze zijn kinderziel ingepalmd. Het ouderlijke huis hangt vol klanken, vocale en instrumentale. Zelf ontpopt hij zich tot een voortreffelijke pianist, organist, later accordeonspeler. U kan u best voorstellen wat een troef dat betekent in het onderwijs. Elke morgen kunt u aan zijn klasdeur een korte zangstonde beluisteren. De pater dirigeert. Op de duur hebben ze een uitgebreid repertoire onder de knie, in het Nederlands, Engels, Frans, Duits, Afrikaans, Latijn en nog andere talen. Pedagogisch goed bekeken. Door luidkeels te zingen schudden die grote kornuiten al hun overtollige zenuwen van zich af. In de maat zingen brengt ze bovendien discipline bij. “Je moet de jongens dwingen om spontaan te zijn”, is een gevleugelde stelregel van hem. U frons de wenkbrauwen ? U hebt ongelijk. Bij Ghisleen ‘pakt’ dat wonderwel. Zijn leerlingen leggen inderdaad een gezonde zelftucht aan de dag, en vooruit, ‘Mit Musik durchs Leben’, inbegrepen door de weerbarstigste Griekse of Latijnse grammaticalessen. Ze zijn in de wolken. Buiten zijn klas treedt hij op als schoolkoorleider. Levenslang heeft Ghisleen in de Xaveriuskerk het orgel bespeeld, zijn huis- en reisgenoten, of welk gezelschap ook, als de rattenvanger van Hameln betoverd en opgevrolijkt met samenzang, piano en accordeon.

De Europeade is een jaarlijkse rally voor jeugdcores en volksdansgroepen uit alle hoeken van Europa, elke zomer in een andere stad, met ettelijke duizenden deelnemers. Ze is al aan haar zoveelste editie toe, wanneer Ghisleen op de wagen springt. Jaren na elkaar timmert hij mee aan de organisatie. Voor de gelovigen belegt hij een plechtige eucharistie of oecumenische gebedsdienst. Hij spreekt ze toe en, zoals op de eerste pinksterdag, ‘hoort iedereen hem spreken in zijn eigen taal’. Een meester is hij in het samenbrengen en animeren van mensen. Zo neemt hij het initiatief om met de jaargenoten ex-medenovicen, jaarlijks samen te komen en te keuvelen rond een smakelijk etentje. Lange tijd is die gewoonte bewaard

gebleven. Voor zover dat nog te achterhalen is, was dat een primeur voor de vele soortgelijke bijeenkomsten van jaarlichtingen of in zogeheten 'dwarsverband', intussen uitgegroeid tot een lofwaardige rite in onze provincie.

En de priester-jezuïet in dat alles ? In zijn homilie bij de uitvaart onderstreept Bob Jansen hoe meesterlijk de aflijvige het spanningsveld heeft beleefd en doorstaan tussen God en de wereld, wat volgens de laatste 35^e Algemene Congregatie het leven van een jezuïet hoort te tekenen : hecht in God geworteld en tegelijk ondergedompeld in de wereld. Of Ghisleen van de wereld heeft gehouden, in haar gevarieerde aspecten ! Niets menselijks is hem vreemd. Maar terzelfder tijd is hij een vurige priester en een op-en-top geestelijk man. Hoeveel typische priestertaken vervult hij al niet : parochiedienst op Sint-Rochus Deurne 1968-70 ; in MC- en later GCL-groepen ; als proost/ aalmoezenier in jeugdgroepen ; moderator van 'gezinsgroepen' en bij de Oxacosenioren ; en tussendoor een retraite of recollectie leiden. Wat al 'kansels heeft hij bestegen' bij de uitvaart of herdenking van een prominente Vlaming. Kortom, hij laat zich kennen als een 'operarius' met meer dan één register op zijn klavier.

Wie in 1989 gedacht mag hebben : "Eindelijk komt de man tot rust. Tegen de zeventig aan, na zo'n gevulde carrière, mag dat wel !", die kent hem niet. Om te beginnen, de 'lopende' ministeries zet hij onverminderd voort, andere breidt hij nog uit. Zo zijn hulp in andere scholen bij biechtvieringen, missieanimatie, schoolexcursies. In 1990-91 viert de Sociëteit het Ignatius-jubeljaar. Bovenarms valt hij op die unieke gelegenheid om in ons land onze Stichter en zijn stichting, de orde, alom bekend te maken door middel van een rondreizende tentoonstelling. Hij spreekt medewerkers aan : historici, kunstenaars, ontwerpers, vaklui. Hij onderhandelt met parochie- en schoolbesturen. In die expositie neemt bestaan en werking van de Provincia belgo-flandrica van vóór de opheffing in onze gewesten, met een krans van colleges tot in het huidige Frans-Vlaanderen, een bevoorrechte plaats in. De leerzaamste rondleiding is uiteraard die door de enthousiaste hoofdorganisator himself. Dezelfde opzet van een tentoonstelling herhaalt zich in 1998 over Jan Berchmans en in 2002 over Xaverius. In de laatste staat het missionaire karakter van de orde vanzelfsprekend in de schijnwerpers. Onder Ghisleens rondleidingen mag die van de tekeningen van Alfred Ost op de binnenmuren van het Xaveriuscollege zelf niet onvermeld blijven. Ze worden verstrekt met hetzelfde barokke elan als dat waarmee de flamboyante kunstenaar zijn oeuvre eertijds had geschapen.

Hier kunnen wij gevoeglijk een activiteit vermelden, waar bloedverwantschap en missieijver hand in hand gaan : zijn bemoeiingen voor Michaëls levenswerk, de VRO (dorpenbouw) in India, van wal gestoken in 1971. Ghisleen, die met zijn broer het 'windhoos'- syndroom gemeen heeft, is de bezieler van het thuisfront. Hij zorgt ervoor, dat het elan bij de achterban geen moment verslapt. Her en der zet hij, met enkele gedreven medewerkers, allerlei feestvieringen en bijeenkomsten van weldoeners en sympathisanten op stapel. Met vaardige pen behartigt hij de redactie van *Info*, het driemaandelijks tijdschrift, dat het laatste nieuws uit India doorseint naar onze gewesten, en zo de vlam telkens weer doet oplaaien.

Een bezigheid die hemzelf de hoogste voldoening schenkt en bij een heel uiteenlopend publiek de heerlijkste herinneringen nalaat : het voorbereiden en leiden van groepsreizen. Om een deugdelijke gids te hebben heb je een batterij kwaliteiten nodig. En zie: Ghisleen bezit ze alle, alweer in buitenmaatse graad : een reisroute oordeelkundig kunnen uitstippelen ; ter plaatse een doordachte bekendheid met wat de moeite loont ; praktische zin voor een sluitend maar niet overladen programma ; feeling voor wat het gezelschap wenst en wat het aankan ; een vloeiend spraakdebiet en aangepaste gesticulatie ; een overtuigingskracht die niemand onberoerd laat ; een onvermoeibare fysieke conditie ; een nimmer falend vermogen om, succes of geen succes, altijd opnieuw te beginnen . Zoals gezegd, zo'n gids is Windey, en, als hij één gebrek heeft, dan is het, dat een kwaliteit wel eens overloopt. Vooral de senioren onder oxaco'ers en medebroeders met vakantie bezorgen hem een ideaal publiek : leergierig, aandachtig, vol begrip. Eenmaal met pensioen beperkt hij de studiereizen niet langer tot Europa. Zijn actieradius steekt de oceanen over. Spoedig kent hij de wereld als zijn achtertuin. Hij zet voet op Noord- en Zuid-Amerika, Noord- en Zuid-Afrika, de Sovjetunie, Israël, India, China, Thailand, heb je nog meer wensen ? In 2004 is hij in Riga, hoofdstad van Letland, voor de Europeade samen met zijn vriend bisschop Luk De Hovre. Na die reis rept hij voor het eerst van vermoeidheid, een term die tot dan toe niet voorkwam in zijn woordenschat.

Hoewel Ghisleen over de hele planeet uitzwermt en zich moeiteloos in vreemde culturen inleeft, hij blijft vast verworteld in de eigen bodem. Voor zijn verwanten is hij een vertrouweling en toevlucht, delend in hun lief en leed. Een lichtend voorbeeld ook van idealisme, samen met broer Michaël, waar ze naar opkijken, trots en vol bewondering. Natuurlijk, hoe zou het anders, is hij de drijvende kracht achter hun familiebijeenkomsten. Ze herinneren zich de rasverteller aan de jaarlijkse kersttafel in Buggenhout, of de paasdis, die na het dessert een weelde aan dia's voorstelt. Nog klinkt in hun oren zijn pianospel en trekharmonica met een medley van Vlaamse liederen. Daarmee raken wij aan zijn ongecomplexeerde Vlaamse overtuiging, reeds ontwaakt en gekoesterd in de KSA-Jong-Vlaanderen. Op tal van, ook vreemde, orgelklavieren heeft hij onze 'Vlaamse Leeuw' laten dansen. Op hoeveel guldensporenvieringen alsmede Vlaamse zangfeesten heeft hij zijn trouw betuigd aan dit 'Land van roem en rouwe, van liefde en lijdensnood'.

Wie zijn doen en laten in de gaten houdt, heeft zich al vaker afgevraagd : "Maar hoelang nog houdt die kerel dat tempo vol ? Hij is de tachtig toch al een eind voorbij." Een paar jaar terug had zich al een lichte hapering voorgedaan en was hij even buiten gevecht. "Un accident de parcours" grapte hij en weer stoof hij ervandoor, als om het geleden verlet in te halen. Tot die fatale 24 april. Daags tevoren had hij zich onder het gidsen in de Antwerpse kathedraal onwel gevoeld. Toch was hij met de groep nog naar het Steen getrokken en had hij zich op de helling daarheen heel vermoeid gevoeld. Hij geraakt nog thuis. Een dokter wordt er bijgehaald. Die verwijst hem naar het St.Vincentiusziekenhuis, waar men in de vroege morgen een lichte, en later op de dag een zware trombose vaststelt.. Hij blijkt half verlamd. Na opname in de intensieve verzorging en een maand revalidatie in Hoboken, belandt hij begin juni in de ziekenboeg van ons huis in Heverlee. Nog

geeft hij het niet op. Wilskrachtig probeert hij zoveel mogelijk te recupereren, en ontvangt hij nog tal van verwanten en vrienden. Dezen moeten het helaas aanzien hoe hij geleidelijk terrein verliest en ten slotte zich gewonnen moet geven. Hij verbaast iedereen door zijn ongelooflijke overgave waarmee hij het eind tegemoet ziet. Hoe dankbaar hij is voor zijn rijk leven en de gunsten die hij heeft genoten. Geen zorgen voor hetgeen hem te wachten staat. Alleen, met een woord van Augustinus, 'videbimus, amabimus, cantabimus', wij zullen zien, liefhebben en zingen. Het leven van deze rusteloze is rustig weggedeed op 11 december 2008. Hij wordt overgebracht naar Borgerhout en krijgt er een vorstelijke uitvaart in de kerk die nog nagalmt van zijn orgelspel.

Wanneer de Koning uit de parabel afrekening zal houden met zijn dienaren, hoor ik Hem al zeggen : "Tien talenten heb je ontvangen, tien heb je erbij gewonnen, ga binnen in mijn vreugde!". Ik vermoed zelfs dat het bij Ghisleen een beetje anders zal klinken : "Twintig heb je erbij gewonnen!". In alles bovenmaats.

PATER ADRIEN MESTDAG (1926-2009)

De Societas Iesu is een universeel corps met een universele zending. Tijdens de laatste 35e Algemene Congregatie begin 2008 is dat besef bijzonder sterk naar voren gebracht én beleefd. Daar beantwoordt aan : een flexibele inzetbaarheid van iedere jezuïet. Het curriculum van pater Adrien Mestdag is er een nadrukkelijke weerspiegeling van. Ingetreden in de Vlaamse provincie BSE, stapt hij begin 1961 over naar de ACE, Centraal-Afrikaanse provincie. Na veertien jaar apostolaat in Congo en een korte overgangperiode in ons land wordt hij, hoewel lid blijvend van de ACE, in 1976 'applicatus' (toegevoegd) aan de PHI, Filippijnse Provincie. Gedurende nog bijna dertig jaar bewaart hij dit juridisch statuut tot aan zijn dood.

Als vijfde in een gezin van zeven kinderen ziet hij het levenslicht in Menen (W.-VI.) 6 oktober 1926. Van beroep is vader legeradjutant. Militairen worden wel eens verplaatst. Zo verhuist het gezin mee naar Zedelgem bij Brugge. Adrien volgt de moderne humaniora aan het Sint-Leocollege Brugge 1940-45. Hij laat ze voorlopig onvoltooid om, spelend met de gedachte aan een toekomst als missionaris, op de Apostolische School in Turnhout het Latijns-Griekse leerprogramma gedeeltelijk bij te werken. Op 7 september 1946 doet hij zijn intrede in het noviciaat te Drongen en wel in KSA-uniform. In zijn dorp was hij leider van een actieve KSA-afdeling. Het jaar 1948-49 besteedt hij aan de verdere voltooiing van de 'klassieke' humaniora. Het diploma behaalt hij voor de centrale examencommissie.

Filosofie in Leuven 1949-52 met licentie 'cum laude'. Eigenlijk is India zijn eerste keuze. De jonge natie echter is uitermate karig in het toekennen van verblijfsvergunningen. Onze ongeduldig wachtende India-kandidaten worden dan maar 'omgeleid' naar Afrika. De stage verloopt op vier plaatsen : Leuven, waar hij een jaar agronomie studeert aan de KU ; Aalst, als surveillant ; Mbansa-Mboma, Congo, lesgever ; Drongen, als medehelper bij de missiepropaganda. Voor de theologie 1955-59 zit hij alweer in Leuven, waar mgr. Paul Schoenmaeckers, hulpbisschop van Mechelen, hem tot priester wijdt 10 augustus 1958. Bij de

theologie sluit direct het laatste proefjaar te Drogen aan onder instructor Maurits Schurmans in de nieuwe, pas ingerichte vleugel. In 1960 is hij klaar met de normale en, in zijn geval, nogal afwisselende opleiding.

1960 is voor Congo een jaar van ingrijpende kentering. De Belgische kolonie heet voortaan de Democratische Republiek Congo, een hele ommezwaai. De Sociëteit volgt de gebeurtenissen op de voet. In zekere zin loopt ze erop vooruit door het omschakelen van het voormalige missiegebied tot een zelfstandige Vice-provincie Centraal-Afrika in 1958. Vier jaar later promoveert deze tot de volwaardige ACE (Africa Centralis). Ter gelegenheid van zijn laatste geloften op 2 februari 1961 wordt Adrien er lid van. De impact van de regimewissel in 1960 op het kerkelijke leven, speciaal in het binnenland, is moeilijk in te schatten. Gelukkig blijft onze missie gespaard van plunderingen. Toch is er een algemene revolte bij de 'Force Publique' (leger), waarvoor geen blanke vrouw nog veilig is. Daarom bevelen de bisschoppen alle zusters het binnenland te verlaten en naar elders, eventueel naar België, uit te wijken. De rivaliteit met de protestantse zendelingen en de bedreiging van inlandse sekten houden aan, evenals de uittocht van de beste, meest belovende mankracht naar de grote steden, op zoek naar lonender werk en meer welvaart. De etnische spanning tussen Bakongo en Bayaka is er niet op verbeterd, wat ondermeer leidt tot het oprichten in 1961 van een eigen Bayaka bisdom, zetel Popokabaka, met Pierre Bouckaert als eerste titelvoerende bisschop.

In dat nieuwe bisdom Popokabaka voltrekt zich het hele Afrikaanse apostolaat van père Adrien. Meestendeels is hij 'excurrens', rondtoerend in de dorpen. Zo in Ngoa Ste Famille en, als het plateau wordt gehecht aan de grote entiteit en voortaan zo heet, in Popokabaka Ste Famille, 1960-64, en in Kingunda 1966-74. Tussenin ligt zijn oversteschap plus directie van de lagere school in Panzi, 1964-66. Reeds zijn stage in Mbansa-Mboma is geen onverdeeld succes geweest. Toegegeven, hij werd erin gegooid en was niet op zijn taak voorbereid. Wegens onvoldoende kennis van het Frans was hij toen in aanvaring gekomen met de officiële onderwijsinspecteur. Evenzo is Adrien thans ontgoocheld in het parochiewerk, als hij merkt dat zijn inderdaad nogal originele aanpak, hoe ijverig en goedbedoeld ook, niet overal aanslaat bij de bevolking. Het einde komt vrij bruusk. Met groot vertoon voert Mobutu zijn onzalige 'authenticité' door. Overal stuurt hij zijn handlangers uit om de blanke missionarissen het leven zuur te maken en de bevolking tegen hen op te ruien. Zelfs de protesterende kardinaal Malula, toch een landgenoot, moet naar Rome uitwijken. Evenmin als zijn medebroeder Jos Van de Loo kan pater Mestdag overweg met de houding die bepaalde kittelorige overheden en groepen christenen tegenover hem aannemen. Allebei geven ze, de een kort na de ander, er de brui aan. Gelukkig vinden ze allebei een tweede adem, en deze keer met een onbetwiste bijval: Jos in Ethiopië, Adrien in de Filippijnen. Daarover straks meer.

Twee jaar, 1974-76, brengt hij door in Kortrijk als 'operarius' met verschillende bedieningen. De missionaris in hem echter is allerm minst uitgeblust. Hij speurt rond naar een ander overzees gebied en raadpleegt her en der. In Afrika heeft hij Marc Van Nieuwenhove ontmoet. Nu doet deze toevallig zijn derde proefjaar in de Filippijnen. Door Adrien gepolst of er daar soms geen werk voor hem aan de winkel is, brengt Marc hem in contact met de plaatselijke provinciaal-overste. Kan men daar

een beetje hulp gebruiken ? En of ! Een rijpe oogst staat op de akker te wachten om te worden binnengehaald. Weldra zijn zowel binnen de orde als officieel de nodige administratieve regelingen getroffen. In 1976 verkrijgt Adrien zijn 'applicatie' bij de PHI-provincie en de vereiste visa. Hij kan vertrekken. Zijn hart bonst van ijver om erin te vliegen.

De Filippijnen is een onmetelijk land, of juist : een enorm uitgestrekte eilandengroep, zegge en schrijve meer dan zeventuizend. 84% van de bevolking belijdt zich als katholiek, een overblijfsel van ruim drie eeuwen Spaans koloniaal bewind, en een uitzondering te midden van andere godsdiensten in Z.O.-Azië. Van 1965 tot 86 onder dictator Marcos. Na diens afzetting en vlucht staat de regering voortdurend blootgesteld aan verzet van moslims, communisten en legergeneraals. Alle begin vraagt een beetje inspanning. Adrien dompelt zich onder in een taalbad aan de Language School van de Maryknoll Fathers in Davao. Het klimaat valt mee, het lijkt op dat van Popokabaka, wel wat vochtiger, erg bevorderlijk voor de transpiratie. De taal, het Cebuano, vindt hij niet zo onoverkomelijk moeilijk. In ieder geval, reeds na enkele maanden is hij zover gevorderd dat zijn oversten hem rijp genoeg achten om hem als pastoor te installeren in Kabasalan. Met de financiële steun van familie en vrienden bouwt hij er uit modder en moeras de prachtige parochie 'Our Lady of Lourdes' op. Intussen is het stadje uitgegroeid tot een bedrijvig handelscentrum.

Ter informatie van het thuisfront stelt Adrien in 1983 een gedetailleerde beschrijving van zijn arbeidsveld op. Uit deze handleiding putten wij enkele gegevens. Die werpen een helder licht op zijn apostolisch werk aldaar. Kabasalan ligt in het Noord-Westen van het eiland Mindanao. Burgerlijk behoort het tot de provincie Zamboanga del Sur. Kerkelijk tot het bisdom Ipil, zopas in 1981 afgesplitst van het aartsbisdom Zamboanga City, met een jezuïet bisschop. Het bisdom telt veertien parochies, gegroepeerd in drie pastorale districten. Kabasalan is het centrum van district I met vijf parochies. De pastoor is er tegelijk pastoraal-coördinator, een soort deken, van. De hoofdparochie omvat twee civiele gemeenten, Naga en Kabasalan zelf, met elk meer dan dertigduizend inwoners. Beide munisipyó's (gemeentes) omvatten een gemeentekern, werkkampen voor werklui en hun gezinnen, barangays ofte baryo's (buitendorpen) die zelf bestaan uit sityo's (kleinere gehuchten). Kerkelijk-pastoraal beantwoorden daaraan : twee ruime kerken, drie grote kapellen, vijfenzeventig barangaykapellen, zes privékapellen. Het personeel bestaat uit één priester-pastoor, één parochiesecretaresse, twee leken-pastoraal-coördinatoren, een huisbediende voor pastorie en kerk, drie medische missiezusters. Bovendien ongeveer vijftwintig vrijwillige leken-medewerk(st)ers voor doopcatechese, gezinsspiritualiteit, pastorale 'trainors', dit zijn geoefende animatoren, en honderd twintig catechisten voor jeugd en kinderen.

Het christelijk leven bloeit dan ook dat het een lieve lust is : basisgemeenschappen, buurtschapbeweging, Apostolaat des Gebeds, Charismatische Vernieuwing, ziekenbezoek, gezondheidszorg. Voorts allerlei seminaries, studiedagen, retraites. Natuurlijk hebben wij het gewone liturgische en sacramentele leven. Financieel : wegens de volkomen scheiding tussen kerk en staat, geen staatswedden of -subsidies. Alle kosten worden gedragen door een toelage van het bisdom,

geldcollectes, vrije giften bij doopsel of huwelijk, alsmede financiële steun uit het buitenland. Je krijgt de indruk te staan voor een ongelooflijk florissante parochiebedrijvigheid, met meneer pastoor als de koepelsluitsteen die alles bijeenhoudt. Hij kan zijn taak aan omdat hij weet te delegeren, zijn mensen vertrouwt en hun veel toevertrouwt, en omgekeerd, zij hem hun volste vertrouwen schenken. Gewis, een ideale formule.

Alles wijst erop dat het tussen Adrien en zijn Filippino's echt 'klikt'. Liefde van weerskanten op het eerste gezicht en groeiend in de loop van de jaren. Negen jaar heeft Father Mestdag er zich mogen uitleven : de in hout opgetrokken kerk in steen omgebouwd, nieuwe projecten opgezet, ongelooflijk veel tot stand en tot een goed einde gebracht. Hoe de verhoudingen juist liggen, lezen wij af uit een brief d.d. 9 november 1985, gericht tot zijn familie en vrienden. Net als in onze bisdommen wordt een pastoor wel eens verplaatst. Zo benoemt de bisschop in mei van dat jaar Adrien tot pastoor in Titay en moet hij afscheid nemen van zijn zo vertrouwde Kabasalan. Hij schrijft : "Natuurlijk heeft het me heel wat gekost om de mensen die zo goed voor mij zijn geweest, te verlaten. Wellicht was het nog harder en pijnlijker voor hen. Niet alleen vele volwassenen, ook kinderen en jongeren waren goede vrienden. Op om het even welk uur of ogenblik konden ze naar mijn kamer komen, met hun problemen of enig nieuws of alleen maar met hun lach. Hen allen achterlaten was een pijnlijke scheiding".

Titay, tien kilometer verderop, heeft ongeveer dezelfde oppervlakte als Kabasalan, maar de bevolking, in hoofdzaak kleine keuterboertjes, is dunner gezaaid en verspreid over de heuvelhellingen. Veel braakland en kronkelwegen, soms moeilijk of niet berijdbaar wegens het slijk. Een ver afgelegen streek, de voorzieningen zijn beperkt, bijvoorbeeld veel waren of gereedschap niet te vinden in de kleine winkeltjes. Overvloedige neerslag en tropisch warm. Een proper nieuw maar onafgewerkt kerkje, een klokkentoren in aanbouw en zonder klokken. Enge behuizing onder lekke golfplaten. Kortom, de nieuwe herder mag de mouwen opstropen. En dan te bedenken dat hij in zijn eentje twee Filippino-priesters opvolgt, terwijl in Kabasalan een duo van twee pastoors hem opvolgt. Gelukkig zijn de bewoners erg vriendelijk, ze kijken echter vooralsnog de kat uit de boom. Mettertijd win ik wel hun vertrouwen, hoopt hij. Een decennium, 1985-95, is voldoende om daarin te slagen. Wanneer hij in mei 1995 met emeritaat gaat, ontvangt hij van zijn parochianen een gedenkplaque "als blijk van waardering voor zijn onvermoeibare toewijding en zelfvergeten inzet als pastoor". De boeren heeft hij aangemoedigd hoe ze hun rijstooigsten kunnen verdubbelen door hun terrassen beter aan te leggen, steviger dammen op te werpen, die de bodem en het water ophouden. De verbouwing van andere gewassen, bijvoorbeeld maïs, voorkomt dat ze honger lijden wanneer de rijstooigst eens mislukt. Bij zijn aankomst treft Adrien opvallend veel kinderen aan, geboren met een hazenlip. Hij bedelt genoeg fondsen bij elkaar om gedurende een vakantie een schooltje om te toveren tot een kliniek. Tweeëntwintig kinderen worden geopereerd, zodat ze een betere toekomst tegemoet durven zien. In het spoor van Jezus gaat de ondernemende missionaris weldoende rond.

Dat emeritaat komt geen dag te vroeg. De eerste symptomen van Parkinson laten zich gevoelen. Het jaar daarop laat hij zich voor behandeling opnemen in het 'Good

Year Hospital' van Kabasalan. Hier is hij onder eigen volk, artsen en verpleegsters hebben hem vroeger als hun pastoor gekend. Idem voor de 'Catholic Based Health Program Clinic', eveneens in Kabasalan, waar hij in 2001-3 verblijft. De beste zorgen kunnen evenwel niet voorkomen dat de ziekte meedogenloos verder woekert. De beproeving valt de patiënt bijzonder zwaar,. Soms wordt het hem te machtig en overvallen hem vlagen van diepe neerslachtigheid.

In 2003 oordeelt zijn overste dat hij zijn kans moet wagen in het grote universiteitsziekenhuis van de hoofdstad Manilla. Denkelijk biedt dat meer mogelijkheden. Adrien wordt erheen gevlogen. Vanuit de ziekenboeg van onze residentie ondergaat hij er verfijnder therapieën. Het verhoopte herstel blijft uit, dat blijkt al na een jaar. De zieke, die ook al hartklachten heeft, smeekt om te mogen terugkeren naar het geliefde Kabasalan. De Provinciaal willigt zijn verzoek in, hoewel de jezuïeten inmiddels de zielzorg in dat gebied hebben overgedragen aan de diocesane clerus. In zijn geval vindt men wel een oplossing. Ondergebracht in de pastorie van 'Our Lady of Lourdes', die hij nota bene indertijd zelf herbouwd heeft, wordt hij palliatief verzorgd door een ploeg toegewijde en bekwame vrienden, oud-parochianen, onder leiding van een diocesane priester. Vanuit Zamboanga maken Tony Moreno, rector van de Ateneo (universiteit), en andere jezuïeten-medebroeders ettelijke keren de reis van drie à vier uur om hem te gaan opzoeken.

De laatste dagen komt er nog longontsteking bij, de dokters schudden het hoofd. Iemand slaagt erin zijn zus Marguerite, religieuze in België, telefonisch te bereiken. Ze belt terug. De omstanders leggen de hoorn tegen Adriens oor. Haar woorden zijn van de laatste die de zieltogende heeft gehoord. Tien minuten later geeft hij de geest. Het is 9 januari 2009 in de avond.

Een begrafenis zoals weinigen van ons te beurt valt. Indrukwekkende dodenwake gedurende drie etmalen. Tal van vrienden en bekenden schuiven voorbij de kist, elk met zijn verhaal overvloeiend van dankbaarheid. De vierde dag om 13 uur begint de plechtige uitvaarteucharistie. Twintig concelebranten staan aan het altaar, met als voorganger de plaatselijke bisschop Julius S. Tonel, bijgestaan door aartsbisschop Romulo Valles van Zamboanga. Een menigte gelovigen, nog meer buiten dan binnen de nokvolle kerk, onder wie een bevriend lid van het Nationaal Congres en de provinciegouverneur, vroeger burgemeester van Titay. De homilie wordt gehouden door een collega, veteraan-missionaris in de streek, father Angel Antonio SJ. De stoet naar de begraafplaats heeft veel weg van een triomftocht, met een haag van schoolkinderen langs de straten en een sliert van auto's en motorfietsen achter de lijkkoets aan. Op het kerkhof stapelen de bloemen zich op. Naar inlands gebruik gaat na de teraardebestelling de voordien begonnen gedachtenisnovene onverpoosd verder en blijven de kaarsen dag en nacht branden. Zeggen de vrome lieden : "Die lichten voor de afgestorvene de weg 'ten paradijze' bij". Een dodenmaal in de buurt van het graf sluit de novene af.

Adrien Mestdag, wereldburger, thuis in drie continenten, vindt zijn laatste rustplaats, zoals hij het heeft gewenst, te midden van zijn mensen, in Kabasalan, Filippijnen, zijn tweede vaderland.

PATER ANDRÉ SERMON (1926-2009)

André is de oudste zoon in een gezin van negen kinderen. Zijn leven lang vervult hij, gehecht als hij is aan familiebanden, zijn rol van heerom met grote toewijding. De wijze raadgever is hij, aandachtig luisterend en innig meelevend met het lief en leed van een almaar aangroeiende sibbe. Hij zegent huwelijken in, dient doopsels toe, zit aan bij alle familiefeesten, rouwt mee bij de sterfgevallen. Hij geniet de warme genegenheid van neven en nichten tot in het derde geslacht. Tot hun blijde verrassing vinden ze in hun bejaarde nonkel pater iemand die onbevungen openstaat voor hun denk- en leefwereld, bijvoorbeeld inzake muziek en techniek. Een zus van André is gehuwd met een broer van onze medebroeder Herman Smets. Wanneer de gezondheid van zijn zwager, de laatste tijd eveneens in Heverlee, het weer eens laat afweten, staat André hem broederlijk ter zijde.

Geboren in Antwerpen 27 juni 1926, volgt hij de humaniora op het OLVcollege aan de Frankrijklei. Op 7 september 1945 treedt hij bij ons in te Drongen. Eens noviciaat en junioraat doorgekomen, trekt hij naar de KU Leuven en behaalt er met onderscheiding de dubbele kandidatuur wiskunde. In 1951-54 doorloopt hij, zoals nog meer Vlamingen, de uitgebreide cursus filosofie aan het Berchmanianum te Nijmegen. De stageperiode brengt hij door aan het OLV-ter-Zegecollege in Bukavu, toen nog Belgisch-Congo, en aan het Sint-Jozefcollege Turnhout, telkens als surveillant met wiskundelessen in meerdere klassen. Theologie studeert hij deels in Leuven, deels, na de grote 'volksverhuizing', in het pas in gebruik genomen studiehuis Waversebaan Heverlee. Hij behoort tot de eerste lichter die dáár, en wel op 10 augustus 1959 van wijbisschop Emiel-Jozef De Smedt de priesterwijding ontvangt. Over een paar maanden had hij zijn gouden priesterjubileum mogen vieren.

Al die jaren bedreigen hem hoofdpijn en overspanning. Een gevolg wellicht van zijn angstvallig nauwgezette, steeds zoekende geest en zijn onrustige aard, die in alles wat hij onderneemt, het onderste uit de kan wil. Heeft hij zich eenmaal over iets of iemand een oordeel gevormd, dan is hij daar niet licht meer van af te brengen. Een reactie op de onzekerheid die hem van nature aankleeft? De vorming loopt ten einde. Zonder het gebruikelijke derde proefjaar, wordt hij direct ingezet, opnieuw in Turnhout met zijn gezonde Kempense lucht. Hier verblijft hij ononderbroken vanaf 1960 aan één stuk door tot 1987.

Om de plaats en de verdienste van de Overledene te duiden, hoeven wij slechts te kijken naar zijn naampatroon, de apostel Andreas. Andreas is het die, zo vertelt de evangelist Johannes, als eerste van de naaste volgelingen van Jezus, in Hem de Messias herkent en zijn broer Simon tot bij Hem brengt. Deze wordt tot Petrus, steenrots, voorganger, aangesteld. En Andreas? Die doet een stap opzij. Juist zó hebben wij onze André gekend: een onschatbare dienaar die het liefst in de schaduw blijft en een ander laat vóórgaan. Diverse functies laten daarover geen twijfel: adjunct-econoom, hulp priester in de Middelaersparochie, vervolgens

assistent in de Pinksterparochie. Adjunct-, hulp-, assistent, je kan er niet naast kijken.

In dat ander verhaal, van het broodwonder, heeft Andreas zijn typisch aandeel. Wanneer de apostelen ontredderd zich afvragen hoe ze de menigte die hun Meester is achternagelopen, te eten moeten geven, is het Andreas, met zijn wakkere blik en nuchtere zin, die opmerkt : "Hier is een jongen met vijf gerstebroodjes en twee vissen!" Vijf, twee, hij heeft ze geteld. Onze André, even scherpziend voor hetgeen zich om hem heen afspeelt, heeft zijn loopbaan hoofdzakelijk in cijfers en berekeningen doorgebracht : als lesgever, econoom, boekhouder. In zijn notities lezen wij de volgende zin : "Het materiële breekt open en toont in zijn dienstbaarheid, vastheid en trouw, vaardigheden waaraan de mens zich spiegelen kan". 'Dienstbaarheid, trouw', herkent u hem ? In het prille begin wanneer de computer zijn intrede doet in de zakenwereld, stelt hij, zij het met gezucht en gesakker soms, programma's op, uiterst bruikbaar in de administratie en de boekhouding van het college. Zijn mentor is wijlen pater André (ook al!) Van Steene, hoofdeconoom. Voor zijn adjunct een vader en toeverlaat, met een opgeruimd gemoed en een spitse zin voor humor. Elke morgen maakt André twee zijn opwachting bij André één. Je kunt met zekerheid weten of hij binnen is : onderaan de deurstijl ligt dan zijn meerschuijmen pijp na te walmen. De dagelijkse bespreking wil de kamerbewoner enkel en alleen houden in een rookvrije ruimte.

Tot zover één aspect van zijn veelzijdige activiteit. Bijna het tegendeel ervan vormt zijn smaak voor muziek. Zijn voorkeur bestrijkt een brede waaier : van traditioneel tot hypermodern. Begint hij daarover , dan glinsteren zijn ogen. De Muze dient hij ook concreet. Hij ziet toe op de muzikale scholing van de leerlingen. In het college bevindt zich in een bepaalde vleugel een hele verdieping met een reeks kleine vertrekken, voorzien van enkele piano's. De belangstellenden krijgen hier privés van de muzikleraren en oefenen hun respectief instrument in. Hoewel alle lokalen redelijk goed zijn afgeschermd zodat ze elkaar niet storen, is het in de gang een kakofonie van jewelste. Geduldig patrouilleert er pater Sermon. Hij gaat nauwgezet na of de jongens én hun leraren de afgesproken lessen tijdig beginnen en volledig uitzitten. Op hem kan men rekenen, en hij laat zich niet verschalken door spijbelaars. Hij ligt aan de basis van de jaarlijkse Ceciliafeesten. Getalenteerde leerlingen uit de lagere school en de humaniora laten het beste horen waartoe ze al in staat zijn, voor de hele schoolgemeenschap, de directie inbegrepen. Alles zet André op haren en snaren, opdat de lange voorbereiding vlot verloopt en het concert zelf voor de jeugdige uitvoerders een spoorslag mag zijn om nog verdere vorderingen te maken. In de muziekhallen hangen nog enkele koperinstrumenten, waar hij zorg voor draagt. Ze herinneren ons aan de glorie-dagen toen de collegefanfare optrad bij elk schoolfeest en af en toe met slaande trom en schetterende bazuinen haar ronde deed in de stad.

Twee jaar heeft André aalmoezeniersapostolaat verricht in het Sint-Jozefziekenhuis. Daar geeft de man, zelf zo kwetsbaar en met een wankele gezondheid, zich met hart en ziel aan. Zoveel rijkdom draagt hij vanbinnen, dat hij gretig elke gelegenheid die zich voordoet aangrijpt om ze aan anderen door te spelen. Zoals zijn patroonheilige diens broer Petrus, brengt hij velen die zijn weg kruisen, tot bij Jezus. Met zijn zachte

minzame stem, meer nog met zijn stilzwijgend, maar hoe welsprekend voorbeeld. Om familie op te zoeken, om links en rechts een helpende hand te reiken, doorkruist hij het land op een zware motor. Na een valpartij, dan maar met een bromfiets of gewone fiets of 'per pedes apostolorum'. Tot het eind blijft de tachtigjarige nog heel mobiel.

In 1987 verhuist hij naar Drongen, waar hij econoom wordt, alsmede voor de Sint-Barbaracommuniteit Gent. Wekelijks pendelt hij er heen voor één dag. Gedurende vier jaar is hij afgevaardigde van het MRB-ziekenfonds. Sinds 2004 woont André in Heverlee. Ook hier blijft hij zichzelf : onopvallend neemt hij een paar nederige taken op zich, vooral in de bibliotheek en in de refter.

Opmerkelijk, hoe de fijngevoelige muzikkenner, te midden van de geringe dagelijkse dienstbaarheden, geboeid blijft door de exacte wetenschappen. Verbeten zoekt hij naar een verzoening tussen autonoom menselijk kennen en geloof. De relatie tussen stof en geest laat hem niet los, meer nog, is voor hem vaak een kwelling. Zich vastbijten in een probleem is hem nu eenmaal aangeboren. Zijn ideeën schrijft hij neer in een brochure met de titel *Bouwstenen*. Strijdlustig en gepassioneerd praat hij erover met een paar vrienden. Die *Bouwstenen* zijn bedoeld als een poging tot meer inzicht in de werkelijkheid. Boven alle wijsgerige stelsels die uitgaan van platoonse premissen en abstracte begrippen hanteren, verkiest hij Husserl met zijn fenomenologie : die gaat uit van de zintuiglijk waarneembare, materiële werkelijkheid. Na een uitvoerige en ingewikkelde uiteenzetting komt onze piekeraar uit op een houding die hem zowel uit de ratio als uit het geloof verantwoord lijkt en hemzelf tot vrede brengt : "Leven is een loslaten van de op eigen krachten steunende zekerheden en een ontvangen van wat men niet vermoedde". Aan publicatie heeft hij wel gedacht, uiteindelijk is dat niet doorgegaan. Wel kan André zijn gedachtegoed volkomen terugvinden in een bundel als *Leren aan de werkelijkheid. Geloofscommunicatie in een wereld van verschil*, Acco Leuven, 2003. Hij beleeft echt genoeg aan het vooruitdenken vanuit rede én geloof in déze tijd.

Om door te dringen in de schone ziel van onze medebroeder valt er nog méér in aanmerking te nemen. Wij keren even terug naar het evangelieverhaal. Waarom was die snuggere apostel Andreas erbij, daar aan het meer ? Antwoord : hij was een volgeling, een apostel, en nog wel de eerst geroepene. Ook André Sermon heeft een sterk besef geroepen te zijn door Jezus. Hij leeft in de sfeer van psalm 139 : *Gij kent mij, Heer, Gij doorschouwt mij. Gij ziet waar ik ga of sta. Gij weet waarom ik bezig ben of rust. Gij let op al mijn wegen. Al daal ik in het dodenrijk, Gij zijt aanwezig.* Dat roepingsbesef houdt hem recht in moeilijke dagen. Tot de Heer Jezus hem voor het laatst roept, op 24 januari 2009, in de nacht, niemand was getuige : *Kom mee met Mij, trouwe André, kom delen in mijn heerlijkheid.* Net zoals die eerste keer lang geleden is hij meegegaan.

PATER WILLY VANDEKERCKHOVE (1920-2009)

Vader is paardenmenner in een landbouwbedrijf wanneer hij zijn aanstaande vrouw leert kennen. Eenmaal gehuwd baat het jonge paar als zelfstandigen het café *In de nieuwe Linde* te Tielt uit. Daar groeien zes kinderen op, drie meisjes en drie jongens. Willy, geboren 12 juni 1920, is de benjamin. De een na de ander vinden ze hun weg. Michiel in de politiek, zo was hij betrokken bij de oprichting van de CVP in 1945-46, en later in de gerechtswereld. Leo wordt jezuïet. Na de humaniora aan het diocesane Sint-Jozefcollege van zijn geboortestad, gaat Willy hem achterna naar Drongen op 7 september 1939.

Aangezien hij de wens uitspreekt om naar onze missie in India te vertrekken (de wekroep van Lievens, weet u wel !), verblijft hij na het noviciaat twee jaar in het Indische junioraat te Wépion bij Namen. Daar doorstaat hij met de grote onderscheiding de laatste proef in de Indische Letteren. Volgen drie jaar filosofie, wegens de oorlogsbezetting in de diaspora, Turnhout, Namen, Godinne. In 1946 is hij er klaar mee en breekt het uur van vertrekken aan. Destijds gold een afreis naar het verre subcontinent normaal als een definitief afscheid. Voor vader, moeder en hun gezin valt het offer even zwaar als voor de betrokkene. Een drukke, jaren volgehouden briefwisseling kan de pijn enigszins verlichten.

Kort na zijn aankomst in zijn nieuwe, pas onafhankelijk geworden vaderland, wordt Willy al ingezet als lesgever aan het junioraat van Hazaribagh, gelegen in het Noorden. Theologie studeert hij in Poona, dicht bij de Westkust, waar bisschop Andrew D'Souza hem op 3 december 1951 tot priester wijdt. Voor het afsluitende derde proefjaar : retour naar Hazaribagh, met instructor Louis Schillebeeckx, oudere broer van de bekende dominicaan en theoloog Edward.

Willy's veelzijdige begaafdheid brengt mee dat men gedurende ruim dertig jaar op hem een beroep zal doen voor de meest uiteenlopende functies op diverse plaatsen. Overall vervult hij ze met dezelfde vakbekwaamheid, ernst en nauwgezetheid. Even opsommen : schooldirecteur in Gangutoli ; professor aan het St. Albert's Seminary in Ranchi, gecombineerd met secretaris van de aartsbisschop ; docent en bibliothecaris op het junioraat van Sitagarha ; huisminister van St. Albert's te Ranchi met lesopdracht Latijn ; schooldirecteur én kapelaan in Lohordagha ; opnieuw in Ranchi, nu op de St. John's High School als lesgever en adjunct-studie- en tucht prefect ; minister-econoom in St. Mary's HS in Samtoli ; minister op het St. Xavier's College Ranchi met leeropdracht talen en godsdienstleer ; van 1974 tot 83 woont hij in het bisschopshuis in Kunkuri en ziet hij toe op het financieel beheer van het bisdom ; en ten slotte van 1983 tot 86 dezelfde betrekking van econoom aan St. Ignatius' HS in Gumla. Zoals u ziet : zowel onderwijs als parochiewerk en bestuur, om nog te zwijgen van financieel beleid. Een allround man. En tegelijk, zoals een medebroeder hem kernachtig typeert, iemand op wie je kunt rekenen, een bescheiden, dierbare vriend.

In zijn opvoedingswerk onder jongeren, binnen en buiten de orde, beschikt Father Willy over een hoogaangeschreven troef : hij is een geroutineerde sportman en kent er de knepen van. Reeds vóór zijn intrede trok hij geregeld een voetbaltruitje en dito schoenen aan. Plaats u even terug in 1939. De KSA-Noordzeegouw (W.-VI.) organiseert een voetbaltornooi. De finale gaat tussen de gewesten Roeselare en Tielt. Het toeval wil dat in allebei de ploegen een kandidaat voor de Sociëteit tegen

zijn evenknie staat opgesteld, Daniel Vandebunder voor Roeselare, een zekere Willy Vandekerckhove voor Tielt. De zege gaat weliswaar naar de Rodenbachstad, maar ze is jandorie heel krap. Later, in de Indische studiehuisen en onderwijsinstellingen is de ontembare West-Vlaming telkens van de partij, even geducht als de legendarische 'ster op het veld' Walter Proost, als speler, trainer of referee. Wat die twee een benijdenswaardig gezag bezorgt. Zijn sportiviteit en voetbaltalent een familietrek ? Broer Leo, de beruchte coach voor achtereenvolgens onze elftallen van Turnhout en Brussel, was evengoed door de microbe aangestoken.

Wat voert Willy uit als hij niet op zijn kantoor zit ? Allesbehalve met de duimen draaien. Hij laat zich kennen als een grafisch kunstenaar. Op zijn schilderijen, tekeningen, lino'sneden mag hij met recht trots zijn. Dat artistieke is de warme, gevoelige keerzijde van de koele, zakelijke cijfer- en rekenkunde. Terwijl zijn lino's voornamelijk religieuze thema's behandelen (cfr een aandoenlijke madonna-met-kind op zijn ziekenkamer te Heverlee, overgenomen op het zangboekje van de uitvaartmis), vormen portretten en landschappen een ruimer palet in zijn later werk. Willy is er niet weinig door gevleid dat het zeer handzame Hindi-gebedenboek van de Ranchimissie, *Swargdwaar* ('deur des hemels') geheten, alsmede het grote Engelstalige altaarmissaal zijn opgesmukt door zijn tekeningen. Nog twee andere hobby's verdienen een vermelding. Het dagelijkse kruiswoordraadsel uit de krant *The Statesman* : deze passie heeft hij geërfd van de taalbolleboos Kamiel Bulcke toen ze huisgenoten waren in Ranchi. Ten tweede, de geliefkoosde bezigheid van Napoleon en nog meer grote geesten, het schaakspel . In zijn goede Chinese vriend te Gumla, Mr. Lee Thunchu, heeft hij een steeds klaar staande partner gevonden. Zo gewiekst is deze, dat de nochtans gehaaide Willy meestal het onderspit delft. Maar hij toont zich een gentleman-loser, ook dat behoort tot het 'fair play', nietwaar.

Jaar in jaar uit rolt de wagen gestadig voort : de kerk breidt zich uit, missiegebieden gaan over tot een verscheidenheid van bisdommen en zelfstandige provincies onder inlands bestuur. Tot eensklaps, een donderslag bij heldere hemel, een gebeurtenis hem en zijn omgeving compleet verrast en zijn levensloop een bruuske en ingrijpende wending geeft. Op 26 februari 1986 ontvangt hij van de regering van de deelstaat Bihar, waar Gumla toe behoort, het bevel onverwijld het Indiase grondgebied te verlaten. Het officiële uitwijzingsbevel windt er geen doekjes om : "The Governor of Bihar is pleased (!) to direct that the foreigner known as Mr. Willy Vandekerckhove, Belgian national., shall leave India within twenty one days from the date on which this order is served on him". Geen enkel motief wordt erbij verstrekt. Verbijstering alom. Wat steekt hierachter ? En waarom juist hij ?

Een antwoord op de eerste vraag vinden wij in het persbericht d.d. 26 augustus 1986, uitgegeven door pater Julian Fernandes, voorzitter van de nationale Jesuit Conference of India, met zetel in New Delhi. Een gezaghebbende stem die de verborgen achtergrond blootlegt. Hier volgt een passage, uit het Engels vertaald. : "Voor dat uitwijzingsbevel werd geen enkele reden opgegeven. De plaatselijke en landelijke pers heeft herhaaldelijk verklaard, dat de betrokkene uit het land gezet wordt wegens antinationale activiteiten. Er zijn er die proberen deze zaak voor te

stellen als een godsdienstaangelegenheid : deze vreemde missionaris wordt weggestuurd omdat hij bekeringswerk bedrijft.”

Feiten hebben er ons evenwel van overtuigd, dat dit een geval is van pure pesterij gericht tegen de ‘tribals’ (de oorspronkelijke bewoners levend in stamverband). Dezen ageren tegen de uitbuiting door bosontginners, makelaars, geldschieters en andere gevestigde belangen. Bovendien werden ze verdreven uit hun eeuwenoude woongebieden om plaats te maken voor bevoeiingsdammen, mijnen, enzovoort. (Hier somt de tekst concrete gevallen op). Velen werden het slachtoffer van weer andere uitbuiters aan wie ze, met hun grond, vaak hun vrijheid hebben verloren, doordat ze noodgedwongen tot boeren-lijfgeenen (‘bonded labourers’) zijn geworden. Tegen deze uitbuiting is het dat de ‘tribals’ in verzet komen. Daarbovenop zijn er in Ranchi acties op gang gekomen tegen het verkrachten van ‘tribale’ vrouwen door de politie. ...Een groot aantal ‘tribals’ uit de districten Ranchi en Gumla in de staat Bihar, en de districten Raigarh en Ambikapur in de staat Madhya Pradesh, zijn christenen. Dankzij tientallen jaren opvoeding zijn ze zich bewust van de uitbuiting waar ze aan onderworpen waren. Vandaar dat ze opkomen voor hun mensenrechten.

Wij beschouwen het geval van Willy Vandekerckhove als een onderdeel van een ruimer plan om de ‘tribals’, die hun recht opeisen om mens te zijn (‘right to be human’), onder druk te zetten. Nee, dit is géén kwestie van godsdienst. De gevestigde belangen proberen hun zelfzuchtige motieven te vermommen, juist door ze te verdraaien tot een zaak van religie en gemeen recht.” Tot zover Fernandes.

Voor de rabiante extreem-rechtse hindoe-groeperingen, meer bepaald de RSS (Rashtriya Swayamsewak Sangh = nationaal vrijwilligerskorps), is de affaire een welkome gelegenheid, waar ze bovenarms op springen om de christelijke kerken zoveel mogelijk schade te berokkenen. Zo krijgt de zaak dan toch een sterk religieuze inslag. Het verwoede hindoe-nationalisme, gepaard met godsdienstfanatisme, vindt zijn bedding in een invloedrijke politieke partij. Tot in deze dagen geeft het zich in de zuidelijke nabuurstaat Orissa over aan regelrechte vervolging : vergiftiging van de waterputten, moordpartijen, dorpen platgebrand en de bewoners genadeloos van hun voorvaderlijke bodem verdreven, allerlei plagerijen en, pijnlijk detail, veel daarvan ongestraft ondanks scherpe internationale protesten.

Er is geen enkele reden om te vermoeden dat onze missionarissen, in het spoor van Lievens, de eigenlijke kerstening van de Adibasis (‘tribals’) hebben gekoppeld aan hun sociale ontvoogding. Hun verdrukkers, de grootgrondbezitters, zijn overigens meestal dweperige hindoes. Door de bewustwording van hun horigen zien dezen hun onaantastbaar gewaande machtspositie meer en meer bedreigd. Dat alles lang vóór het Tweede Vaticaans Concilie, lang vooraleer de kerk haar voorkeur voor de armen bevestigde of er sprake was van ‘bevorderen van gerechtigheid als integrerend deel van de dienst aan het geloof’.

Waarom uitgerekend Willy wordt getroffen, daar hebben wij het raden naar. Een zwakke aanwijzing. Na zijn kantooruren springt hij graag op de fiets om met de burens te gaan praten. Nu zou de geheime staatspolitie, hem, econoom van het bisdom en van verschillende huizen, het laatst Gumla, al een tijd hebben

geschaduwd. De link is gauw gelegd : hij gaat geld uitdelen om bekingen los te weken. Je reinste onzin. Vreemd klinkt dat trouwens in een land waarvan de grondwet godsdienstvrijheid waarborgt en dat bekend staat voor zijn democratie en gastvriendelijkheid.

De protesten kunnen niet uitblijven. Evenmin in ons land. Na een eerste persbericht door onze missieprocurator in Brussel geven de media ruim ruchtbaarheid aan het incident. Het ministerie van Buitenlandse Aangelegenheden laat zich niet onbetuigd. Zowel de Indiase ambassadeur in Brussel als de Belgische in Delhi worden aangesproken om bij de centrale regering aldaar tussenbeide te komen. In het Europese Parlement dienen de EVP parlementsleden Chanterie, Croux, Marck, Herman en Klepsch een resolutie in met dezelfde bedoeling. Ze wordt reeds goedgekeurd in de plenaire zitting op 13 maart 1986. Natuurlijk rijst ter plaatse in Ranchi hevig verzet vanwege de christelijke gemeenschappen. Reacties doen zich voor op alle niveaus. Een afvaardiging trekt naar de deelstaat-regering, zonder resultaat. Een sliert petitie. Zelfs de hoogste instanties worden ingeschakeld. Na het boven aangehaalde persbericht van vader Fernandes volgen nog een verzoekschrift van de sj-provinciaals uit heel India en een 'memorial' gericht tot de president van India en ondertekend door dertien officiële gezagsdragers. Binnen de nationale regering drukt vooral Arun Nehru, minister van Binnenlandse Veiligheid en neef van de premier Rajiv Gandhi, een radicaal standpunt door. Zelfs Mother Theresa gaat bij hem de zaak bepleiten, maar hij wijkt geen duimbreed af van zijn standpunt. Het enige wat men bereikt is een voorlopig, zij het niet officieel uitstel. Iedereen wacht bang af. Op 13 augustus krijgt Willy bericht dat de uitwijzing definitief is en binnen de kortste keren voltrokken zal worden. Er is nog een ultiem protest : christelijke scholen gaan in staking, in diverse steden gaat een betoging uit met duizenden deelnemers in volkomen stilzwijgen. Ze maakt meer indruk dan de luidruchtigste kreten en slogans. Woensdag 27 augustus wordt de pater in Bombay op een vliegtuig gezet, richting Rome. Daar heeft hij een onderhoud met pater-generaal P.H. Kolvenbach. 's Anderendaags 28 augustus arriveert hij op de luchthaven van Zaventem, precies veertig jaar en enkele dagen na zijn eerste vertrek uit België.

De eerste weken na zijn terugkeer vindt Willy een onderkomen in de Gesùresidentie te Brussel. Hier ondergaat hij enkele onvermijdelijke interviews en krijgt hij een pak sympathiebetuigingen. Zo ondermeer een troostvol briefje van kardinaal Danneels. Onbegrijpelijk hoe men zo'n gemoedelijk en vreedzaam iemand als staatsgevaarlijk kan verbannen ! Wie het meest met hem meevoelt is zijn familie, dat ligt voor de hand. Al die jaren hebben ze door middel van brieven over en weer een innig contact bewaard. Eens was hij ernstig ziek : hersenvliesontsteking. Ze vreesden : is dat nu het einde, en zo ver hiervandaan ? Gelukkig kwam hij er weer bovenop, na weken van vechten. In 1967 komt het bericht dat de strenge regeling van voorheen "van India keer je nooit terug, tenzij ongeneeslijk ziek" (denk aan Constant Lievens, overleden in Leuven) gemilderd is en dat hun Willy weldra overkomt. Wat een weerzien voor moeder, broers en zussen (vader was in 1958 overleden). Nonkel Pater maakt kennis met neefjes en nichtjes die hij enkel maar van op foto's kent. Zij van hun kant leren hem kennen als een rustige, zachte man van weinig woorden, die een warme genegenheid uitstraalt. Moeder sterft in 1970, ze hebben elkaar nog een

laatste keer mogen weerzien. Voortaan mag de missionaris om de zeven jaar eens 'oversteken', tot eenieders voldoening.

Hoewel in Brussel gedomicilieerd, verblijft hij veel in Kortrijk, dicht bij de geboortestreek. Daar heeft hij het naar zijn zin : zijn kunstenaarsziel bloeit open aan de oevers van de Leie, door Gezelle "Jordane van mijn hert" genoemd. Uren kan hij er zitten penselen en genieten van het weidse landschap. Hij treedt toe tot de club van Europese jezuïeten-kunstenaars. Van Vlaamse kant zijn dat A.Boone, L.Craye, F. Cromphout, M.Proost, Dree van Laere. Toevallig houden ze eind juni 1987 hun vijfde jaarlijkse congres in Brugge. Dadelijk springt Willy in de boot en schrijft hij zich in. Aldus kunnen de kompanen, ook die uit het buitenland, kennis maken met hun nieuwe lid en zijn creaties.

Intussen is hij weer tot rust gekomen. Pater provinciaal benoemt hem tot econoom van de gemeenschap in Turnhout. Achttien gelukkige jaren brengt hij er door, zichzelf gelijk blijvend : minzaam, bescheiden, zorgzaam, dienstvaardig. Geregeld fietst hij naar het verzekeringskantoor of de post of waarheen ook in de stad. Want hij neemt de hele administratieve rompslomp voor het dienstpersoneel erbij. Een charmante huisgenoot. Hoe hij met tintelende pretoogjes een verhaal uit het West-Vlaamse *Het Manneke uit de Mane* navertelt ! Het schilderen gaat onverminderd door, nu, in tegenstelling met de open Leievakke, vooral bomen. Voorbeeldig trouw aan de dagelijkse eucharistie en gemeenschappelijke gebedsoefeningen. Gaat de bel niet op tijd, dan zorgt hij daar wel voor. Regelmatig zakt hij af naar het verre heimatland, waar zus Maria en broer Michiel wonen. Het nijpt hem vanbinnen, dat hij de honderd- jaarviering van Maria niet kan meemaken. "De oude dag komt niet alleen".

Die oude dag dwingt hem ertoe in 2005 te verhuizen naar Heverlee, voor verzorging. Twee verdiepingen van de ziekenboeg worden opgesmukt met fraai ingelijste kleurrijke doeken van hem. Nog vier jaar laat hij de medebroeders zijn stil en opgeruimd gezelschap genieten. Tot hij, zoals wij allen 'balling in dit tranendal', op 15 februari 2009 mag vertrekken naar het eeuwige vaderland.

PATER RENÉ BEECKMANS DE WEST-MEERBEECK (1929-2009)

Wij zijn 2 januari, tweede nieuwjaarsdag, 1945. De geallieerden hebben de Duitse bezetter uit het land verdreven. De oorlog is evenwel nog niet voorbij. De vijand beschikt over een verreikend en verraderlijk moordwapen, de V(liegende)-bom. Daarmee bestookt hij ons grondgebied, bij voorkeur Antwerpen met zijn haven en de hele omgeving. Plots, onaangekondigd, stort er zo een tuig neer in Kapellenbos, een wijk van Kapellen benoorden Antwerpen, op het huis van wisselagent Henri Beeckmans, echtgenote en twee zonen (het oudste kind, Pierre, was heel jong overleden). De inslag is verschrikkelijk. Als de stofwolk enigszins is opgeklaard hoort René, amper vijftien jaar, zijn moeder kermen. Zelf is hij zo goed als ongedeerd. Hij slaagt erin haar, zwaar gewond, uit de puinhoop te trekken. Vader en zijn oudere broer Jean zijn omgekomen. Men begrijpt welke innige band de beide overlevenden voortaan met elkaar verenigt.

Geboren in Berchem 15 mei 1929, volgt René lager onderwijs en de Latijns-Griekse humaniora aan het O.L.V.college Antwerpen. In de scoutstroep heeft hij Henry De Decker als patrouilleleider. Hij zal deze later weervinden, nu als medebroeder, in Afrika. In 1947 gaat hij, en hij is lang niet de enige sinjoor die daar hogere studies begint, rechten studeren aan de Facultés Notre-Dame de la Paix in Namen. Daar raakt hij in de ban van de jonge professor Moderne Geschiedenis Camille-Jean Joset SJ. Tijdens de bezettingsjaren heeft die vanuit de christelijke incarnatietheologie een nieuw concept van samenleving ontwikkeld, waarin de leken een doorslaggevende rol spelen. Op de Facultés richt hij een 'Cercle social' op, waartoe René toetreedt. In diens nagelaten papieren heeft men een boek gevonden waarin Joset zijn ideeën uiteenzet. Het boek draagt een persoonlijke opdracht "à René Beeckmans, très amical souvenir". De invloed van de prof ligt mede aan de basis van René's loopbaan. Eenmaal de kandidaatstitel behaald zet hij in Leuven de rechtsstudie voort. Hij promoveert er in 1952.

Wanneer de 23-jarige zich op 7 september 1952 te Drongen aanmeldt, behoort hij tot de 'anciens' van zijn lichterding. Nog tijdens het noviciaat wordt hij opgeroepen voor de legerdienst in Aalst, januari 1953 - juni 55. Toch laat hij geen tijd verloren gaan. Intussen doet hij de complementen voor de kandidatuur Klassieke Filologie, legt het examen af voor de centrale examencommissie en vat hij Handels- en Koloniale Wetenschappen aan. Die bekroont hij glansrijk aan de KU Leuven : licentie met grote onderscheiding. Brilljant student en niet vervaard voor hard werken. Een maand lang wordt hij als verpleger ingeschakeld in de spoeddienst van het vormingscentrum van de militaire politie in Tervuren. Rekening houdend met zijn voorgaande studies mag hij in twee jaar 1956-58 aan ons studiehuis te Leuven licentiaat worden in de Wijsbegeerte, met 80 % notabene.

Onder zijn medebroeders, en evengoed buiten de orde, laat hij zich kennen als een schrandere geest, die gauw de feilen en de laakbare aspecten in de maatschappij én in zijn omgeving doorheeft. Opgeruimd van aard, doorspekt hij het gesprek graag met spitse humor. Een plaaggeest, een ondeugende spotter, die als hem iets dwars zit, scherp kan uithalen. Alles wat zweemt naar onoprechtheid of pose verafschuwt hij. Hoewel van aristocratische afkomst vertoont hij enkele volkse trekken en voelt hij zich bij Jan-met-de-pet best op zijn gemak. Vlot in de omgang is hij toch redelijk kieskeurig om iemand in zijn intieme vriendenkring toe te laten. Ben je eenmaal zover doorgedrongen, dan komt hij voor je op door dik en dun.

De kennismaking met Afrika heeft plaats in 1958. De stageperiode brengt René door in Kisantu aan het CMS (Centre Médico-Scolaire) Lovanium, waar hij in de administratieve sectie Economische en Administratieve Wetenschappen doceert. Het CMS is in menig opzicht een uitzonderlijke school, met drie afdelingen op het niveau van hoger middelbaar onderwijs : medisch, administratief en landbouwkundig. Ze bereidt voor op een eindproef voor de Centrale Examencommissie. Opmerkelijk in de eerste plaats : haar studenten komen uit heel Congo, Rwanda en Burundi, sommigen van tweeduizend kilometer ver. Bijgevolg van diverse streken, stammen, taalgroepen, politieke partijen. Door hun dagelijks contact met hen verwerven de docenten een genuanceerd en totaal beeld van het echte Congo. Een uitnemende leerschool voor René's latere tijdschrift, dat eveneens

zal berichten over en zich zal richten tot de hele natie. Hij ontmoet er de heren Saintrain en André Rijckmans, die vanuit Madimba eveneens cursus komen geven. Druk wisselen ze van gedachten over de prangende problemen van het ogenblik : de vlugge politieke ontwikkeling vlak vóór de nakende dekolonisatie, de opkomende partijen, de verkiezingen. Zijn studenten houden van hem, zijn meegaand en opgeruimd karakter, de stijl van zijn onderricht. Jaren later zullen ze hem nog steeds komen opzoeken om hem te raadplegen en hem hun plannen voor te leggen. Een van hen, Francis Kikassa, zal hem nadien bijstaan op de redactie van zijn illustere tijdschrift. Hoewel de rechten zijn vakdomein zijn, vertoont de jonge docent vrij gauw belangstelling voor politieke economie. Hij laat zich inspireren door de theorieën van Père Lebret betreffende economische ontwikkeling, en stelt een eigen handboek op over de sociale leer van de kerk aan de hand van de encyclieken *Populorum progressio* en *Laborem exercens*, waarvan hij eveneens aparte commentaren uitgeeft. Van de grote vakantie 1959 maakt hij gebruik om twee studiereizen te ondernemen : een door het Bayakagebied en in Kwilu, de andere in Beneden-Congo. Hij keert terug met een stevige map vol namen en cijfers over de economische, sociale en politieke toestand aan de vooravond van de onafhankelijkheid. Voor het Belgische tijdschrift *Gids op maatschappelijk gebied* publiceert hij maandelijks een kroniek over Congo. Opmerkelijk hoe hij die voorbereidt met zijn studenten aan het CMS : hij geeft ze een aantal teksten te lezen en samen te vatten. Een bijzondere samenwerking professor-student, door deze laatste erg op prijs gesteld. Met die bijdragen aan de *Gids* gaat hij door op theologie, de kiem, mogen we zeggen, van zijn latere roemruchte rubriek *Afrique-Actualités*.

In 1960 terug in het land, studeert hij theologie in Heverlee. Tijdens de zomervakantie 1961 verblijft hij in een kibboets in Israël, benieuwd als hij is hoe het aldaar beoefende landbouwcollectivisme in zijn werk gaat. Gretig leest hij de boeken van Senghor en Mamadou Dia over *Le socialisme africain* of over de impact die het gedachtegoed van Teilhard de Chardin heeft op deze denkers en staatslieden. In december 1962 ontvangt hij een persoonlijke uitnodiging tot het 'Colloque de Dakar' over het Afrikaanse socialisme. In maart van het volgende jaar organiseert hij met p. René De Haes de 'Journées Africaines' met het thema *Voies africaines du socialisme*. Zijn licentiescript theologie handelt over "Het verband tussen de Eucharistie als levensbrood en onze plicht om brood te verschaffen aan allen die honger lijden". Revelerend : zo ziet hij zijn priesterschap verbonden aan zijn sociale bemoeiingen, en zijn persoonlijke levenspad weldoordacht afgebakend. Op 10 augustus 1963 wijdt monseigneur Descamps hem tot priester, tegelijk met zijn eveneens voor Afrika bestemde vrienden Johan Allary en de betreurde Piet Lambrechts.

Niet zonder eerst een paar maanden studieverblijf te Parijs in de 'Action populaire', het centrum voor economische en sociale studies van de Franse jezuïeten, vinden wij hem in 1964 terug in Congo, nu in de hoofdstad Kinshasa. Hij zal pater Bob Roelandt bijstaan in het redigeren van het tweemaandelijks *Documents pour l'Action*. Na Bobs benoeming tot directeur van het retraitehuis Manresa, neemt René onmiddellijk zijn plaats van hoofdredacteur in. Eigenlijk bevreedt dat niemand. Rond Pasen 1960 had provinciaal Victor Mertens een groepje medebroeders samengeroepen om na te denken over het lanceren van een socio-

economisch en cultureel tijdschrift. Hij had ook René, hoewel nog in opleiding, erbij betrokken en hem min of meer in het vooruitzicht gesteld dat hij na de theologie de redactie zou overnemen. Nu staan wij zover. Wie kon toen vermoeden hoe tijdbestendig deze betrekking zal blijken in de beroerde jaren die volgen ? Met nieuwjaar 1966 ontplooit het tijdschrift zich tot een maandblad onder de naam *Congo-Afrique*, met ondertitel *Economie-Vie Sociale-Culture*. Vanaf deze naamswijziging vormt het een van de voornaamste activiteiten van het CEPAS (Centre d'Etudes Pour l'Action Sociale), waar père René sinds zijn stichting in 1965 lid van is en van 1986 tot 1991 tot directeur wordt aangesteld. Het valt op hoeveel de jonge ACE-viceprovincie SJ. aan waardevol personeel investeert in de sociale sector : Jos Segers, Rik De Decker, Willy De Craemer, René De Haes, en nu René Beeckmans, stuk voor stuk voorwaar geen pluimgewichten. Ligt daar inderdaad niet de toekomst ? Want de jonge natie en de Kerk hebben behoefte aan bekwame, degelijk gevormde leidersfiguren.

Het derde proefjaar tot afronding van zijn religieuze vorming, 1967-68 in Drogen met instructor André Hayen, vormt een kort oponthoud. Onverdroten vervolgt hij de begonnen onderneming. Meer en meer vermengt zijn leven zich met dat van het tijdschrift. Van zijn hand bevat elk nummer het hoofdartikel en de rubriek *Afrique-Actualités*. Denk maar niet dat dit redacteurschap zijn dagen vult. Twee jaar doceert hij tussendoor in het catechetisch centrum 'Lumen Vitae' te Brussel. Hij bezielt allerlei sessies, leidt retraites, aldus jaarlijks die voor de abiturienten van het Bobotocollege, stelt drie brochures samen, *Chrétiens dans le monde*, bestemd voor een driejarige opleiding van animatoren van christelijke gemeenschappen. Bij gelegenheid bezielt hij de zondagsmissen in de Sacré Coeur-parochie. Iemand herinnert zich nog zijn indrukwekkende Christusrol in het Passieverhaal op Goede vrijdag. Desgevraagd publiceert hij artikelen in meer dan één ander tijdschrift. Wekelijks nemen de lezers van de krant *Salongo* geboeid kennis van zijn godsdienstige bijdrage, tot het kittelorige regime daar een stokje voor steekt, wegens te vrijmoedig.

Zijn groeiende verworteling met Congo vindt haar beslag wanneer hij bij zijn laatste geloften op 2 februari 1969 overgeschreven wordt naar de Centraal-Afrikaanse provincie (PAC, later omgedoopt tot ACE). In oktober 1976 benoeming tot professor moraaltheologie, met een cursus over de sociale leer van de kerk, aan het Johannes XXIII-grootseminarie. In 2004-07 hetzelfde aan het theologicum St.Eugène de Mazenod van de paters oblats. Hij modereert een seminarie over deze materie en leest de verhandelingen na waarmee de studenten hun bacculaureaat theologie bekronen.

Nog even keren wij terug op de invloed die René heeft uitgeoefend via zijn tijdschrift. Stapels getuigenissen stemmen alle op dat punt overeen en versterken elkaar in bewonderende waardering. Drie kwaliteiten komen telkens terug. Als informatiebron over Afrika en inzonderheid Congo vindt het zijn weerga niet. Waar hij het nieuws vandaan haalt mag Joost weten, zo omvangrijk is het. Tegelijk oerbetrouwbaar. René neemt zijn werk ernstig op. Hij verafschuwt sensationele 'primeurs' die hij achteraf moet rechtzetten. Nauwkeurig controleert en schift hij de binnen komende berichten alvorens ze vrij te geven. Om lezerscijfers hoeft hij zich

niet te bekreunen, hij wint ze op zijn wijze : juist doordat hij zo volledig, zo objectief en zo accuraat te werk gaat. Zowel de gewone burger als de hoogst geplaatste gezagvoerders houdt hij correct op de hoogte van de wisselende toestand. Er wordt zelfs gefluisterd dat le Citoyen Président himself het blad napluist om te weten wat er in zijn onmetelijk rijk dag aan dag gebeurd is, aan het gebeuren is of staat te gebeuren. Tot zover de eerste lovenswaardige kwaliteit.

Ten tweede is er de degelijkheid van Renés redactioneel commentaar. Feiten plaatst hij tegen een achtergrond om hun betekenis te duiden. Ingewikkelde kwesties weet hij haarfijn te ontleden en op een bevattelijke manier naar anderen over te brengen. Hij bekent ook kleur en speelt het spel eerlijk : de sociale leer van de kerk blijft zijn referentiepunt bij uitnemendheid. Een enorm voordeel is, dat hij over een buitengemene terrein- en dossierkennis beschikt alsmede intuïtief aanvoelt hoe de Afrikaanse 'ziel' de werkelijkheid waarneemt en verwerkt, wat wel eens kan afwijken van onze Europese perceptie. De zwarten worden dadelijk gewaar : Beeckmans is een geestesverwant, hij begrijpt ons en houdt van ons zoals wij zijn. Ons welzijn behartigt hij, niet vreemde belangen. Niemand verbaast het, dat men van hoog tot laag aandachtig naar hem luistert en bij beraad of besluitvorming terdege rekening houdt met zijn inzichten en adviezen. Vergeet niet dat een aanzienlijk deel van 's lands 'upper ten' op sociaal en politiek vlak door hem nog werden opgeleid in het CMS Lovanium, of anderzijds in de loop van de jaren met hem bevriend zijn geraakt en vertrouwd met zijn gedachtegoed.

De derde reden waarom redacteur Beeckmans algemeen vereerd (of benijd) wordt is zijn onovertroffen diplomatisch talent. Vanzelfsprekend heeft hij zijn eigen opinie en wil hij een boodschap brengen. Als persgoeroe weet hij wat hij kan (mag) schrijven, wanneer en voor wie, en hoe het te verwoorden. Iedereen die in het land verbleef weet, soms bij ondervinding, hoe argwanend en prikkelbaar het Mobutubewind was geworden en niet de geringste kritiek duldde. Die situatie was op de spits gedreven ten tijde van de hardhandig opgelegde Zaïrisering en 'authenticité'- campagne, wat trouwens tot een open conflict leidde met de christelijke kerkleidingen. En toch. Terwijl zoveel andere publicaties verboden worden blijft zijn blad overeind. Dat is te danken aan zijn mensenkennis, buigzame handigheid en geduld. Op een bepaalde dag blijkt de naam veranderd in *Zaire-Afrique*. De vlag ziet er anders uit, de lading blijft dezelfde. Geen sprake van 'kazakdraaijerij', enkel een tactische zet. Zodra de bui van het fanatieke en eigenzinnige chauvinisme over is, wordt de vroegere naam in eer hersteld.

Hoe heeft René een dergelijk nooit eindigend en uitputtend werkritme fysiek en mentaal veertig jaar volgehouden ? Ver hebben wij het antwoord niet te zoeken. Hij houdt van dit land en van dit volk. Vandaar verricht hij zijn werk met hart en ziel, dit is met overgave en gráág. Een tweede element : de sport houdt zijn lichaam fit en zijn geest ontspannen. Reeds als student aan de KU Leuven is hij een verwoede en succesvolle sportbeoefenaar. Tweemaal, in 1950 en 52, wint hij glansrijk de jaarlijkse wielervedstrijd voor studenten. Tijdens de vakantie houdt hij de spieren soepel door dagenlange fietstochten o.a. de 'Tour de France' met waar er familie van moeders kant woont, als pleisterplaatsen onderweg. In Afrika is het ál tennis dat de klok slaat. Ze bezorgt hem zowaar een bijnaam, 'Mopoza', in het plaatselijke

Lingaladialect 'hij die de bal weet te plaatsen'. De zondagmorgen en de woensdagmiddag trekt hij naar de tennisclub vlakbij het Bobotocollege, en hup! daar vliegt al de eerste bal. Uren kan hij onvermoeibaar doorspelen. Er zit zelfs een vorm van sociaal apostolaat aan vastgeknoopt. Een aantal werkloos rondhangende jongeren verzamelt hij om zich heen, en interesseert hij voor sport, eerst als loopjongens die de ballen oprapen en aanbrenge. Gaandeweg echter duwt hij ze een racket in de handen en wijdt hij ze in de knepen van het vak in. Hij zet ze op weg om monitor te worden. Enkel en hebben aldus een broodwinning ontdekt, tot in het buitenland toe. Zijn invloed reikt verder. Verscheidenen doopt hij tijdens de paaswake, anderen ontvangen hun eerste heilige communie uit zijn handen, of hij zegent hun huwelijk in en volgt ze met hun gezin op hun verdere levensweg. Vaak echter, het moet gezegd worden, blijft hij te lang hangen in het clubhuis. Om zich beter in te dekken tegen excessen trekt hij vanaf 1994 in bij de gemeenschap Sainte-Marie in Kimwenza.

Een ander houvast, wellicht het stevigste, is zijn relatie met zijn lieve moeder. In het begin van deze levensschets hebben wij verteld hoe op die rampzalige 2 januari 1945 het gelukkige gezinnetje Beeckmans in één slag gehalveerd werd. Om de beproeving door te komen leunen moeder en zoon heel sterk tegen elkaar aan. Samen houden ze vakantie aan de Azurenkust. Na Renés intrede leeft de weduwe, een diep godsdienstige, fijngevoelige vrouw, intens mee, ook geestelijk, met al wat hij onderneemt. Herhaaldelijk steekt zij over naar Congo om haar zoon ter plekke aan het werk te zien. Zij leest zijn artikelen van a tot z, kent zijn zwarte vrienden en ontvangt ze gastvrij in haar huis ingeval ze in België voorbijkomen. Wanneer zij overlijdt in juli 1989 voelt René nog pijnlijker het in 1945 opgelopen trauma schrijven. Een steun als geen ander ontvalt hem en het is hem aan te zien.

Rond 2005 doen zich de eerste symptomen voor van verzwakking en slijtage. De man met het ijzeren gestel blijkt ook maar een sterfelijke mens te zijn. In 2006 draagt hij, op verzoek van Provinciaal Bafuidinoni, wijselijk stap voor stap de hele verantwoordelijkheid als hoofdredacteur en directeur van *Congo-Afrique* over aan een Congolese medebroeder, pater Ghislain Tshikendwa. Ontroerd haalt deze een treffende herinnering op. Zij beiden aangezeten bij een heerlijke visschotel in het restaurant van Monsieur Nicolas in Gombe (Kinshasa), waar René met vrienden alsook met moeder vaak is komen tafelen. Lang praten ze over het tijdschrift en zijn toekomst. Op een gegeven moment heft René het glas en vertrouwt hij symbolisch en definitief zijn levenswerk toe aan zijn opvolger. Een zo eenvoudig en onthecht gebaar had Ghislain zich niet durven voorstellen. Hij verzoekt René, met zijn weergaloze ervaring en intellectuele bagage hem nog een tijdje als adjunct te willen bijstaan. Waarmee de aftredende redacteur volmondig instemt. Trouwens, tevoren in 1986 heeft hij al getoond dat hij, hoe verknocht ook aan zijn opdracht, kan loslaten. Provinciaal Pasupas beslist dat Inades-Formation Zaïre wordt losgemaakt van het CEPAS, waar in die periode René de leiding van waarneemt. Pater Richard Erpicum, belast met de delicate operatie, verwacht wel een zeker verzet, heel begrijpelijk. Groot is zijn opluchting en zijn bewondering, niet alleen voor de inschikkelijkheid waarmee René uiteindelijk deze maatregel aanvaardt, maar daarbovenop hem met raad en daad ondersteunt. Natuurlijk zijn beide situaties

verschillend. Toen gold het een groepsbeslissing, nu daarentegen een allerpersoonlijkste uitdaging en ze betreft zijn hele levenswerk. De edelmoedigheid en onthechting zijn des te groter

Met de gezondheid gaat het snel achteruit. Zijn oversten achten het voor hem raadzaam om zich in België te laten verzorgen. Het kost René water en bloed om zijn ziekte te aanvaarden. Hij vecht ermee, maar ze is hem te sterk, en zijn uitgedoofde geestkracht is er niet meer tegen opgewassen. Het opgelegd verblijf in ons land beleeft hij als een ballingschap. Zat hij niet met al zijn vezels vast aan Congo ? Op zijn manier maakt hij 'de nacht van de ziel' door.

Even veert hij op wanneer hij in Heverlee bezoek ontvangt van vroegere medewerkers. In november 2008 komt hem zijn opvolger pater Tshikendwa groeten. Hij heeft een troostende boodschap : "Cher Père, je levenswerk gaat onverminderd voort. Binnenkort viert ons blad zijn vijftig jaar bestaan. Bij die gelegenheid wordt je dierbare rubriek *Afrique-Actualités* in één of twee volumes weer uitgegeven. Voor de komende generaties, speciaal voor wie zich toelegt op historisch onderzoek, blijft ze een onschatbare informatiebron over die halve eeuw. In de ochtend van 21 februari 2009 wordt René Beeckmans te Heverlee geroepen tot de heerlijkheid van de verrezen Heer. De laatste maanden in mineur zinken in het niet naast zijn levenswerk,

Zijn uitvaart wordt er een luisterrijke vertolking van. Na de homilie door voorganger Bob Albertijn legt medecelebrant pater Anicet Nteba op de kist een paar exemplaren van *Congo-Afrique*, passende trofeeën voor deze dappere strijder Christi. Daarna leest hij een persoonlijke brief voor van hoofdredacteur Ghislain , zelf verhinderd om er bij te zijn. Het is muisstil in de kerk. Op dezelfde dag heeft 's avonds in de Sacré Coeurkerk van Gombe een gedachteniseucharistie plaats. Provinciaal Augustin Ntima Nkanza leidt de dienst. Johan Allary, die heel dicht heeft gestaan bij René, houdt de homilie. Na de mis lezen Ferdinand Muhigirwa, directeur van het CEPAS, en de heer Francis Kikassa, naaste redactiemedewerker van de afgestorvene, enkele getuigenissen voor. Johans homilie eindigt als volgt (in het Frans) : "Vaak herhaalde pater Beeckmans een zin van Sint Jan van het Kruis, die hij ons nu meegeeft : 'Aan de avond van ons leven worden wij geoordeeld op grond van onze liefde'. Voor hem is die avond daar. Laten wij bidden dat hetzelfde ideaal ons mag blijven bezielen tot wanneer ons leven naar zijn avond neigt."

PATER HERMAN SMETS (1925-2009)

Toen vader benoemd werd tot prefect (directeur) op het atheneum in Turnhout verhuisde het hele gezin Smets uit de Limburgse bakermat over het Brabantse Tienen naar de hoofdstad van de Kempen. De oudste, Herman, geboren 22 januari 1925 in Sint-Truiden, een paar dagen nadien gedoopt in Tongeren, gevormd in Tienen, volgt in deze laatste stad de Latijns-Griekse humaniora aan het O.L.V.college. Rond die tijd valt vaders benoeming, en zo voltooit hij zijn middelbare school in de

retorica 1941-42 aan het Sint-Jozefcollege in Turnhout. Dat was nog voordat de school uitzwermt als gevolg van de opeenvolgende bezettingen door het Duitse leger. De diepgelovige prefect Jozef Smets wil zijn verbondenheid zowel met het vrij onderwijs uit christelijke overtuiging, als met het rijksonderwijs beroepshalve honoreren. Hij vindt een elegante en evenwichtige oplossing. Om de beurt stuurt hij zijn kinderen de ene en de andere richting uit. Elk net mag tevreden zijn : zijn kroost telt zes kinderen in leven.

Klaarblijkelijk is Hermans kennismaking met de jezuiten uitstekend verlopen. Op 7 september 1942 stapt hij door de statige poort te Drongen ons noviciaat binnen. Wij bevinden ons nog volop in 'de vette jaren' : veertig man in het tweede jaar, vijfendertig jaargenoten. Hoe novicemeester Paul Croonenberghs erin slaagt het legertje rekruten in te wijden in het religieuze leven en in de visie en stijl van Sint-Ignatius, mag een wonder heten. Hoe huisminister Antoon Vuylsteke en broeder kok het klaar spelen om al die jonge magen te vullen ondanks de oorlogsschaarste en – ontberingen is een even grote heksentoer. Hoe dan ook, het noviciaat is geen lachertje. Zoals de meesten komt Herman heelhuids uit het avontuur. Hij droomt van India. Daarom verblijft hij een jaar in Wépion en volgt er de lessen op het Indische junioraat. Als de overheid van de jonge natie slechts met mondjesmaat de nodige verblijfsvisa toekent, is voor hem, die trouwens lichtjes hinkt ten gevolge van kinderverlamming, die toekomst afgegendeld.

Dan maar zonder verwijl de filosofie aangevat 1945-48 : twee jaar in Godinne, één jaar in het gerestaureerde studiehuis van Egenhoven. Van 1948 tot 51 is hij op het O.L.Vrouwecollege Antwerpen, beginnend als klasleraar van een derde (thans vierde) Latijnse, met brio eindigend in een poësisklas. In 1951-52 bereidt hij aan de KU Leuven het doctoraat in de filosofie voor. Tot een promotie is het nooit gekomen, zijn gezondheid steekt daar een stokje voor. Eind 1952 krijgt hij enkele weken rust en herstel voorgeschreven, en wel in 'La Soldanelle', Château d'Oex, Zwitserland. Een behandeling met het antibioticum streptomycine, in die dagen geprezen als het wondermiddel tegen tbc, heeft tot gevolg dat hij, niet eens dertig jaar oud, hardhorig wordt, wat uiteindelijk geleid heeft tot een zo goed als volkomen doofheid, enigermate te verhelpen met vernuftige hoorapparaten. Zijn grote kruis, dat hij moedig draagt, maar waardoor zijn mogelijkheden danig worden ingeperkt.

Tegen september 1953 is hij voldoende bijgespijkerd om de theologie te beginnen. Hij doet het schitterend en behaalt de licentie met 90 % van de punten. Intussen heeft de Indiase monseigneur Stanislas Tigga, hulpbisschop van Raigarh-Ambikapur, hem tot priester gewijd op 10 augustus 1956. Aansluitend op de theologie volgt het derde proefjaar 1957-58 in Gandía, 70 km bezuiden Valencia (Spanje). In Gandía leeft de luisterrijke faam voort van de beroemde hertog uit de 16^e eeuw, de heilige Francisco de Borja, bekend om zijn strenge boetvaardigheid. Hij deed afstand van zijn waardigheid, trad in de jonge jezuitenorde in en werd zowaar gekozen tot haar algemeen-overste. In het plaatselijke vormingshuis, ondergebracht in het 'Palacio del Santo Duque' heeft men een traditie hoog te houden. Herman is er niet de enige uit onze provincie : ondermeer Rik Imberechts deelt zijn lot. In zijn homilie tijdens de uitvaartmis haalt deze laatste enkele herinneringen op van dat jaar. Wij laten hem

hier aan het woord, omdat zijn getuigenis een verrassend inzicht verschaft in Hermans karakter en spiritualiteit.

“Wij waren met 47 tertiariissen uit alle 's Heren landen. Voor Herman viel de dagorde veel zwaarder uit dan voor de overigen, omdat hij nauwelijks de instructies van pater Segarra, onze 70-jarige begeleider, verstond. Na de grote retraite dispenseerde deze hem gauw van het bijwonen van die toespraken. Segarra verzocht mij als land- en taalgenoot, veel met de eenzame Herman te gaan wandelen, zo twee of liefst drie wandelingen per week. Natuurlijk was vooral Herman aan het woord, maar ik luisterde graag, omdat hij met zoveel animo sprak over de moderne theologie. Uitrustend aan de rand van een grote sinaasappelenggaard (van deze vrucht was Gandía toen de derde uitvoerhaven van Spanje) en genietend van enkele afgevallen 'oranjeappels' om ons heen, vertelde mijn bevlogen compagnon mij dan over de theologie van de beroemde Zwitserse protestantse theoloog Karl Barth. Het ging over wat volgens Barth, en vooral Luther in zijn commentaar op Paulus' Romeinenbrief, tot de essentie behoort van de christelijke leer : de rechtvaardiging door het geloof alleen. Het heil komt volgens hen (en Herman, zonder alles te aanvaarden, kon het toch hogelijk waarderen) 'senkrecht von oben' (loodrecht van boven). Het zijn niet onze goede werken, maar de alzalige genade van God die door Jezus ons heil bewerkt. U begrijpt misschien beter waarom een van de mooiste fragmenten uit juist de Romeinenbrief, Rom 8,31b-37, door Herman werd uitgekozen ter voorlezing op zijn uitvaart; het is de brief van Christus' heilbrengende genade. Deze passage staat eveneens op zijn bidprentje.

Dergelijke gesprekken zijn niet gewoon onder de mensen, zelfs niet onder religieuzen. Bedenk evenwel dat onze vriend meer en meer afgesneden leefde van zijn omgeving. Ik liet hem maar zijn hoge theologie verkondigen, maar merkte stilaan dat in hem toch ook eeuwen eenvoudig volksgeloof voortleefden. Want toen ons derde jaar naar zijn einde liep en wij delibereerden over onze terugreis, hoorde ik hem op zekere dag het verlangen uiten om vanaf de Franse stad Pau een klein ommetje te maken en Lourdes eens te bezoeken. Dit verbaasde mij wel een beetje : het paste zo weinig bij zijn Barthologie. Puur toerisme, dacht ik. Maar neen, hij ging aan O.L.Vrouw vragen om van zijn doofheid verlost te worden. Hij heeft het niet verkregen, maar aanvaardde dat even eenvoudig als hij het gevraagd had. Dat geloof van hem omvatte zowel de hoogste ideeënlucht van de theologie als de nederigste devotie van een volkswrouw. Zo was Herman : tussen zijn verheven beschouwingen mengde hij iets van humor, een volks gezegde, een kwinkslag of iets leuks. Zijn ernst was nooit absoluut, altijd wist hij te relativieren, rekening te houden met het menselijk tekort en met onze onmacht om het onzegbare toch gezegd te krijgen. Tegelijkertijd was hij zeer geestelijk en zeer menselijk. Hij had een hoge waardering voor al wat de humane cultuur had voortgebracht. In Toledo kon hij urenlang El Greco bewonderen. 'Dat wil ik alleen doen', zei hij, hij verdroeg geen afleidend gezelschap". Tot zover het getuigenis, lichtjes ingekort, van Rik Imberechts.

Het eerste wat hij doet na zijn terugkeer in België is zich een jaar lang, 1958-59, verder bekwamen in spiritualiteit, gericht op catechese, in het verlengde van het derde proefjaar, aan 'Lumen Vitae', het studiecentrum voor godsdienstige vorming.

In overleg met de betrokkene sturen zijn oversten hem naar Rome voor een biennium dogmatische theologie aan de Gregoriana. Eerst woont hij in het 'Bellarminum', waar in die dagen een kleine honderd jezuïeten priester-studenten verblijven, 1959-61 ; vervolgens in het 'Collegio Pio Latino Americano', waar priester-studenten uit Latijns-Amerika gehuisvest zijn. Dat dijt uit tot een langer verblijf, aangezien hij in 1962-64 als studieprefect en repetitor in de theologische vakken fungeert. Hij keert terug naar Vlaanderen, hoewel hij nog niet klaar is om te promoveren. Pas in 1977, laat hij, overmand door zoveel elkaar verdringende opdrachten, dat plan definitief varen. Hij vestigt zich in het 'Lessius Universitair College' (L.U.C.), Minderbroedersstraat 11, Leuven, gedurende dertig jaar, 1964-94, zijn vaste honk, of liever zijn uitvalsbasis van waaruit hij zijn activiteit naar alle kanten ontplooit.

Om het overzichtelijk te houden sommen wij eerst op wat er de hoofdmoot van mag heten: het professoraat in theologie : voor de priester-studenten die hun militaire dienstplicht vervullen 1966-70 ; in het diocesaan seminarie van Mechelen 1968-70 ; in het CKS, Centrum voor Kerkelijke Studies in Leuven 1970-91. Professor Smets staat bekend als een boeiende en geïnspireerde docent die, niet zonder kritische zin, doorboort tot de kern van het probleem. Om het op te lossen gaat hij naar de bronnen, hij heeft een hekel aan informatie uit de tweede hand. Rond 1980 doceert hij als gastprofessor een semester in Kenia. Zover wij kunnen nagaan moet dat waarschijnlijk geweest zijn aan het AMECEA-pastoraal centrum in het stadje Eldoret, 300 km ten noord-westen van Nairobi. AMECEA staat voor : Vereniging van de Bisschoppenconferenties van heel Oost-Afrika. Het pastoraal instituut was in 1967 opgericht te Gaba (Oeganda), maar verhuisde in 1976 onder het bewind van Idi Amin naar het veiliger Eldoret. Het leidde priesters, religieuzen en leken op in theologische, bijbelse en liturgische disciplines, toegepast op de plaatselijke pastorale situatie. Benevens zijn leeropdracht geeft Herman in de streek enkele retraites aan zustercongregaties. Van zijn verblijf in Kenia houdt hij enkele ferm uitgesproken ideeën over, vooral betreffende het kleurrijke politieke bedrijf, met zijn etnische boventonen. Over de avonturen, dolle en gevaarlijke, die hij er heeft overleefd, raakt hij niet uitgepraat.

Zijn rol in de opleiding binnen de orde : instructor van het derde proefjaar, eerst adjunct van André Hayen 1970-74, daarna instructor-zonder-meer 1974-81. In die periode worden eventuele tertiariissen individueel begeleid. Na de dertigdaagse Geestelijke Oefeningen hebben ze nog regelmatig een persoonlijk onderhoud met de instructor. In de sector spiritualiteit : actief redactielid van het maandblad *De Nieuwe Boodschap* 1969-88. Voortdurend is Herman uithuizig voor talloze retraites, lessen en lezingen over spiritualiteit en de Bijbel, voor alle soorten toehoorders. In meer dan één religieuze gemeenschap heeft hij, zonder de minste aanmatiging, het intellectuele en geestelijke peil flink opgekrikt. Dat men hem keer op keer opnieuw vraagt, is een onloochenbare aanwijzing dat hij ten zeerste gewaardeerd, ja, 'genoten' wordt. Van zijn oerdegelijke uiteenzettingen dragen zijn tijdschriftartikelen, met vaardige pen geschreven, de echo verder uit.

Van Hermans menselijke kanten spreken allen die ooit zijn huisgenoten zijn geweest in Leuven, op Agora Antwerpen 1994-2005, in Heverlee vanaf 2005. Hen treft zijn

bekommernis voor de noodlijdenden van alle slag. In Agora woont hij beneden in de kamer naast de voordeur. Hij speelt er voor Sinte-Pieter. En ook voor sinterklaas ten bate van zijn 'deurvrienden' : bedelaars die hem geregeld weten te vinden en af en toe met hun hartverscheurende verhalen verleiden tot een extra aalmoes. Herman is gul met zijn steun en zijn vertrouwen. In zijn ogen is vrijgevigheid een gevolg van zijn priester-zijn. Die vertegenwoordigt toch de Heer Jezus voor die stakkers, niet ? Dat is zijn verweer wanneer een medebroeder hem tot voorzichtigheid maant. Vaste klanten zijn ook enkele Getuigen van Jehovah. Niet dat ze erop rekenen de bijbelvaste Herman te beleren, laat staan te 'bekeren'. Ze komen om zich door hem te laten beleren. Zijn vertrouwdheid met de Schrift brengt hem eveneens tot een levendige belangstelling voor het Jodendom, zelfs tot de moderne en hedendaagse joodse literatuur.

Nog het meest onbevangen komen wij zijn diepe menselijkheid op het spoor door de getuigenissen van zijn familie. Waar hij zich ook bevindt op de wereldbol, hij houdt een levendig contact, ook na het overlijden van vader en moeder, met broers en zussen, neven en nichtjes. Hij stuurt ze een eindeloze reeks missives, soms echte epistels, waarin hij reageert op de familienieuwtjes en honderduit uitweidt over alles wat hij meemaakt of waarmee hij bezig is. Keurig getikt, soms herderlijke, maar altijd hartelijke brieven, die hij steevast ondertekent met 'de arme oom Herman s.j.', en die uitdrukking heeft zo haar grappige geschiedenis. Vijftig jaar geleden besloot zijn oudste nichtje, nog een kind, na hem nieuwsgierig aan de tand gevoeld te hebben over zijn gezinssituatie, dat 'een oom zonder mama, zonder kindjes, wel een heel erg arme oom moet zijn'. Deze uitspraak adopteert hij als een eretitel, vandaar. Omwille van hun uitzonderlijke kwaliteit werd er nooit één brief weggegooid, zodat de aankomende generatie ze, nu nog meer dan voordien, als een kostbaar familiebezit zal koesteren.

Arme oom Herman is echt vindingrijk in zijn attenties. Tijdens zijn Romeinse jaren zorgt hij ervoor dat de communicantjes een echte brief van de paus krijgen, van Johannes XXIII, later van Paulus VI. Men kan zich voorstellen wat een enorme indruk dat maakt op een kindergemoed. Italië blijft hem na aan het hart liggen. In 1991 maakt de hele Turnhoutse Smetsentak een vakantietrip naar Colleoli. Veertien onvergetelijke dagen. Reisgids Herman overspoelt oud en jong met zijn geografische en historische kennis, waar de 'petites histoires' over corrupte Borgia's, Mussolini en de maffia niet ontbreken. Hij heeft zijn mening over de volksaard van Italianen, Britten, Fransen, over hun respectieve kunstschaten en merkwaardige gebouwen. En zijn bezoeken dan in Turnhout : eindeloze discussies van de broers ondereen over politiek en literatuur, de pikante verhalen over zijn avontuurlijke wederwaardigheden. Op alle familiefeesten is hij prominent aanwezig. Hij zegent huwelijken in, doopt de nakomelingen, treedt op als geestige gelegenheidsspreker met sprankelende humor. Terwijl hij de laatste jaren in Heverlee doorbrengt is hij op zijn beurt de gulle gastheer, de scherpzinnige waarnemer, de wijze raadgever, de man die tevreden terugblijkt op zijn verleden en niet bang is om te sterven.

Over de zin van ons leven, van zijn leven, heeft Herman diep nagedacht, kan het anders ? Bij zijn zestig jaar jezuïet wenst hij hoegenaamd geen feest of geschenken. Zijn familie en vrienden stuurt hij evenwel een extra schrijven. Daaruit dit citaat :

“Wij hebben vele redenen om dankbaar gestemd te zijn. De Heer heeft ons niet misleid. De concrete Sociëteit, oversten en medebroeders, heeft bewerkstelligd dat onze roeping om gezellen van de Heer Jezus Christus, zonen in de éne Zoon, leden en getuigen van de kerk te zijn, mogelijk werd. Naast de ‘mystiek’ van de Sociëteit en haar dienstwerk in de kerk is er haar openheid voor de mens en zijn waarden, voor de maatschappij, de gerechtigheid en de cultuur... Zelf was ik geen wetenschapper en niet opvallend actief op sociaal gebied, maar ik hoorde van harte tot de Sociëteit en deelde in haar sociale en culturele beweging... Van huis uit had ik eerbied voor cultuur en een sociale gezindheid meegekregen. De kerk, met name het Concilie, heeft op vele wijzen deze houding bevorderd. Ik heb haar mogen beleven binnen de jezuïetenorde”.

Zijn einde is onverwacht vlug gekomen. Twee dagen op de spoedafdeling van het ziekenhuis. Hij is er overleden op 23 maart 2009. Effeta ! Zijn oren zijn opengegaan voor de stem van de Heer : “Kom binnen in mijn koninkrijk!” en voor de nooit verflauwende lofzang van de engelenkoren

PATER CHARLES DIERCKX (1919-2009)

Van zijn negen kinderen heeft het Turnhoutse gezin Dierckx de Casterlé drie zoons aan de Heer afgestaan in de Sociëteit van Jezus. Charles, geboren 7 maart 1919, had een oudere broer Paul, in 1995 overleden in India, en een jongere Vincent, vorig jaar in Heverlee gestorven na eveneens een leven als missionaris in India en het Verre Oosten. Het missionarisinstinct zullen wij bij Charles terugvinden in de tweede helft van zijn jezuïetenloopbaan.

Hij volgt de Latijns-Griekse humaniora aan het Sint-Jozefcollege van zijn geboortestad. Te Drongen treedt hij in op 23 september 1937. Na twee jaar noviciaat en één jaar junioraat verhuist hij in 1940 naar het filosoficum, dat na de brand van Egenhoven is uitgeweken naar Turnhout. Dicht bij het ouderlijke huis dus. Hij maakt er de oorlogsontberingen mee. Hetzelfde op het Berchmanscollege Brussel, waar hij 1943-46 leraar is van een vijfde (nu tweede) humanioraklas. Het vervolg, de theologie in Leuven, sluit daar naadloos bij aan. Op 24 augustus 1949 wijdt de Gentse bisschop Calewaert hem tot priester. Juul Heirman is zijn instructor tijdens het derde proefjaar in Drongen. Kunt u zich een normalere opleiding voorstellen ?

Zonder enige hapering begint hij aan het langste traject van zijn leven (1951-2003) Sint-Barbara Gent. Daarin onderscheiden wij twee fasen : zijn ruim dertig jaar leraarschap, tot zijn pensionering in 1984 ; daarna, tot 2003, twintig jaar operariaat, dat allerlei geestelijk dienstwerk behelst. Dat zal hij, het zij nu al aangekondigd, op een nogal ongewone manier invullen.

Willen wij de figuur van pater Charles typeren, dan stippen wij twee kenmerken aan die wij heel markant aantreffen in alles wat hij onderneemt, ongeacht waar ter wereld en in welke functie ook. Ontembaar lijkt zijn belangstelling voor de natuur,

met aandacht voor het geringste wat daar beweegt en rondfladdert, groeit en bloeit. Wat zijn neerslag vindt in zijn biologielessen en zijn fotografie ; ten tweede; zijn 'vaderlijkheid', dit is zijn uitgesproken vaderlijke zorg voor jongeren. Ze kleurt zowel zijn stijl van opvoeden en onderwijzen, als zijn scoutsaalmoezenierschap of later zijn optreden als helper in het vluchtelingenwerk.

Eén jaar oefent hij in Gent, behalve doceren, nog het ambt uit van huisminister, belast met de materiële huishouding, alsmede dat van kerkprefect verantwoordelijk voor het functioneren van onze publieke collegekerk. Een voorlopige nevenopdracht, tot een opvolger hem komt aflossen. Het andere, zijn hoofdtaak, is duurzamer : onafgebroken staat hij als 'titularis' vóór een toenmalige vierde, thans derde Latijns-Griekse. Tevens is hij biologieleraar in diverse klassen lagere humaniora. Met zijn leerlingen vormt hij elk jaar een hechte leefgemeenschap, met een eigen door de pater sterk gepromote 'klasgeest', een naar buiten toe gesloten 'gezin', waarin hij met brio als huisvader met moederlijke zorgzaamheid regeert. Maandenlang leeft de groep toe naar wat van elk schooljaar het hoogtepunt uitmaakt : het klaskamp tijdens de paasvakantie in het Oostenrijkse Lechtal. De hele organisatie berust bij 'onze pater'. Hij zoekt naar geschikte begeleiders en kookmoeders, en ter plaatse beredert hij het volledige kampeerbedrijf, met eucharistievieringen, bergexcursies, natuurexploratie, kampvuur enzovoort. Gelukkig voor hem, eenmaal weer thuis in het gareel wachten hem zijn uren biologie. Daarin kan hij zich echt uitleven. Eens bekent hij : 'Als opgroeiende scholier heb ik ervan gedroomd me later helemaal te wijden aan natuurwetenschappen'. Niet zo verwonderlijk. Van kindsbeen af loopt hij in de bossen rond Kasterlee. Hij leert er alle vogels kennen en begint hun vooisjes te imiteren met blazen in zijn handen. Hij koopt fluitjes waarmee hij ze met hun eigen gezang kan aanlokken. Het vogellied nabootsen is hij zijn leven lang blijven doen. Maar de belangstelling blijft niet beperkt tot het gevleugelde volkje. De natuur in haar gevarieerde luister, bloemen, grassen, kruiden, insecten, het valt allemaal onder zijn geoefende, weetlustige blik. Zijn onderricht is dan ook aanschouwelijk en gestoffeerd met proeven, microscopie, fotomateriaal, en voornamelijk met zijn onuitputtelijke vertelkunst. Bij hem geen opeengestapelde veelweterij uit de boekjes. Zijn lessen zijn allesbehalve saaie leerstof, met als besluit : 'En nu blokken, jongens, dat moet je kennen voor het examen!' Op die leeftijd koesteren knapen een spontane interesse voor de natuur. Elke les ervaren ze als een uur dat zó voorbij vliegt. Ze vinden hem een enthousiaste en enthousiasmerende lesgever. De priester in hem zal nooit nalaten achter de wonderen van de natuur te wijzen op een gulle Schepper met een ongebreidelde fantasie.

Samen met pater Jos De Moerloose heeft Charles een pioniersrol gespeeld in de scouting op het college. Eerstgenoemde dé man van de jongverkenner, hij bij de verkenner, een deugdelijk span. Onder hun impuls is de troep uitgegroeid tot een talrijke, geëngageerde beweging, steeds bereid ook voor taken naar buiten. Elk van beiden in zijn persoonlijke trant spelen de aalmoezeniers voor 'vader', een aanvulling van de leiding in handen van leken. Een rol van milde, aanmoedigende aanwezigheid en actieve deelneming aan het scoutsleven met kampen en alles wat dat veronderstelt. Jaarlijks, op Hemelvaartdag, verzorgt de SB-troep de

meibedevaart in Bergenkruis, een wijk van Destelbergen, tot Mariaoord herschappen. Ze timmeren in de open lucht een altaar op, staan in voor de liturgie, handhaven er de goede orde. Deze bedevaart zou dateren van de negentiende eeuw, toen de Gentse jezuïeten daar nog een buitenverblijf hadden. Nog steeds trekt ze zeven- tot achthonderd bedevaartgangers. Twee missen die dag : Jos gaat voor in de eerste, Charles neemt de hoogmis voor zijn rekening. Zoals u merkt, een hele onderneming. Nadien gaat de werking onverpoosd verder. Opeenvolgende generaties hebben pater Dierckx evengoed op dat terrein gekend en gewaardeerd.

Fotografie is zijn hobby. Terdege uitgerust met uitstekende apparatuur heeft hij honderden, ja duizenden foto's genomen, binnenshuis, te midden van Gods wijde natuur, op zijn buitenlandse reizen. Eerst in de kelder, later, palend aan de recreatiezaal van de gemeenschap, één hoog, beschikt hij over een eigen lab, met annex een donkere kamer, waar hijzelf ontwikkelt en afdrukt. Uren brengt hij er door. Hij treedt op als huisfotograaf bij vieringen, en voorts bij alle denkbare gelegenheden, bijvoorbeeld het bezoek van koning Boudewijn aan het college in 1984. Ieder jaar zijn er de officiële klasfoto's en het afscheidsfeest tot afsluiting van het schooljaar, voor het verzamelde korps van humaniora en basisschool, plus de directie en het administratief personeel. Na een dankmis en een receptie volgt op de speelplaats de operatie groepsfoto. Hij slaagt erin de bonte bent op één foto te krijgen zoals het hoort : de dames zien er voordelig uit en ieder individu staat er, na wat strategisch op- en bijschuiven, herkenbaar op. Charles' stunt : terwijl het gezelschap na de fotosessie aanzit voor het feestelijke afscheidsmaal, sluipt onze fotograaf stiekem weg. En kijk, nog vóór men van tafel opstaat is hij daar terug, overgelukkig, want iedereen kan het resultaat al keuren en bewonderen. Bij voorkeur werkt hij met zwart-wit : dat waarborgt een haarscherpe en tijdbestendige opname. Na zijn verblijf in Thailand (zie verder) biedt hij in verschillende colleges zijn diensten aan om de klassenfoto's te nemen. Zo verzamelt hij wat geld waarmee hij zijn broer Vincent blij maakt. Persoonlijke foto's van vrienden of kennissen lijken zowaar psychologische studies. De woensdagmiddag leidt hij een fotoclub voor belangstellende leerlingen. Op wedstrijden voor dergelijke clubs kapen ze aardige prijzen weg. 22 mei 1992 is voor hem een zwarte dag. Plots komt er door reten en spleten van de gesloten labdeur een verdachte rook naar buiten. Waar zit de pater met de sleutel ? Het brandalarm slaat aan, in allerijl worden de klassen waar de lessen volop aan de gang zijn, ontruimd, de brandweer rukt aan. Spoedig zijn de spuitgasten het smeulende vuur meester, gelukkig maar. Binnen het lab echter is de schade aanzienlijk. Charles kan er niet om lachen.

In 1984 gaat hij met pensioen, 'bene meritis'. De leraar welteverstaan, niet de jezuïet. Hij modereert een gezinsgroep, springt zijn huisgenoot wijlen Piet Van de Kerchove bij om weekendvieringen te verzorgen voor de kinderen van Topvakantie in de Ardennen en aan onze kust. Een paar keren helpt hij een handje tijdens de drukke meimaand in onze residentie te Oostakker om de ononderbroken sliert van bedevaarten pastoraal op te vangen : aan het altaar, in de biechtstoel, op het preekverhoog. Na een bezoek aan India bij zijn broers Paul en Vincent doorkruist hij Vlaanderen met voordrachten over de arme, maar bloeiende kerk aldaar. Deze lezingen bouwt hij op rond een diamontage van eigen maaksel. Zijn reisindrukken

legt hij vast in de brochure *Zo zag ik India*, 36 blz. waarvan zes met foto's, die hij in eigen beheer aan de man brengt. Met Jongensstad van Vic Van Bortel is hij erg begaan. Eveneens met de Indiase medebroeders Benjamin en Xavier Lakra die een tijdje in Gent bij ons inwonen. Wanneer in 1998 Hilaire Naessens opgenomen wordt in het RVT Sint-Jozef van de Zusters van Liefde te Gent, gaat Charles iedere zaterdagmorgen met zijn miskoffertje naar hem toe, om samen in de ziekenkamer eucharistie te vieren. Voor de vrome Hilaire een welkome vertroosting.

Wij lopen vooruit op de gebeurtenissen. In de tussentijd heeft zich iets voorgedaan, dat Charles' leven ondersteboven keert. Achtergrond van het verhaal : in 1985 heeft broer Vincent na zijn emeritaat in het hoger onderwijs zich aangemeld bij JRS (Jesuit Refugee Service), om te gaan werken in de vluchtelingenkampen van Thailand, gelegen aan de grens met Cambodja, van waaruit het merendeel van de ontheemden aanspoelt, op de vlucht voor de Rode Khmers. Vincent geeft geregeld nieuws aan het thuisfront. Tussendoor nodigt hij Charles uit om eens te komen kijken. Zo geschiedt : begin 1989 is deze ter plaatse. Nu overkomt hem iets, te vergelijken met het avontuur van Paulus op weg naar Damascus. Hij ontdekt, op zijn zeventigste, een nieuwe roeping. Resultaat : zijn kennismaking zwelt aan tot een oponthoud van drie maanden. Tijdens die periode lijkt Charles' dagorde een duplicaat van dat van Vincent. Voor dat in het oog springende parallelisme hoeven wij niet ver naar een verklaring te zoeken. Vooreerst zijn ze broers en onder de Diercksen heerst er een sterk sibbegevoel en saamhorigheid. Een andere familietrek : een verregaande edelmoedigheid in dienst van de Heer. Ze is getint met warme belangstelling voor het missiewerk en meeleven met de 'verworpenen der aarde'. Allebei zijn het natuurkenners en -vorsers, speciaal biologen, en staan ze graag vóór een, liefst jong, gehoor, Vincent als professor, Charles als lesgever in Gent. Al deze factoren vloeien samen, dat moet vonken afgeven.

Wat behelst de dagorde van onze JRS-helpers ? 's Ochtends vóór dag en dauw uit de veren, vroegmis, vlug ontbijt, de broodjes beleggen voor 's middags, om half negen de wagen in, vijftien kilometer rijden naar het kamp van Aran, Site 2 genoemd. De hele dag in het kamp : lesgeven, sport en andere bezigheid organiseren voor de talrijke bengels en rondhangende jongeren, huisbezoek aan de moeders met kinderen, zieken, bejaarden. Tegen vijf uur moeten ze het kamp uit. Terug naar de basis, bad, brevier, cursussen voorbereiden, een warme maaltijd in het restaurant. Al met al uiterst druk, geen siësta, geen moment verpozing. In het weekend vervangen de liturgische vieringen de lessen. Niettemin is er iets dat al die inspanning vergoedt : het contact met de doodarme, maar kinderrijke migranten. Hoe dankbaar zijn ze voor die wildvreemde lieden, die zich zo intens hun barre lot aantrekken. 'Toch nog iemand die aan ons denkt'. Het relaas van dit verblijf levert een pittig én schrijnend verhaal op : *Er is geen plaats voor hen. Vluchtelingenkampen in Thailand*, 65 blz. uitgegeven door 'Kerk en Wereld', Mechelen 1989, in de reeks 'Wereldkerk'.

Nog twee keer is father Charles teruggekeerd naar Site 2, telkens voor een paar maanden. Dat is het geval eind 1990-begin 91 en andermaal in het najaar van 1993. Hij sluit aan bij een Vlaams reisgezelschap met einddoel Ranchi, wanneer het stoffelijk overschot van Constant Lievens, juist een eeuw tevoren in Leuven

overleden en begraven, naar zijn tweede vaderland wordt overgebracht. Na de plechtigheden stoot Charles door tot Thailand. Na het tweede verblijf 1990-91 schrijft hij nogmaals een pakkend verslag, *Vergeten vluchtelingen*, 14 blz. in A4-formaat. Uit het voorwoord halen wij het volgende : “Toen ik in maart 1989 afscheid nam van mijn vele vrienden in het kamp Site 2, trachtte ik hen te troosten : ‘Binnen hooguit twee jaar zijn jullie terug in jullie Cambodja en kun je weer rijst planten of vissen in een van de vele meren’. Ondertussen hebben de Viëtnamezen zich teruggetrokken, maar vrede kwam er niet... Nu word ik onmiddellijk geconfronteerd met de ernst van de situatie. In de verte hoort men het gebulder van de kanonnen en het getrommel van de Stalinorgels. Wanneer zal dat eindigen ?”.

In een kerstbrief eind 1990 beschrijft hij zijn dagelijkse bezigheden : “Over twee dagen begin ik met mijn lessen Frans, na nieuwjaar met biologie aan leraren (Teacher Training). Ondertussen ben ik al begonnen met lessen Nederlands (!) aan drie jongens die erom gevraagd hadden. Het gaat om knapen uit het ‘internaat’ waar ze met een dertigtal samenwonen. Twee jaar geleden was dat nog één lang bamboe vertrek, nu zitten ze met drie of vier in één huisje. Er wordt voor hen gezamenlijk gekookt. Vorige donderdag op het middaguur na de les vroeg ik ze of ze nu gingen eten. ‘Nee, antwoordden ze, op donderdag is er ’s middags geen voedsel’. Ze krijgen niet voldoende rijst voor alle dagen. Mijn broer Vincent geeft hun elke week een som, ongeveer 1200 BF, waar ze zaterdag vlees mee kopen op de markt, want in het rantsoen zit er nooit vlees... Mijn beste vriend Chlou, die mij zijn grootvader noemt, was overgelukkig me weer te zien, het was een complete verrassing voor hem. Maar na enkele minuten werd hij droevig en kwam er zelfs angst in zijn ogen. Een officier van het bevrijdingsleger wil dat hij met zijn dochter trouwt. ‘Wat wil je, zei Chlou, ik lach altijd. Daarom willen ze mij hebben’. Chlou wou niet : hoe kon hij zijn studies voortzetten als hij de kost moest verdienen voor een gezin ? Er volgden dreigementen. Chlou leeft in angst. Als wees kan hij niemand raad vragen noch heeft hij iemand om hem te verdedigen. In dit immense kamp zijn er zo duizenden problemen, drama’s grote en kleine. Moord en zelfmoord zijn hier geen zeldzaamheid, en je voelt je zo machteloos”.

Uit het nawoord van zijn *Vergeten vluchtelingen* : “Toen men eens een meisje dat als vrijwillige helpster twee jaar in het kamp had vertoefd, vroeg wat ze daar geleerd had, antwoordde ze : ‘J’y ai découvert la richesse des pauvres et j’y ai appris à aimer’. Nooit heb ik een verschil aangevoeld van ras of stand, wanneer een van hen me de hand drukte of me omarmde om zijn oprechte genegenheid te betuigen. Het waren allen mijn broers, mijn kinderen. Het afscheid van mijn vrienden was ontroerend en telkens was er de vraag : ‘Je komt toch terug volgend jaar ?’ Terwijl ik hier in mijn gerieflijke kamer zit, is mijn hart nog altijd in dat stoffige en snikhete kamp bij Chlou en zijn lotgenoten. Als ik hun genegenheid heb aanvaard, dan heb ik ook de verantwoordelijkheid op mij genomen hen niet te vergeten. Ginder achter de prikkeldraad rekenen ze op mij. Ik hoor nog de noodkreet uit de brief van Noun : ‘Alstublieft vergeet ons niet wanneer je in je land terug bent’. Alleen daarom heb ik deze bladzijden geschreven”.

In de nasleep van deze ingrijpende ervaringen lijkt, wanneer hij weer thuis is, het leven van Charles totaal omgeslagen. Voortaan zijn zijn dagen gevuld met ofwel

briefwisseling met zijn verre beschermelingen en vrienden, ofwel voordrachten en preken over het vluchtelingenvraagstuk, of nog, met het opvolgen van adoptiefkinderen in ons land. Geregeld krijgt hij emigranten over de vloer, die hij ginder ontmoet heeft en die nu in Europa studeren of zomaar op doorreis even goedendag komen zeggen. Hij gidst hen rond of loodst hen tot bij instanties die hen kunnen voorthelpen in velerlei opzichten. Tijdens de zomer van 1992 houdt de Franse hulporganisatie 'Les enfants du Mékong' een congres in Meudon, bezuiden Parijs. Charles is er uitgenodigd en gaat voor in de eucharistie.

Weer even terug naar pater Dierckx in zijn gewone doen. Bij de collega's leerkrachten staat hij hoog aangeschreven, en niet enkel als fotograaf. Vaak lossen ze samen de lopende schoolprobleempjes op. Wanneer er op het eind van een schooljaar over een leerling gedelibereerd wordt, klinkt in zijn oordeel de stem door van de milde mensenkenner, en de anderen luisteren naar hem.

Binnen de gemeenschap komt hij over als een rustige, kalme medebroeder, lurkend aan zijn pijp, Kempenaar in hart en nieren. In de conversatie plaatst hij zijn woordje zonder stemverheffing. Hij zoekt toenadering tot de buitenshuis wonenden en neemt, wijze man met ervaring, deel aan hun gesprekken op de Blaisantvest. Stipt is hij aanwezig in de gemeenschappelijke gebedsoefeningen of vieringen. Zonder aarzelen stelt hij zijn auto en zichzelf als chauffeur ter beschikking voor groepsexcursies. Zijn huisgenoten neemt hij af en toe voor een paar dagen mee naar een familieflat aan zee. In juli 1987 organiseert hij voor een paar liefhebbers een vakantieverblijf in de familievilla te Anzères (Zwitserland). In een beperkt gezelschap laat Charles zich kennen als een waarlijk 'huishoudelijke' man. Samen doen ze inkopen in een naburig stadje, alle kookgerei hebben ze bij de hand en de gastheer komt pas goed op dreuf bij het gezellige kokkerellen. Waarom deze vakantie speciaal vermelden? Een van de deelnemers is broeder Maurice Van Belle. Voor hem wordt het de laatste keer. Amper een maand later bezwijkt hij thuis aan een hartaanval, totaal onverwacht.

In augustus 2003 wordt de Sint-Barbaragemeenschap opgeheven. Dat Charles in die van Turnhout wordt opgenomen, ligt voor de hand. Daar woont zijn familie, vooral zijn zussen, met wie hij al vaker wat vakantie heeft genomen. Hij slijt er nog enkele gelukkige jaren, hoewel de leeftijd zich laat gevoelen. Een pacemaker, aangebracht in 1994, is nog in Gent opgevolgd door enkele hartaderoverbruggingen halfweg 1996. Nu overvalt hem soms een korte 'black-out'. In het vooruitzicht dat ook hier de gemeenschap haar laatste dagen telt, lijkt het geraden dat hij in oktober 2008 zich van dichterbij laat verzorgen in de ziekenboeg te Heverlee. Daar is zijn broer Vincent hem trouwens voorgegaan. Ook in de dood: Vincent in augustus 2008, Charles op 24 april 2009. Broederband tot het einde.

Tot ziens, goede Charles. Definitief thuis aangekomen, denk nog eens aan ons die in onze aardse Site achterblijven.

PATER JOZEF DE MOERLOOSE (1917-2009)

Een Gentenaar op-en-top. Op 11 november 1917 ziet Jozef De Moerloose het levenslicht in Ledeberg als vierde in een gezin van vijf, twee meisjes en drie jongens. Geboortedatum zo goed als geboorteplaats verdient aandacht. Geboren dus, op de dag af, één jaar vóór de wapenstilstand : was hij niet overal waar hij verscheen een bewerker van verzoening en vrede ? Ledeberg was destijds weliswaar een aparte voorstad van de Arteveldestede, maar de behuizing van beide gemeenten loopt gewoon in elkaar over zonder dat je het merkt, en in 1976 worden ze gefuseerd. Zijn voornaam Jozef erft hij van zijn vader, een huisarts heel dicht bij de mensen : herkent u onze sympathieke, zo toegankelijke medebroeder, begaan met al wie best wat hulp kan gebruiken ? Zijn verdere loopbaan bevestigt zijn honkvast Gents burgerschap.

In 1926, Jozef is negen jaar oud, stapt hij binnen door de grote poort van de lagere afdeling Sint-Barbaracollege, in het spoor van vader (reto 1902) en zijn broer Jean (reto 1932). Op enkele schaarse onderbrekingen na zal hij het college pas verlaten zevenenzeventig jaar later, na de opheffing van de jezuïetencommunititeit in het voorjaar 2003. Ja, zulke ingrijpende gebeurtenis is er nodig om hem uit de Savaanstraat weg te krijgen.

23 september 1936, na volbrachte humaniora, meldt hij zich voor het noviciaat in Drogen. De jezuïetenopleiding rolt af als een bobijntje. Noviciaat ; junioraat ; legerdienst 1939-40 in Leopoldsburg en Gent ; filosofie in Turnhout 1940-42 ; stage 1942-47 ; theologie in Leuven 1947-51 met priesterwijding door de Gentse bisschop K.Calewaert 24 augustus 1949 ; derde proefjaar 1951-52 in Drogen onder instructor Jules Heyrman. Dat duurt slechts vier maanden, zodat hij al in januari 1952 vrij komt.

Bij twee fasen staan wij even stil, legerdienst en stage. Zijn militaire dienst is volop aan de gang wanneer de oorlog voor ons land uitbreekt in mei 1940. De 'achttiendaagse veldtocht (aftocht)' brengt hem met zijn eenheid over Nantes en Montpellier tot Sables d' Olones. Van daaruit kan hij al in juni huiswaarts keren. Wat de stage aangaat, ze is verspreid over twee plaatsen : 1942-45 op Sint-Barbara Gent, als surveillant van de grote internen, met lessen geschiedenis en Frans in een paar klassen, en hulpaalmoezenier VVKS en 1945-47 op het OLV-ter-Zegecollege in Bukavu, toen nog Costermansstad, Kivu, Belgisch Congo. Een uniek geval. Kort tevoren was het op aanvraag en aandringen van de Missionarissen van Afrika (Witte Paters) en met hun samenwerking door de jezuïeten opgericht, noodgedwongen buiten de formele goedkeuring van de overheid zowel in Brussel als in Rome. De W.O.II had immers onze kolonie volledig van het moederland afgesloten. Dat verklaart waarom er pas in onze provinciecatalogus van nieuwjaar 1946 melding van wordt gemaakt. O.L.V. ter Zege behoort niet tot de missie, en staat op dezelfde voet als onze andere Vlaamse colleges, direct onder gezag van onze provinciaal-overste te Brussel. Jozef is er docent van een vierde, nu derde, Latijnse klas, en tevens adjunct-scoutsaalmoezenier. Hoe is hij daar terechtgekomen ?

Vijf jaar oorlog heeft nogal wat vertraging en uitstel veroorzaakt in de normale gang van zaken, ondermeer in de opleiding en studie van de jongeren. In 1945 dient alles zo gauw mogelijk te worden ingehaald. Gevolg : vrij veel plaatsen in onze colleges

worden vacant en moeten bijgevolg dringend worden opgevuld. Hoe krijgt de provinciaal dat gedaan ? Op dat ogenblik is het pater John Janssens, die het jaar daarop tot generaal-overste van de orde zal worden verkozen. Hij ziet zich genoopt om, naast enkele 'oud-gedienden', een aantal scholastieken (niet-priesters) in te zetten die aldus hun normale stageperiode verlengd zien. Zijn stijl is zakelijk en bondig. Zo krijgt Jozef in Gent, hij vergeet het nooit, van hem een visitekaartje : "Ik doe een beroep op uw offervaardigheid om nog één jaar 'regentie' te doen in Afrika...God zegene u !" Het duurde zelfs eens zo lang. Dezelfde nuchtere provinciaal raadt hem meteen aan om ...te roken en "zich zo te beschermen tegen ziekten" ! Levenslang heeft Jozef zich gewetensvol aan die kostbare raad gehouden. Ook had hij zijn baard laten groeien, maar die gaat eraf nog voor hij vertrekt, want hij is eigenlijk geen missionaris. Wanneer hij later praat over dit betrekkelijk kort Afrikaans intermezzo, dan zweeft hem steeds de school uit die koloniale tijd voor ogen, vol pioniersdynamisme.

Zijn glorie tijd neemt een aanvang in het voorjaar 1952 : onafgebroken Sint-Barbara Gent, niemand doet hem die krachttoer na. Binnen dat kader heeft hij de meest uiteenlopende functies bekleed : klasleraar van een tweede of eerste humanioraklas tot 1983 ; aalmoezenier van de plaatselijke verkennerstroep VVKS ; tucht prefect 1969-74 ; internen prefect 1982-88 ; lid van de raad van bestuur 1987-93 ; zielzorger vanaf 1988 ; moderator van de oud-leerlingen vanaf 1991 ; minister van de gemeenschap 2001-03. In al deze taken met zo verschillende bevoegdheden is hij zichzelf gebleven, onverstoort. Aan 'functionele posewisseling' geeft hij niet toe. Daarvoor is hij veel te oprecht, te vrij van complexen, wellicht ook teveel Gentenaar.

'Zichzelf gebleven', maar hoe wás hij dan ? Om daarachter te komen beschikken wij over een stapel getuigenissen, o.m. die, op de uitvaartviering voorgedragen, van Hilde Houtman namens de collegegemeenschap, Pierre Leroy namens de scouting, Jacques Berkvens voor de oud-leerlingen. Er valt zoveel over deze pittoreske figuur te vertellen. Achtereenvolgens belichten wij hem als opvoeder en collega, als scoutsaalmoezenier, als proost van de oud-leerlingen.

Jos De Moerloose en opvoeding. Een echte 'collegerat' is hij. Het gebouw kent hij van zolder tot kelder. Hij kent de illustere medebroeders die er sinds menschenheugenis hun verblijf hadden, de huidige bewoners, leerkrachten, dienstpersoneel, de generaties 'barbaristen' die er voorbij zijn gekomen, hun (groot)ouders en verwanten, ik zou zeggen de helft van de Gentse bevolking. Een collega schetst hem heel raak : "Waarschijnlijk had hij *La pédagogie des jésuites* wel gelezen en kende hij de *Ratio studiorum*, de opvoedingsbijbel van de Sociëteit, maar zijn enige pedagogische principe was veel simpeler : Je moet je leerlingen graag zien". Hij is nu eenmaal 'sui generis', een soort apart, anders dan de anderen : geen bevlogen redenaar, geen zwaarwichtige denker, geen didacticus die de beproefde methodes uit het boekje kent. Tussen die bekwame pedagogen maakt hij, de ziel van het systeem, meer dan wie ook de boodschap van Ignatius en de Heer Jezus concreet, zichtbaar, tastbaar voor iedereen.

De stevige bank vóór zijn kamerdeur zit elke avond vol kleine mannen die bij 'de pater' hun Latijnse woordjes komen repeteren of die gewoon even binnenwippen voor een babbeltje. Elke ochtend draagt hij de eucharistie op voor de internen.

Zodra hij op de speelplaats verschijnt, staat er direct een stel jongens om hem heen : hij kent ze, weet waar ze mee bezig zijn, vraagt naar hun vaders en grootvaders. Zijn proefwerken zijn misschien niet van de moeilijkste, maar hij weet wel het beste te halen uit elke leerling. Met zijn scheve alpinopetje en zijn verkleurde regenjas duikt hij op overal waar de jongens te vinden zijn, bij het voetbal op Valkenhuis, het sportterrein van de school, bij een staptocht of feestavond. Telkens lijkt dat kleine Dafke van hem meer passagiers te kunnen vervoeren dan een gemiddelde gezinswagen. Warm en hartelijk is zijn omgang met alle slag mensen. 'Salut!' en een stevige handdruk naar padvindersgewoonte links, terwijl de eeuwige sigaar meestal in de rechter mondhoek zit, en altijd dat hartveroverende knipoogje en dat raadselachtige "Tot en met" bij het afscheid nemen.

Gent heeft de faam een reeks van strenge tuchtprefecten te hebben geherbergd. Dát waren kleppers ! dié waren in staat de roerige Gentenaars in bedwang te houden en te 'temmen' als het moest. Wanneer 'Jefke' tot tuchtprefect aangesteld wordt, houden sommigen hun hart vast : wat een ramp wordt dat! Het valt nogal mee. De jongens houden zich kalm alleen al uit vriendschap. Niet het beruchte straf- en reteneboekje ligt klaar op zijn bureau, eerder een snoepje of een cola : zo komen de 'boosdoeners' makkelijker op verhaal. Voor zijn ongewone joviale grootmoedigheid staan de ergste keetschoppers verbouwereerd. Met een kwinkslag en een "'t Komt in orde' slaagt hij erin veel te relativieren. Als iemand toch moeilijk doet is er nog altijd dat schalkse "God hebbe zijn ziel". De school is zijn lang leven, onder de mensen zijn. Toegegeven, het fenomeen De Moerloose is pas mogelijk in een bestaande bedding van tucht en structuur. Waren alle opvoeders van zijn soort, dan liep alles binnen de kortste keren in het honderd, dat geef ik je op een briefje. Mede dankzij een strakke omkadering evenwel is zijn verschijning voor de school een ware zegen geweest. Ook na zijn pensionering blijft hij actief : hij sorteert de post en draagt ze uit, een volleerde postbode die op die manier op de hoogte blijft van het reilen en zeilen in alle geledingen, en zelf de laatste huisnieuwjes helpt verspreiden. De vergaderruimte van het internaat is naar hem vernoemd. Eigenlijk hoeft dat niet. Zichzelf heeft hij een monument opgericht, 'duurzamer dan brons', de warme dankbaarheid van talloos velen.

Jos De Moerloose en scouting. U kent het gezegde 'Eenmaal scout, altijd scout', wat wijst op een levenslange wezenstrek, als verkenner aangeleerd, van edelmoedige dienstwilligheid, altijd paraat. Bij hem druipet de dienstvaardigheid eraf, en bovendien, een zeldzaamheid, blijkt het lidmaatschap effectief. Zodra hij als kleine rakker op het college er de kans toe krijgt, sluit hij aan bij de plaatselijke SB-troep, met de befaamde paarsgroene das. Zijn totemnaam : 'Blijde duif'. Dat 'blijde' zal iedereen die ooit met hem te maken had, volmondig beamen. Jozef munt uit door zijn constant goed humeur, zijn aanstekelijk optimisme, zowel in de omgang als in zijn pedagogische aanpak. Die 'duif' vraagt enige toelichting. De term 'een simpele duif' gaat bij hem niet op, hoegenaamd niet, hij is allesbehalve naïef. Wél toepasselijk als wij de duif in verband brengen met 'eenvoud, oprechtheid, beweeglijkheid, bode van vrede en, na het optrekken van de zondvloed, aankondiger van nieuw leven'. Zijn spontane reactie op wat dan ook, getuigt van jeugdige levenslust, van meeleven met andermans miserie, soms, als het pas geeft,

ronduit van pret en plezier. Zijn humor is gevat en aangepast aan de situatie. Die pittige stijl bewaart hij tot op hoge leeftijd, als een onuitwisbaar spoor in zijn ziel getrokken.

Wanneer het jubileumboek *150 jaar Sint-Barbaracollege Gent 1833-1983* op stapel wordt gezet, schrijft pater Jozef, wie anders, de bijdrage *65 jaar scouting op het college*. Hij herinnert de lezer aan het allereerste ontwerp door enkele uitgeweken Gentse leerlingen in 1917 te Hastings, Engeland, en de eigenlijke start in de Savaanstraat anno 1919. Verder het boeiende verhaal tot in onze dagen. Hij noemt de verkennerij (letterlijk citaat) "het grote avontuur waarvan dienst, terugkeer naar de natuur, initiatief en verantwoordelijkheidszin de belangrijkste karakteristieken zijn". Een oud-leider noemt pater Jozef niet zonder een zekere pathos "een echte lichtbaken in de driftige stroom van onze puberteit en adolescentie. Een haven waar rust, troost, goede raad, wijsheid en een goedlachs schouderklopje, royaal en gratis gegeven werd. Van hem kregen wij vooral de menselijke en spirituele warmte om echte, volwaardige jongelui te worden, zusters en broers voor elkaar".

Een paar anekdotes tekenen hem ten voeten uit. Reeds op latere leeftijd leert de aalmoezenier nog autorijden. Het moet, vindt hij, hoe raak ik anders op de diverse kampen, verspreid in alle hoeken van de Ardennen ? Dankzij Gentse vastberadenheid raakt hij door zijn examen. Zijn rijgedrag kun je tijdens de inrijperiode, met veel welwillendheid, redelijk eigenzinnig noemen, met voorrang zowel van links als van rechts. Voortaan hoor en ruik je het beruchte kleine Dafke aankomen, puffend van uitlaatgassen en sigarenrook, en gemeenzaam 'het groene gevaar' genoemd. Zijn wit tovenaarsstentje, dat zich altijd toevallig op een strategische plaats van het kampterrein bevindt, is een levende legende gebleven. Dat tentje is niet alleen zijn enige privévertrek, het heilige der heiligen, het blijkt eveneens dienstig voor de eucharistie, de biecht, de ereraad, leeshoek voor zijn dagelijkse *Libre Belgique*, verpleegpost voor zieken en gekneusden. Als dokterszoon en bedreven mensenkenner verstaat hij de kunst om achter een stekende hoofd- of buikpijn een dieper ongenoegen of een schrijnend jongensverdriet te ontdekken. Nooit een overhaaste diagnose. Liever een onschuldig wonderpilletje of een Suske-en-Wiskestrip, en vaak ebben de eerste emoties zo weer weg. Met weemoed denken zij die het hebben meegemaakt aan de kampavonden. Net voor de taptoe overschouwt de aalmoezenier de voorbijganger. Soms bloederstig, soms met een monnellachje, om tot slot een les ter overweging mee te geven voor de nacht. Niet zelden slaan daarna de frêle stemmetjes over bij het zingen van het avondlied "O Heer, d'avond is neergekomen..." Helemaal aan het eind van de uitvaartplechtigheid in de bomvolle parochiekerk te Drongen wordt, vlak vóór het 'In paradisum', door alle aanwezigen die andere bekende melodie, het beloftelied, gezongen : "Help tot aan onz' dood onz' belofte houden, Jezus onze Heer".

Jos De Moerloose en de oud-leerlingen. Hij is er een beetje in getuimeld. Gewoonlijk is de retoricaleraar tevens moderator, ook geestelijk adviseur geheten, van de oud-leerlingenbond. Is hij niet de pater die ze als laatste van nabij hebben gekend en hij hen ? Op Sint-Barbara had je lange tijd twee parallelklassen : reto A en B, en bijgevolg twee geestelijke adviseurs, Daniel Vandebunder en Bob Ghysel. In mei 1991 sterft Daniel, en Bob is, ziekelijk, in 1990 verhuisd. Wat nu ? Lang hoeft het

bestuur niet te zoeken naar een opvolger. Jefke De Moerloose natuurlijk : hij kent ze allemaal met naam en toenaam, en is nog steeds kwiek en gezond present op het college. Met veel plezier springt hij in en wordt een enthousiaste bezieler. Niet een man van hoge bespiegelingen of roekeloze plannen. Hij heeft iets beters : zijn bekende bonhomie, zijn vérreikend en feilloos geheugen en zijn héél groot hart.

De jaren schuiven voorbij. In 2002 wordt onze krasse grijsaard vijfentachtig. College, scouts, oud-leerlingen spannen samen om op 23 november een groots huldebetoon te houden. Een plechtige mis in een tot de laatste rij bezette collegekerk, met koor en orkest, aangevuld met enkele musicerende oud-leerlingen. Nadien op de speelplaats een groepsaantreden. Ze zijn er allemaal : kapoenen, welpen, kabouters, (jong)verkenneren en –gidsen, en de voltallige leiding, met in hun midden hun geliefde aalmoezenier. Tijdens de receptie in de Muzenzaal loven diverse sprekers hem uitbundig. Tot slot kennen het college en de oud-leerlingen hem de titel toe van ‘Magister Honoris Causa’. Gedurende het daarbij aansluitend bruegeliaans buffet flaneert Jozef van tafel tot tafel om iedereen persoonlijk te groeten. Wie kan op dat ogenblik vermoeden dat dit een afscheid is ? Amper drie maanden later wordt de jezuïetencommuniteit opgeheven en verlaat ook Jozef het college.

Dat vertrek loopt niet van een leien dakje. Voor de overste, Bob Mathieu, die de communiteit, schamele rest van de eenmaal zo vitale groep, nog overeind houdt, gaat zijn bestuursterm naar het einde toe. Pater provinciaal besluit het jezuïetenverblijf te beëindigen op 31 juli. Op 28 januari sterft Bob totaal onverwachts. Gevolg : de uitvoering van het plan wordt vervroegd. De resterende leden verspreiden zich over verscheidene huizen. Zonder aarzelen kiest Jozef voor Drongen, van waaruit hij nog Sint-Barbara kan bereiken en waar vrienden en kennissen hem gemakkelijk kunnen opzoeken. De effectieve verhuizing hapert nog even. Zolang het nog enigszins gaat verschanst hij zich op zijn kamer. ‘Nie pleujen’(niet plooiën)’ moet hij gedacht hebben met Gentse koppigheid. Tot de vrieskou, de patersvleugel wordt immers niet langer verwarmd, hem na een paar dagen verdrijft.

Nog zes volle jaren geniet Jozef in de Oude Abdij, startplaats van zijn jezuïetenbestaan, van een vrij behoorlijke gezondheid en van de onschuldige geneugten waar hij nooit afkerig van is geweest : een welvoorzien tafel, de seizoenwisselingen in een fraai aangelegde tuin, een blik op de wijde wereld via het tv-scherm, en, last but not least, het aroma van een stevige sigaar. Van vereenzaming heeft hij niet te klagen : oud-collega’s waaien eens graag over, de trouwste vrienden en vooral zijn familie. Deze vereert l’oncle Jojo als haar patriarch. Evenals de namen van zijn vroegere leerlingen probeert hij die bij te houden van de steeds aangroeiende scheuten aan de stamboom. In het bijzonder zijn enige overblijvende zus Cécile en schoonzus Simone, weduwe van broer Jean, blijft hij innig genegen. Hoe hoog hij troont in de familie, dat hebben wij gemerkt aan het legertje (achter)nichten en –neven en hun rouwende medeleven bij de begrafenis.

Met het hart en de benen gaat het de laatste weken niet meer zo best. Op 14 mei als een spoedgeval naar het Sint-Lukasziekenhuis in Gent overgebracht, is hij er een etmaal later ons ontvallen in de avond van 15 mei 2009. Adieu, lieve Jozef, blijde Duif, “tot en met” !

MONSEIGNEUR LUKAS DE HOVRE (1926-2009)

Zaterdag 13 juni 2009 had in de Sint-Michiël- en Sint-Goedelekathedraal te Brussel de plechtige uitvaartplechtigheid plaats van onze medebroeder Lukas De Hovre. Het komt niet vaak voor dat een jezuïet zo'n begrafenis krijgt : in een ruimgevulde kathedraal, met een kardinaal als voorganger, omringd door een kring collega's-bisschoppen. Hoewel hij zich gedurende twintig jaar met hart en ziel gegeven heeft aan zijn hoge functie van hulpbisschop, altijd is pater, monseigneur De Hovre een van ons gebleven. Zijn laatste levensjaren bracht hij door in ons huis te Heverlee, als lid van de gemeenschap. Hij ligt begraven te midden van zijn medebroeders, in het jezuïetenperk op het kerkhof 'De Jacht' in Heverlee.

Een zeldzaam rijk leven. Rijk gevuld met gebeurtenissen, opeenvolgende functies en verwezenlijkingen. Rijk vooral aan menselijke kwaliteit, geestelijke densiteit, uitstralende bezieling. Bisschop Luk heeft het de kroniekschrijvers en zijn biografen bijzonder gemakkelijk gemaakt. Toen hij tachtig werd in 2006 schreef hij eigenhandig het boekje *Terugblik op twintig jaar pastoraat in Brussel 1982-2002*. Daarin neemt hij een lange aanloop : een levensschets vanaf zijn prilste kindertijd, met "episodes die mijn leven op ingrijpende wijze inhoud en vorm hebben gegeven". Een goudmijn van betrouwbare gegevens. Ons rest alleen maar hier en daar wat aan te vullen met andermans getuigenissen en, nog meer, te schiften in de overvloed.

Geboren 27 februari 1926 te Nederbrakel in het golvende Zuid-Oost-Vlaanderen. Het gezin telt vier kinderen, waarvan Luk de benjamin is. Godelieve, de oudste, is nog in leven, alsmede zijn broer Frans, diocesaan priester. Vaders beroep : organist in de dekenale parochiekerk, een tijdlang directeur van een plaatselijke bank, later muziekleraar aan een secundaire school. In de huiskring wordt dan ook duchtig gemusiceerd en gezongen. Thuis heerst er een gezellige nestwarmte en een diepgelovige sfeer, met evenwel, al kun je het gezin niet bepaald welgesteld noemen, een gulhartige aandacht voor de noodlijdenden.

Ver hoef je ze niet te zoeken, die noodlijdenden. In de streek wordt er veel armoede geleden. Al vroeg wordt kleine Luk ermee geconfronteerd. Op school kennen de meeste makkertjes hun vader nauwelijks. Dagelijks pendelen de mannen naar de mijnen van de Borinage voor een karig loon en keren pas laat huiswaarts om te slapen.

De Broeders van Liefde runnen de lagere school. Ze dragen hun leerlingen een warm hart toe. Een anekdote uit die jaren is hem bijgebleven en acht hij het navertellen waard. Zes, zeven jaar moet hij toen geweest zijn. Een broeder troont hem mee naar hun kloosterhuiskapel. Boven het altaar prijkt in gouden letters 'Deus caritas est'. Wat betekent dat ? De broeder vertaalt woord voor woord, hij mag het zinnetje samenstellen : 'God is liefde'. "Onthoud dat voor je leven, jongen : alleen God is liefde". Kort daarna hoort hij in de woonkamer zijn moeder een vrouw uit de buurt

prijzen om haar grenzeloze toewijding : “Die vrouw is heel en al liefde”. Kleine wijsneus : “Dat mogen wij niet zeggen, moeder, alleen God is liefde”. En zij, heel wijs : “Zo is dat, ventje. Maar er zijn van die mensen, zó goed, zó liefdevol, dat ze ons direct aan God doen denken”. Subliem ! “Achteraf mag ik wel zeggen, aldus onze bisschop, dat was voor mij een openbaring, wat het is, christen te zijn, en wie onze God is. Het resumé van mijn hele opvoeding. Moeder en de broeders blijf ik er dankbaar voor. Wij zullen inderdaad pas gelukkig zijn wanneer wij trachten van verre te gelijken op God”.

Op het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen volgt Luk de Latijns-Griekse humaniora, van 1939 tot 1945, terwijl de oorlog volop woedt. Twee jaar bezetten de Duitsers de schoolgebouwen, de lessen gaan door in een voormalig fabriekje. Begonnen als intern, wordt hij extern vanaf mei 1940. Op een gammele fiets dagelijks elf kilometer over nijldige heuvelruggen en met een nooit gevulde maag. De laatste twee humaniorajaren moet hij geregeld thuis blijven wegens fysieke vermoeidheid, Niettemin een heerlijke tijd. De meeste klasleraren zijn priesters, idealistische jongemannen, die altijd beschikbaar, als een vaderfiguur, de klasgemeenschap bijhouden. De beperkte bewegingsvrijheid compenseert het college met toneel spelen, musiceren, korte excursies in de streek, KSA-jeugdbeweging. Behalve de voedselschaarste en het gevecht om te overleven dreigt er af en toe reëel levensgevaar, vanuit overtrekkende jachtvliegtuigen en met toch één hevig bombardement. Onder de bevolking wekt dat een enorme levensmoed en solidariteit. Voor een opgroeiende puber een les voor het leven : nood brengt mensen samen.

Zijn intrede in de Sociëteit is een weloverwogen beslissing. Slechts enkele jezuiten kent hij van nabij. Die komen de collegeretraites geven, een paar markante figuren hebben voeling met de KSA-leiding. Enkele schoolmakers zijn die weg opgegaan. Hij laat zich degelijk documenteren, leest erover, pleegt overleg met vertrouwenspersonen, bidt ervoor. Vooral het samen gaan in de Ignatiaanse spiritualiteit van bezinning en actie trekt hem aan. Hij treedt te Drongen in op 7 september 1945, kort na Hiroshima en het einde van de oorlog. Tijdens het noviciaat boeien hem de ‘experimenten’, zo bijvoorbeeld dat als fabrieksarbeider. De verdere opleiding kent een normaal verloop. Na de eerste geloften in 1947, twee jaar klassieke filologie, en tegelijk zijn militaire dienstplicht in de CIBI-Antwerpen. In Leuven filosofie 1949-51 en theologie 1955-59, met priesterwijding door hulpbisschop Paul Schoenmaeckers 10 augustus 1958.

Voor meer dan één medebroeder is de stage tussen filosofie en theologie indicatief, soms beslissend voor zijn later apostolaat. Luk verblijft 1951-55 op ons college te Brussel. Sint-Jan Berchmans staat in de hoofdstad bekend als een bolwerk van de Vlaamse zaak. Een dynamische ploeg stelt er haar eer in, om binnen de scholensector het Nederlandstalige cultuurleven vitaal te houden. Dat doet ze door allerlei neven- en naschoolse activiteiten en, als het even kan, prestigieuze vieringen. Luks faam als muzikkenner is hem voorafgegaan. Al bij de eerste kennismaking krijgt de beginnende surveillant van de externen te horen dat men op hem rekent om de muzieklessen te animeren en bovendien het collegekoor te leiden. Een schot in de roos. Sint-Jan beleeft de bescheiden start van een almaar

uitdijende onderneming met allure. Met medewerking van confraters en lekenleerkrachten is het 'Brussels Knapenkor' uitgegroeid tot een befaamd jeugdensemble dat optreedt tot in de hoogste kringen en in het buitenland. "Ik heb met het koor echt in de muziek geleefd", getuigt hij later.

Als kersvers priester mag hij terug naar Brussel, tot zijn persoonlijke en eenieders voldoening, en kan hij de draad weer opnemen. Twee jaar is hij tuchtprefect en kan hij met nog meer gezag de koordirectie voortzetten. Hem wacht nog het laatste proefjaar in Wépion 1961-62, onder de instructoren Duthiou en Saatman. Na zijn terugkomst cumuleert hij de functies van huisminister en kerkprefect, met zorg voor de liturgische diensten. Een paar lessen esthetica kan hij er best nog bijnemen.

Wij zijn medio 1964. Een week vóór het einde van de zomervakantie krijgt hij het laconieke bericht dat hij de volgende week wordt verwacht in Turnhout en bijgevolg Brussel achter zich moet laten. Het is wel even bekomen : na de rijkshoofdstad lijkt dat verre provinciestadje, het mag dan de titel voeren 'hoofdstad van de Kempen', zowat het einde van de wereld. Akkoord, aan de verplaatsing zitten er een paar goede kanten. Hij ruilt de bezoedelde grootstadslucht met 'de gezonde buitenlucht', het drukke lawaaierige verkeer voor de stille rust die tot inkeer stemt. De nieuwe opdracht is verre van een sinecure : rector-directeur van een uitgestrekt gebouwencomplex, annex een beroemde, vroeger beruchte afdeling met ruim driehonderd internen, aan de rand van een middelgrote stad. Ietwat onzeker en het hoofd vol vraagtekens belandt hij er net op tijd om in de gauwte kennis te maken en met een nieuw schooljaar van wal te steken. Een nogal pijnlijke start. De eerste avond na zijn aankomst trekt Luk op verkenning uit in het halfduister. Een dichtstaande glazen deur merkt hij niet op. Een harde klap en een lelijke snijwonde op zijn voorhoofd. Zodat de nieuwe rector zijn verschijning mag doen met een stevige witte lap goed zichtbaar.

Wie hem in Turnhout heeft gekend is vol lof over zijn leiding, zowel van de gemeenschap als van de school. Hij is trouwens de laatste jezuïet die beide functies tegelijk uitoefent, na hem worden ze gesplitst en verdeeld over twee medebroeders. In de lijn van zijn voorgangers behartigt hij vele studierichtingen. Naast de bestaande Latijn-Grieks, Latijn-Wetenschappen en Latijn-Wiskunde voert hij in 1970 de moderne humaniora in met een Wetenschappelijke B. In de stad bevindt zich de lagere school, afdeling BSD (basisschool De Nefstraat). In 1964 worden boven de gymzaal nieuwe klaslokalen opgetrokken. In hetzelfde jaar wordt de wijkschool op het Stokt zelfstandig met een eigen schoolhoofd, ze heet voortaan BSA (basisschool Astridlaan). Reeds in 1958 was dit schoolgedeelte ingetrokken in het gebouw van de toen opgeheven Apostolische School. Speciale aandacht gaat uit naar het culturele leven : muziek en toneel, dat mochten wij verwachten, muziek en plastische kunst krijgen een volwaardige plaats in het lessenrooster. Maar evengoed naar spel en sport. Onder zijn impuls rijst er op de zandpleinen naast de gebouwen, er is plaats genoeg, een gloednieuwe ruime gymzaal, zodat zelfs ritmische oefeningen, keurturnen en danslessen mogelijk worden, met demonstraties voor de ouders. Hij let speciaal op de verfraaiing van de klaslokalen. Bekend is zijn manie om overal oranjekleurige gordijnen te hangen : zelfs bij druilerig weer brengen die binnen een indruk van zonlicht, en buiten vormen ze een harmonieuze aanblik tussen de rode

bakstenen muren. In 1970 wordt door een officiële maatregel de vijfdaagse schoolweek ingevoerd, wel extra belangrijk voor een internaat. Zijn voorganger Henri Crombé had de Pinksterkerk als collegekerk gebouwd en in 1961 laten inwijden. In 1968 maakt Luk haar verheffing mee tot zelfstandige parochiekerk, bediend door onze paters. Spoedig bloeit het parochieleven open, met een eigen kerkkoor. Voor alle vieringen met een zekere omvang mag het college erover blijven beschikken. Men kan die nieuwe bestemming beschouwen als een compensatie tegenover het bisdom voor het sluiten in 1967 van de Sint-Jozefskerk in de stad, verbonden aan de residentie die eveneens wordt opgeheven.

Aan plannen schort het de dynamische rector niet. Ook buiten de collegemuren reikt zijn belangstelling. Samen met enkele vooraanstaande leken sticht hij de volkshogeschool 'Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap', naar Deens model. De instelling is onder te brengen in een ruim herenhuis vlak vóór het college. De initiatiefnemers, ook hij, ondernemen een studie-inspectiereis naar Denemarken. Globetrotter toen al. Luk laat zich kennen en waarderen als een zorgzame 'pater familias' voor zijn medebroeders, van nature een bezieler en vaderlijke chef van het leraren- en opvoederskorps. Geeft krediet aan zijn mensen en kan genieten van hun originaliteit en hun vindingrijkheid. Spanningen voorkomt hij vaak met een ontwapenende humor. Kortom, rector De Hovre heeft in Turnhout diepe sporen achtergelaten.

Zijn zevende jaar als rector is al een eind gevorderd, wanneer hij vrij onverwacht, in april 1971, wordt aangesteld tot novicemeester. Een delicate zending. Het noviciaat is enkele jaren alleen theoretisch blijven bestaan, zonder dat er nieuwe rekruten worden aangenomen. De Vlaamse provincie zal haar eerste vormingsperiode opnieuw opstarten. In september gaat het noviciaat in Kraainem open voor zeven kandidaten. Drie jaar later, in 1974, verhuist het naar Brussel-Oudergem. Niet alleen voor de orde, voor de hele Vlaamse kerk, zijn het, in de nasleep van mei 1968, jaren van beproeving. De novicemeester is actief betrokken bij het pastorale werk in de hele agglomeratie. Geregeld geeft hij een retraite, hoofdzakelijk voor priesters en religieuzen en is hij moderator van de diocesane priesterraad. Ook zoekt hij op het pastorale vlak geschikte 'experimenten' (proeven) voor zijn novicen. Zij mogen niet wereldvreemd in een besloten kring worden opgeleid.

Te Rome roept pater Arrupe voor december 1974 een Algemene Congregatie of Vergadering (AC) samen. De voorbereidende Provinciale Congregatie in april vaardigt, naast Louis Van Bladel, Luk De Hovre af als deelnemer te Rome. Die 32^e AC is uiterst vruchtbaar en vernieuwend gebleken, het meest ingrijpend misschien wegens haar decreet 4 over 'Onze zending vandaag : diaconie van het geloof en bevordering van de rechtvaardigheid'. Een sprekend detail : decreet 11 behandelt de broederlijke gemeenschap. Zijn paragraaf achttien somt op wat het communiteitsleven kan bevorderen. Onze afgevaardigde merkt langs zijn neus weg op, dat de zinsnede '... feest kan vieren' door zijn toedoen in de tekst werd ingelast. Typeert hem !

Niemand kijkt ervan op wanneer pater generaal, na raadpleging van de Vlaamse medebroeders, pater Lukas De Hovre in september 1975 benoemt tot provinciaaloverste van de BSE, toen nog PBS, de Noord-Belgische SJ- provincie. Op

dat ogenblik telt deze nog 430 leden, met wie hij ambtshalve jaarlijks een persoonlijk gesprek heeft. Zo kort na de 32^e AC 1974-75 is het zijn speciale opdracht ervoor te zorgen dat haar decreten ter plekke worden uitgevoerd. De prioriteiten van de apostolische werken vragen om een herziening, de colleges om een herstructurering, de tijdschriften om vernieuwing. Evenmin mag hij de sectoren retraite en bezinning alsook het eigenlijke sociaal apostolaat uit het oog verliezen. Bovendien genieten de missies overzee zijn nooit aflatende aandacht. Hij heeft het geluk de ruim tweehonderd Vlaamse medebroeders aldaar te mogen ontmoeten : in Congo, de Filippijnen, India, Japan.

Ook buiten onze grenzen weet men hem te vinden en vallen bestuursfuncties hem ten deel : in 1976-81 voorzitter van het Comité van de Europese SJ- provinciaals, in 1978-81 voorzitter van de Vereniging der Hogere Oversten van België, in 1980-81 voorzitter van de Unie der Hogere Oversten van Europa. De man beschikt over een bovenmenselijke werkkraft en soepelheid. Bij dat alles blijft hij zichzelf : opgeruimd, meeslepend, lettend op eenieders eigenheid en draagkracht en, met alle respect voor traditionele waarden, open voor vernieuwende initiatieven.

Op het einde van Luks zesjarige ambtstermijn in 1981 doet pater Arrupe een opmerkelijke oproep. Hij vraagt vrijwilligers om naar de vluchtelingenkampen wereldwijd, zijn geesteskind en oogappel, te gaan helpen. Die wekroep is wel bijzonder : een 'status' (benoeming) in de orde wordt vrijwel nooit op basis van vrijwilligheid en persoonlijke voorkeur toegekend. Luk denkt bij zichzelf : Nu of nooit, ik laat die kans niet liggen om mijn sinds lang smeulende missieroeping op te volgen. Zijn nieuw werkterrein : Ethiopië. Eerst trekt hij, bij wijze van sabbatjaar, op verkenning naar een paar landen in Oostelijk Azië, Pakistan, India, Thailand. Hoe pakken de medebroeders ginder het werk onder de vluchtelingen aan ? Terug van deze exploratietocht begin 1982 maakt hij zich op om met frisse moed af te reizen naar Oost-Afrika. Hij zal nooit vertrekken.

Pas is hij terug in het land wanneer kardinaal Danneels hem dringend bij zich ontbiedt. Van deze krijgt hij te horen wat hem als onwezenlijk voorkomt : "Ik zou u moeten verzoeken om mijn hulpbisschop te worden". Tijdens zijn verblijf in India heeft paus Johannes-Paulus hem benoemd op 17 februari 1982. In de rooms-katholieke kerk bestaat een eigenaardig gebruik, dat van 'titelvoerend' (titulair) bisschop, dat is : naast het reële ambt, bisschop van een vroeger, niet meer bestaand bisdom. Voor Luk De Hovre is dat : Dunshaughlin / Domnach Sechnaill, Ireland (Sancti Secundini in Dominica). Dat het een voormalig lers diocees betreft, zal hem stellig genoeg hebben gedaan. Als muzikkenner houdt hij van de oude Keltische balladen, met harpbegeleiding. Zijn eigenlijke titel luidt : Hulpbisschop van Mechelen-Brussel voor het vicariaat Brussel, met speciale aandacht voor de Nederlandssprekenden.

Een bisschop heeft een schild en kiest een bisschopsleuze. Zelf licht de betrokkene deze toe : "Ik heb me altijd uitgedaagd gevoeld door de nood aan hoop in onze tijd, door het onbehagen, vaak met psychische problemen als gevolg, en de wanhoop van mensen. Mijn keuze viel daarom op een vers uit Paulus' brief aan de Romeinen (15,13) : 'Moge de God van de hoop u vervullen met vrede en vreugde die het geloven u geeft, opdat gij overvloeit van hoop in de kracht van de heilige Geest'. Een

leuze moet kort zijn, daarom heb ik de kerngedachte bewaard *Opdat gij overvloedig van hoop*. Die hoop is gesymboliseerd op mijn schild in de gouden ster, tevens de ster van de komst van Jezus in het schild van onze aartsbisschop, naast het monogram van de Naam van Jezus. In die Naam zijn wij samen, die Naam is onze kracht. En midden in het schild staat de irisbloem, die weleer weelderig groeide aan de boorden van de Zenne. Die rivier stroomt nu verder onder deze stad van steen en beton. Maar de irisbloem die prijkt op zoveel Brusselse schilderijen en wandtapijten is nu het symbool van vriendelijkheid en de gastvrijheid, waaraan wij in deze stad zoveel nood hebben. Die vriendelijke openheid bied ik u hier vandaag aan en ik wens ze u allen toe". Een bisschop draagt ook een ring. Die van Luk heeft iets speciaals : daarin zijn de twee huwelijksringen van zijn overleden ouders (vader in 1969, moeder in 1973) versmolten. Hij toont hem aan de aanwezigen : "Dit teken van hun trouw is het teken van mijn trouw aan u".

Op 22 maart volgt de bisschopswijding in de Brusselse kathedraal. Kardinaal Godfried Danneels gaat voor. De medeconsecrators heten : mgr. Philip Ekka SJ., een boezemvriend, studeerde theologie in Leuven en ging Luk twee jaar voorop. Het toeval wil dat Philip eveneens van provinciaal (van Ranchi) tot bisschop werd aangesteld (van het nieuwe bisdom Ambikapur in India). Verder mgr. Paul Schoenmaeckers, hulpbisschop van Mechelen-Brussel, die hem in 1958 tot priester had gewijd ; mgr. Leo De Kesel, hulpbisschop van Gent, het bisdom waar de wijdeling vandaan komt ; en mgr. Jean-Baptiste Musty, hulpbisschop van Namen.

Zijn langdurig verblijf in de hoofdstad heeft hem wegwijs gemaakt in de complexiteit van de plaatselijke samenleving. In menig opzicht is Brussel uniek : een hoofdstad op de kruising van twee nationale culturen. Tevens een Europees en internationaal knooppunt met meer dan 30 % vreemdelingen, grotendeels migranten-gastarbeiders en hun nakomelingen. Aanzienlijke verschillen, geografisch, cultureel, economisch, politiek en godsdienstig, zitten met elkaar verweven. Haar diversiteit, meer dan dat ze een probleem is, maakt haar rijkdom uit, op voorwaarde dat men elkaar respecteert. In dat kluwen moet de kerk haar weg vinden en een eigen rol spelen. De nieuwe herder wil haar dichterbij de mensen brengen. Zeker in het begin besteedt hij geruime tijd aan nadere kennismaking met zijn priesters, pastoraal geëngageerde leken en het doorsnee volk, om er achter te komen wat er leeft bij hen. Die bezorgdheid is al die jaren gebleven. Bij de opening van ieder jaar onderstreept hij : "Mijn deur staat altijd open voor u", en inderdaad, nooit is hem een contact te veel of stelt hij een afspraak uit. Wel en wee van zijn medewerkers en hun gezin gaan hem ter harte : "Hoe gaat het met de kinderen ?" Niemand weet hoe vaak hij zijn priesters, vooral zieke, heeft opgezocht. Hij komt over als een innemend iemand, joviaal, soms zelfs uitbundig, trouw, vol attenties, totaal beschikbaar.

In zijn homilie op de uitvaart noemt Danneels zijn gewezen hulpbisschop in de eerste plaats van man van hoop, consequent met zijn bisschopsleuze. Geen vaag sentiment, die hoop, maar uiterst concreet. Hij is begaan met alle vormen van dienstbetoon, Brussel-Onthaal, Poverello. Dienstbaarheid aan de kleinen : de armen, de vereenzaamden, de seizoenkerkgangers, de vervreemde en vermoeide zoekers naar de verborgen bronnen van het leven. Hij zet zich in op diverse domeinen die de grenzen van de agglomeratie overstijgen : de oecumene, als voorzitter van de

diocesane commissie ad hoc ; de betrekkingen met Joden en moslims. Andere terreinen waarop hij uitblinkt : de pastoraal rond de Europese instellingen, de religieuzen (1993-1995 is hij bisschoppelijk vicaris van de mannelijke religieuzen), de contemplatieve en charismatische gemeenschappen, het Vlaamse verenigingsleven, de Lourdesbedevaarten, de communicatiemedia, waarvoor hij de referent is namens de bisschoppenconferentie. 'Radio Spes', met uitzendstation onder de basiliek van Koekelberg, is zijn initiatief. Door haar actie 'Golven van hoop' bereikt ze allen, oud en jong, ook anderstaligen, die uitzien naar troost, aanmoediging, uitkomst uit hun noden. Ook stimuleert hij kerkmensen om in de media aanwezig te zijn.

Van bisschop De Hovre is zijn uitgesproken zin voor cultuur bekend : het gesproken woord, de poëzie, de plastische kunst, de muziek vóór alles uit. Hij zit de raad van bestuur voor van het gerenommeerde Lemmensinstituut te Leuven alsmede de beleidsraad departement muziek, podiumkunsten en onderwijs van de hogeschool voor Wetenschap en Kunst. Veel van deze kunstvormen vloeien samen in de eredienst, een ander stokpaardje van hem. Hoe graag en met hoeveel zwier leidt hij de luisterrijke liturgische plechtigheden in zijn geliefde kathedraal ! Zonder verpozen heeft de bezorgdheid om de Wereldkerk hem geïnspireerd. Zijn vertrouwdheid met andere landen en werelddelen alsmede zijn taalvaardigheid komen uitstekend van pas wanneer hij het Belgische episcopaat vertegenwoordigt in buitenlandse congressen of beleidsontmoetingen.

Eén hoofdbekommernis bezielt hem : mensen samen brengen, ze hoop schenken, gemeenschap vormen in vreugde. Daaraan heeft hij het beste van zichzelf gegeven, zoveel als er dagen in het jaar zijn en uren in een dag. Waar haalt hij de nodige kracht vandaan ? Hij weet het best : "De liefde van Christus drijft ons". Voor zijn uitvaart had hij de evangeliëperikoop gekozen Joh 7, 37-39 : "Wie in Mij gelooft, hij hééft te drinken. Stromen van het levende water van de Geest zullen uit zijn binnenste vloeien".

Op 20 maart 2002, gaat monseigneur De Hovre na twintig jaar bisschopsambt met emeritaat. Tijdens zijn functie heeft hij achtereenvolgens gewoond in de Vlasfabriekstraat, de Omwentelingstraat, en sinds 2000 in onze Gesù, Haachtsesteenweg. Daar kan hij blijven tot augustus 2004, wanneer de residentie wordt opgeheven. Hem worden een paar kamers aangeboden in het jezuïetenhuis van Heverlee. Sinds een paar maanden gaat zijn gezondheid gestadig achteruit. Anderhalve maand verblijft hij in de afdeling intensieve verzorging in het Heilig-Hartziekenhuis Leuven, daarna nog eens veertien dagen. Op 20 mei keert hij weer huiswaarts. Begin juni verslechtert zijn toestand ten gevolge van verschillende infecties. Hij overlijdt zachtjes in de morgen van 4 juni 2009.

Wij sluiten deze opmerkelijke levensschets af met de woorden waarmee kardinaal Danneels zijn uitvaarthomilie beëindigde. "Dan kwam voor jou, beste Luk, de tijd om binnen te gaan in je lijdensweek, de tijd om vastberaden de weg te gaan naar Jeruzalem, met jouw Jezus, welwetend waar Hij je naartoe zou leiden : je Pascha moest je nog doen. Behoorde jij immers ook niet tot het gezelschap van Jezus, de Sociëteit van Jezus ? Je wist dat je bij Hem moest blijven tot het einde toe (....) Dan bent je de stilte binnengegaan van de Olijfhof en de Goede Vrijdag. Je raakt in een coma, het voorspel van de doodsslaap, het uur van de verlatenheid. Maar wij weten

dat de hoop in je hart is blijven waken. Nu was je zelf een van de kleinen en zwakken geworden. Je kon ze niet meer beminnen door ze te helpen. Maar je hielp ze krachtig door een van hen te worden. Dan had je nog de delicatessse om uitgerekend op mijn verjaardag naar de hemel te gaan, om te zien wellicht hoe het daar was. In afwachting dat ik en wij allemaal u op een dag achterna zullen komen. Rust daar nu, beste Luk, in het gezelschap van Jezus. Wij zijn God zeer dankbaar voor jou. Wij zijn een goede bisschop kwijt, wij hebben er een krachtige voorspreker bij”.

PATER RENÉ VAN DE WALLE (1924-2009)

René Van de Walle heeft het levenslicht aanschouwd in Larrey (Côte d’Or). Hoezo, zo diep in Frankrijk ? Achter die geboorteplaats gaat een bewogen geschiedenis schuil, met meer dan één soms dramatische wending en toch gunstige afloop.

René zijn moeder is een Hoornaert. Haar ouders, woonachtig in Sint-Joris-aan-den-IJzer, vlakbij de frontlinie van W.O.I, vluchten in 1917 naar Frankrijk, samen met de meeste streekbewoners. Hun dochter Damilde is zeventien. Haar oudste broer Henri dient in het Belgische leger. Hij raakt er bevriend met een zekere Leon Van de Walle, uit Ruddervoorde, van wie de moeder door de Duitsers is omgebracht. Om hem na dit tragische verlies wat afleiding te bezorgen nodigt Henri hem uit om zijn verlof mee te komen doorbrengen bij zijn familie, inmiddels als landbouwers gevestigd in Larrey. Leon leert er Damilde kennen en de vonk slaat meteen over. Ze trouwen in 1920 en komen aan de kost als knecht en meid bij een boer. Zij krijgen twee kinderen, André in 1921 en...René, op 28 januari 1924. Ondertussen baten zij een landbouwbedrijf uit als pachters. Een broer en een zus van Damilde huwen allebei met iemand uit het dorp en vestigen er zich voorgoed. Vandaar de Franse familietak, de ‘cousins et cousines’ die de band altijd hebben bewaard en talrijk zijn overgekomen naar Renés uitvaart. Vader en moeder Hoornaert verkiezen naar de heimat terug te keren, met nog een paar jongere kinderen, meer bepaald naar Nieuwpoort in de buurt van waar ze vandaan zijn gekomen.

Leon en Damilde, Renés ouders, gaat het niet voor de wind. Een grote tegenslag treft hen, waarbij alle koeien van het bedrijf moeten worden afgemaakt. Zij besluiten in 1937 om op hun beurt, met hun kleine gezinnetje, naar hun streek van herkomst terug te keren en in te trekken bij Damildes ouders aan de IJzer. Dertien jaar oud wordt René aldus een rasechte West-Vlaming. Zo is te verklaren dat hij in 1939 de Latijn-Griekse humaniora begint aan het bisschoppelijke college te Nieuwpoort. De school echter gaat slechts tot en met de vierde klas. De laatste twee jaar voltooit hij als intern aan het college te Izegem. Wijlen Geert Zwaenepoel is hem langs dezelfde bocht twee jaar tevoren voorgegaan : van Nieuwpoort over Izegem naar Drogen.

Hoe is René op het idee gekomen om bij de jezuiteten in te treden ? Over het prille ontluiken van een missieroeping gaat er onder de familie een leuke anekdote. Toen de nonnetjes van de ‘bewaarschool’ hem vroegen wat hij later wou worden, antwoordde onze kleuter van vier parmantig en beslist : “Curé de Verdonnet, pour

baptiser les petits nègres". Verdonnet ligt op vijftien kilometer van Larrey, in de beleving van zo'n hummel zowat aan de andere kant van de planeet. Verdonnet is Pune geworden, 'les petits nègres' rijzige Indiase studenten en talloze eenvoudige mensen overzee en hier in Vlaanderen. Gods wegen zijn wonderbaar. Voor de opgroeiende jongeman is pater Constant Lievens het lichtende voorbeeld. Daar ligt de inspiratie voor zijn jezuïetenroeping. Hij treedt te Drongen in op 7 september 1945. Hij treft er Gilbert Boomgaert aan, zijn klasgenoot in Nieuwpoort, maar gepasseerd langs Veurne.

Dadelijk na de eerste geloften verhuist hij in 1947 naar Wépion voor één jaar 'Indisch junioraat'. Daarna mag hij al meteen afreizen naar het land van zijn dromen, India. Een jaar taalstudie op St. Stanislaus' in Hazaribagh, aansluitend de filosofie in Shembaganur (Madras) 1949-52. Voor zijn stage maakt hij rechtsomkeer naar Ranchi, de provincie waar hij voor bestemd is. Twee jaar doceert hij er, zelf nog scholastiek in de vorming, filosofie op St. Albert's College. Een jaar staat hij de directeur van de Apostolische School in Manresa House bij. Dan reeds staat hij bekend als een kleurrijke figuur, bijzonder intelligent, er vlug bij om een karakter of een situatie door te hebben, een onverbeterlijke humorist en plaaggeest. Alert vangt bij de allerlaatste nieuwtjes op om er, als met een primeur, anderen mee te overvallen : "Moet je nu eens horen!". Hij schept er plezier in, een of andere argeloze medebroeder een poets te bakken. Tegelijk bedeed met een robuuste gezondheid en grenzeloos hulpvaardig. De theologiecursussen volgt hij in Pune aan het De Nobili Collegium Maximum 1954-58, met priesterwijding door bisschop Andreas D'Souza 24 maart 1957. Alvorens het derde proefjaar door te maken in Hazaribagh onder instructor Louis Schillebeeckx, verricht hij enkele maanden parochiedienst met schoolbestuur op de parochie OLV-Onbevlekt-Ontvangen in Ranchi.

René wordt voorbestemd voor het hoger onderwijs, daarom een biennium (twee jaar specialisering) aan het Biblicum te Rome 1960-63. Zijn proefschrift, vereist voor de doctorstitel, handelt over 'Het gemor van de joden in de woestijn', een onderwerp hem op het lijf geschreven, vinden zijn vrienden. Want zelf heeft René zo zijn zegje over iedereen en alles, een trek die voortkomt uit zijn nuchtere, kritische geaardheid van West-Vlaamse boerenzoon. Tot het doctoraat is het nooit gekomen. Te spoedig neemt zijn leeropdracht hem in beslag, alsook zijn drang om mensen vooruit te helpen. Op 2 februari, Lichtmis, 1963 stapt hij bij gelegenheid van zijn plechtige professie, juridisch over naar de Ranchiprovincie. Echter niet om daar carrière te maken. Wél gebeurt dat in Pune aan het pauselijk seminarie 'Jnana Deepa Vidyapeeth', terwijl hij woont in het De Nobilicollege waar hij zelf heeft gestudeerd en tot priester was gewijd. Pune (toen Poona gespeld) ligt aan de Westkust van het uitgestrekte subcontinent, een eind in het binnenland, bezuiden Mumbai (Bombay), ver verwijderd dus van Ranchi waar de meeste Vlamingen werkzaam zijn. Nochtans verstrekt hij er enkele gastcolleges, wat de band telkens opnieuw even aanhaalt. In Pune blijft hij onafgebroken tot zijn afscheid naar België in 1989. Zijn hoofdopdracht is : professor Oud Testament. In het begin neemt hij er nog negen jaar lang de lessen bij van Fundamentele Theologie. Hij wordt een actief

lid van de 'Catholic Biblical Association', en levert zijn bijdrage aan het vertalen van de Schrift in het Hindi en Marathi.

Father Van de Walle heeft zich als docent een benijdenswaardige reputatie verworven. Tot op vandaag beschouwen velen van zijn oud-studenten hem als hun rots in de branding. Wel hanteert hij een eigen stijl. Bij het behandelen van de bijbelse verhalen vrolijkt de geleerde prof zijn gehoor graag op met smeùige, gekruide details, waar hij zelf kennelijk genoeg aan beleeft. Met raad en daad steunt hij zijn (oud)studenten. Graag doen allerlei zustercongregaties een beroep op hem voor een cursus, een lezing, een retraite, een eucharistieviering. Nooit is hem iets te veel. Hoe vruchtbaar zijn onderwijs ook is voor de intellectuele en geestelijke vorming van de inlandse clerus, René wil méér. Je wordt toch geen missionaris om godganse dagen door te brengen op een kathedraal. Gretig ziet hij uit naar allerlei pastoraal werk op een parochie, in het retraitewerk, in de scholen, tot zelfs in de gevangenis. Besteeg zijn model Lievens een renpaard, René springt op de motor of de scooter, een gift van zijn meelevende moeder, om de streek in alle richtingen te doorkruisen en aan de meest verlatenen de Blijde Boodschap te brengen. Zijn schaarse vakanties in Vlaanderen worden vooraf in de hele verwantschap aangekondigd. Telkens wekt dat een aparte sfeer van opwinding. Zijn bezoeken gelden eerst en voornamelijk het kleine huisje aan de oever van de IJzer, bij moeder en, tot zijn dood, vader. Waar hij verschijnt onder de jonge en héél jonge generatie, valt alles stil. Ademloos beluisteren zij zijn wedervaren tijdens avontuurlijke trektochten op de scooter over berg en dal naar het verafgelegen binnenland. Diep onder de indruk horen zij aan hoe kinderen, zo klein als zijzelf, er sterven aan pokken en malaria bij gebrek aan verzorging. Met wijdoopen ogen staren zij naar die beruchte foto van nonkelpater met een slang rond zijn nek. Hoe blank blinkt zijn lange toog te midden van donkerkleurige seminaristen.

De beslissing om na ruim veertig jaar in 1989 India definitief te verlaten is vast en zeker even moeilijk, zoniet moeilijker geweest dan die indertijd om er heen te trekken. De vaststelling dat een leger jonge inheemse medebroeders staat te dringen om de wacht af te lossen, geeft de doorslag. "Mijn taak loopt hier ten einde, zending volbracht".

Zijn taak in India, jawel, niet zijn ontembare energie. Het vooruitzicht voortaan zijn dagen te slijten in archieven en bibliotheken trekt hem niet bijster aan. Van parochiewerk heeft al geproefd ginder ver, in onze bisdommen zoekt men bij terugkerende missionarissen naar hulp, en de scooter staat ook hier te wachten. Waar kan hij zich metterwoon vestigen ? In 1987 zijn zowel zijn enige broer André als zijn moeder, weduwe sinds 1982, overleden. Haar begrafenis heeft hij mogen meemaken. Hem trof toen een enorme spontane familieverbondenheid. En kijk, ze blijkt andermaal : hij mag inwonen bij zijn schoonzus Judith in Menen. Ook zij immers staat er alleen voor. Het lijkt een ideale oplossing: hij heeft een onderkomen en zij gezelschap en een huishouden waar ze zich kan uitleven. Elke jezuïet, ook zij die apart wonen wegens hun apostolaat, is verbonden aan een jezuïetencommuniteit waar hij geregeld contact mee houdt. De residentie van Kortrijk, redelijk dichtbij, lijkt daarvoor aangewezen. Wanneer Kortrijk in 1993 zal

ophouden te bestaan, wordt Brugge zijn referentieoord binnen de orde, terwijl hij te Menen blijft wonen.

Lang hoeft hij rond en binnen dit levendige grensstadje niet naar een bezigheid te speuren. Hij wordt in 1993 hulp priester op de Onbevlekt-Hart-van-Mariaparochie (Wijnberg) te Wevelgem, en vanaf 1992 tegelijk aalmoezenier aan het psychiatrisch centrum OLV-van-Vrede en aan de Sint-Joriskliniek te Menen, wat hij blijft tot begin 1995. Vrij onverwacht sterft in 1993 de pastoor van de Sint-Jozefparochie, beter bekend als 'de Barakken'. René zal de leeggevallen plaats innemen. Zodra de pastorie vrijkomt trekt hij erin, aanvankelijk enkel overdag, maar, wanneer zuster Gaby Van Tichelen en haar medezusters van de geestelijke familie 'Het Werk' hem hun ondersteuning toezeggen, verhuist hij erheen met al zijn hebben en houden.

Deze aanstelling vormt voor hem een nieuw hoogtepunt. Via zijn familie al jaren vertrouwd met deze volkse parochie en haar inwoners, kost het hem niet de minste moeite om zich in te leven in de plaatselijke gemeenschap. Deze weet pater René hogelijk te waarderen om zijn verzorgde liturgische vieringen, zijn inzet in het verenigingsleven, zijn bekommernis om de school. Vooral echter om de warmte waarmee hij 'zijn' mensen tegemoet treedt in de kerk, bij hen aan huis of waar ook ergens onderweg. Zijn speciaal charisma trekt zelfs de burens van net over de grens aan. Zijn vlotte hanteren van hun taal en openhartigheid in de omgang doen heel wat Fransen de weg vinden naar zijn huis of kerk, hetzij voor een huwelijk, hetzij voor een doop. Is hij niet een stukje Fransman gebleven ? De herder weet zich geliefd en gedragen door zijn kudde. Dat ervaart hij nog intenser naarmate de jaren vorderen. Zijn eens zo sterke gestel wordt kwetsbaar en broos. Hij krijgt te maken met ernstige nierproblemen. Niemand wil hij tot last zijn en anderzijds is hij bijzonder dankbaar voor de goede zorgen welke hem van alle kanten omringen, ondermeer die van zijn vriend en huisarts Dr. Vermeersch en zijn nicht thuisverpleegster Lieve. Zijn gouden priesterjubileum in 2007 biedt de parochianen een welkome gelegenheid om hem van harte te huldigen en uitbundig dank te zeggen. Want het is ook een gedeeltelijk afscheid. Weliswaar gaat hij officieel met rust maar hij blijft bij zijn volk.

Rijk gevuld is zijn leven geweest, stichtelijk zijn dood. 's Morgens draagt hij op de ziekenkamer vroom de mis op. Doodvermoeid gaat hij daarna wat rusten. Zuster Gaby waakt attent in de buurt. Het einde is nakend. Zij houdt hem zijn geloftenkruis voor en, heel openhartig "Vandaag komt Onze-Lieve-Heer je halen". Hij glimlacht, slaat een laatste blik op zijn Heer, sluit de ogen en dooft uit. De kalender wijst 9 juni 2009 aan.

Tot op het laatst is René Van de Walle zijn jeugdideaal trouw gebleven : zoals Jezus gekomen, niet om gediend te worden maar om te dienen.

PATER JAN ROEX (1936-2009)

Pater Jan Roex was een geboren en getogen Limburger. Vader, ook een Jan, hield een apotheek open in Bree. Moeder was een Indekeu. De Indekeu's hebben zich over de hele provincie van het bronsgroen eikenhout vertakt, maar, klim je hoog genoeg op in het verleden, dan blijkt dat ze toch ergens verwant zijn aan elkaar. In elk geval heeft Jan junior twee ooms jezuïeten, broers van zijn moeder : wijlen Jan en Jacques. Het geslacht Indekeu heeft een bijzondere relatie met de Sociëteit : wij hebben verder nog Pascal en Charles gekend. Hoe verschillend ook van geaardheid, één trek hebben zij gemeen : allen zijn het markante figuren die weten wat ze willen. Dat alles om vast te stellen dat de opgroeiende jongeman niet ver hoeft te zoeken om te weten wat een jezuïetenroeping inhoudt en hoe gediversifieerd ze kan worden ingevuld.

Jan is de tweede van zeven, waarvan er twee bitter jong zijn gestorven. Geboren in Bree 19 april 1936, volgt hij lager onderwijs en twee jaar Latijns-Griekse humaniora aan het Sint-Michielscollege van zijn geboortestad, de verdere jaren 'Gymnasium Alpha' aan het Sint-Jozefcollege van de Fraters van Tilburg in Weert, even over de Nederlandse grens.

7 september 1956 is de datum van zijn intrede te Drogen. Na het noviciaat begint voor hem meteen de filosofie : één jaar in Leuven, twee jaar op de Waversebaan Heverlee, het machtige pronkstuk van oom Jacques, bouwheer. Tussen Leuven en Heverlee heeft in de zomer van 1959 de 'volksverhuizing' plaats van de Vlaamse faculteiten Wijsbegeerte en Theologie, professorenkorps en scholastieken. Wij kunnen ons best voorstellen dat de stoere Limburger met zijn brede schouders en gespierde armen daarin flink zijn man heeft gestaan. Aangezien hij bestemd is voor de Congolese missie vertrekt hij op stage naar het bisdom Popokabaka bij de Bayaka. 1961-63 fungeert hij als directeur van de lagere school in Dinga. Na één jaar theologie in Heverlee is hij twee jaar docent op de beginnende secundaire school, cycle d'orientation, in Pelende, en één jaar surveillant-leraar aan het college van Kiniati-Yasa in het bisdom Kikwit. Aan het CKS (Centrum van Kerkelijke Studies) Leuven vervolgt hij de onderbroken theologiecursussen. Op 5 juli 1969 wijdt hulpbisschop Paul Schoenmaekers hem in Heverlee tot priester.

Nog in 1969 vertrekt de pasgewijde naar Djuma. De eerste maanden gelden als een pastoraal vierde jaar theologie. Dan steekt hij van wal als 'excurrens', d.i. rondreizend missionaris. Vruchtbare, onvergetelijke jaren zijn het, ingeleid en begeleid door zijn goede vriend Piet Lambrechts, een enthousiaste en enthousiasmerende confrater en streekgenoot. Al werd deze in Antwerpen geboren, de familie was afkomstig van Bocholt, in de buurt van Bree, en bleef verknocht aan haar bakermat. De samenwerking met de paters oblaten Elie Cambron en Daniël Delabie, van het aanpalende bisdom Idiofa, is ook zeer stimulerend. Al geruime tijd zijn die aan het zoeken hoe ze de plaatselijke dorpsamenleving kunnen omvormen tot echte 'basisgemeenschappen'. De 'communautés de base' bezielen en bekwame leken in het apostolaat inzetten, zijn de twee pijlers waaraan vele missionarissen in die periode het beste van zichzelf geven. Ook Jan. Djuma is altijd Jans troetelzorgenkind gebleven, zo sterk is hij toen met jeugdige elan in dat pionierswerk opgegaan. Deze 'eerste liefde' herkennen wij o.m. uit het blijk van deelneming na Jans overlijden, verwoord door Timo Kakwata namens het ziekenhuis en de vele

bekenden uit Djuma. Die werken voort aan ondernemingen die Jan indertijd op gang heeft gebracht en intussen bij herhaling ondersteund. Trekt men dat pastorale theologiejaar en het derde proefjaar 1972-73 te Kimwenza met instructor Maurice Turinne af, dan nog resteren er nagenoeg tien vruchtbare jaren.

Van 1980 tot 85 leidt Jan een nieuw leven : gevestigd op het Sadsanacollege te Kikwit verricht hij allerlei parochiedienst in de buurt van Kikwit. Deels is hij dus een nomade. Hij is verantwoordelijk als pastoor en organisator van enkele parochies in de omtrek o.a. Isingu en Atene. In Atene trekt Jan de kerk op boven op fundamenten die allang tevoren zijn gelegd, maar waar de bovengrondse werkzaamheden wegens de rebellie waren stilgelegd. Hij blaast nieuw leven in een beroepsschool en voorziet de parochie van een veestapel die moet toelaten autonoom te zijn en de parochie verder uit te bouwen

Nog steeds in Kikwit wordt hij aangesteld tot econoom van het retraitehuis Kipalu en van de Sacré-Coeurparochie rechteroever, waar hij tevens optreedt als medepastoor. Hij treft in Kipalu als huisgenoot pater Pasupasu aan, kort nadien bevorderd, voor een tweede term, tot provinciaal-overste van de Centraal-Afrikaanse provincie. Voor deze man koestert Jan een enorme waardering. Hoe vaak hebben de medebroeders in Brussel hem jaren nadien nog horen vertellen over hun jachtexploten, maar tegelijk hoog opgeven van Pasupasu's verantwoordelijkheidszin en rechtlijnigheid.

Sia ligt in het noorden van het bisdom. Jan wordt er heen gestuurd in 1988 om er de parochie St.Isidore te bedienen en tevens een aanzienlijke veestapel te beheren. Deze bevoorraadt de hele streek met vlees en zuivelproducten. Slopende bezigheid. Na een jaartje mag hij op adem komen gedurende een sabbatjaar, dat eigenlijk amper zes maanden duurt. Terwijl hij doet aan een deugddoende herbronning op 'Lumen Vitae' in Brussel, spijkt hij zijn theologische en geestelijke kennis bij.

Terug in Congo, nu pastoor van St.Louis de Gonzague in Kisandji, doet hij in augustus 1990 een lelijke val van een ladder en breekt hij een knieschijf. Een vervelende breuk. Voor een medische ingreep en annex verzorging keert hij naar België terug. Met de revalidatie is een lange periode gemoeid. Jan vraagt zich af : waar vind ik een job in dienst van de missie die ik fysiek aankan ? Noem het toeval of Gods planning, op de missieprocuur zoekt men naar een geschikt iemand die zich speciaal met India inlaat en de 'India desk' in handen kan en wil nemen. Het aanbod lokt Jan wel aan en hij hapt toe. Zo wordt India zijn tweede liefde. Een nieuw luik in de diptiek van zijn 'missionarisbestaan'.

Wat de opdracht inhoudt, laat zich moeilijk samenvatten. Laten wij beginnen met het kantoorwerk op de procuur in de Gesù. Contacten leggen; afspraken maken; een oeverloze briefwisseling en telefoonverkeer, later gedeeltelijk vervangen door gsm en internet; via IRKO, de dienst voor de aankoop van boeken, deze behartigen ten gerieve van ondermeer de bibliotheek van Kimwenza (anderen zorgen voor het verzenden); initiatieven bedenken en op de rails zetten. Niet te vergeten : de opvang van voorbijkomende missionarissen. Wil hij efficiënt en verantwoord werk leveren, dan dringt zich een reeks studiereizen op. Voor de zusterprovincies van Madhya Pradesh en Ranchi neemt hij in België de taak op zich van projectenmanager. Hij

verzamelt fondsen, controleert bouwplannen en allerlei technische verwezenlijkingen, en stuurt ze bij waar het moet. Langs India om maakt Jan kennis met het VIC (Vlaams Internationaal Centrum). Hij neemt zitting in de raad van bestuur. Zodoende komt hij opnieuw in contact met Congo; waar het VIC met Belgische technische bijstand een groots opgezet programma, het zogenoemde Musakalaproject, financiert in Butembo, Oost-Congo. Met geestdriftige deskundigheid volgt hij de uitvoering op de voet en reist daarvoor viermaal naar Butembo. Niet alleen de jezuïeten, ook andere religieuze gemeenschappen, vooral zustercongregaties, en inlandse bisschoppen mogen rekenen op zijn veelzijdige ondersteuning. Warempel, een titanenwerk.

Dankzij zijn nuchtere, zakelijke, no-nonsense aanpak, gekruid met een snuifje humor, kan hij veel aan zonder daarbij het hoofd te verliezen. Nog even komen wij terug op de manier waarop hij op zijn kantoor achter zijn bureau of in een fauteuil zijn bezoekers te woord staat. Ontelbaren weten hem te vinden om financiële steun, wijze raad, of gewoon een babbel over hetgeen hen bezig houdt. De Afrikanen noemen hem 'notre grand frère'. Allen prijzen zijn gemoedelijkheid, zijn innemende glimlach, zijn aandacht voor hun verhaal, zijn invoelingsvermogen zodat hij zonder te bruuskereen recht 'to the point' van de kwestie komt. Verder zijn gulle mildheid, zijn fijne neus om te onderscheiden wat al of niet steun verdient. Zo gauw zal men hem niet bedotten. Met evenwel een uitgesproken voorkeur voor de meest hulpbehoevendenden.

Voelt zelfs hij zich bijwijlen machteloos tegenover de onoverzichtelijke noden als hongersnood, stammentwisten, vluchtelingenellende, aids, hij blijft de dappere veldwerkers aanmoedigen en doeltreffend bijstaan in hun kleinschalige, gerichte ontwikkelingsprojecten. Staat hij tegenover één enkel individueel schrijnend geval, dan is hij bereid alles achter te laten om dat éne schaap. Een treffend voorbeeld speelt zich af wanneer zijn leven al naar het einde neigt. Crispin Chalazire is een Congolese medebroeder. Na een zwaar ongeval wordt hij naar België overgevlogen voor verpleging in een Brussels ziekenhuis. Jan trekt zich zijn lot aan. Zo goed als dagelijks gaat hij, zelf al door zijn kwaal aangetast, hem opbeuren. Hij neemt tram en metro, weer en wind trotserend. Ontroerend om gade te slaan hoe de joviale bezoeker een appel schilt, doorsnijdt en de schijfjes de hulpeloze patiënt in de mond stopt. Zo nodig haalt hij een glas water bij, maakt hij de koelkast open, bezorgt hij een nieuw scheerapparaat, en andere kleine diensten. Een Afrikaanse medebroeder, getuige van deze behulpzaamheid, noemt hem 'le coach de notre Chala', en zelfs "on aurait dit une mère". Crispin, hoewel nog niet in staat om overeind te komen, is aanwezig op Jans uitvaart en van op zijn rolstoel betuigt hij zijn vriend en weldoener via een toegereikte microfoon zijn innigste dank. Zo is onze Jan : onder een soms ruige bolster een hart van goud.

Een levensschets van een verdienstelijk iemand riskeert te verwateren in een eenzijdige ophemeling, een onwaarschijnlijke hagiografie. Had Jan dan geen gebreken ? Natuurlijk had hij er, zoals wij allemaal, hij vormt geen uitzondering. Aan schoon- of grootmenselijkheid kleeft onvermijdelijk de schaduwvlek van het 'allzumenschliche'. En evenals in ieder gelukkig gezin ervaren de huisgenoten dat het meest. Jan is niet altijd 'gemakkelijk om mee te leven' : zijn doorzettingsvermogen

wordt wel eens tot in onbenullige zaken onredelijke stijfhoofdigheid ; wanneer iets of iemand, bewust of niet, zijn plannen doorkruist, stopt hij zijn humeurigheid niet weg. Maar bieden dergelijke kleine kantjes niet een waarborg dat wij te maken hebben met een authentieke mens 'van vlees en bloed' ? Hoe dan ook, zijn kwaliteiten raken er wis en zeker niet door in het gedrang.

Begin maart 2009 krijgt oersterke Jan te horen dat hij lijdt aan de ziekte van Hodgkin, een bepaalde kwaadaardige woekering van lymfatisch weefsel. Moedig ondergaat en doorstaat hij de tien weken durende chemotherapie, daarna een bestralingenkuur. Op 27 juli wordt hij met longproblemen in het ziekenhuis opgenomen. Een week later krijgt hij een longembolie en raakt hij in coma. Zijn toestand verslechtert, tot hij op 8 augustus 2009 zachtjes wegglijdt in de dood.

Zelden stromen op een jezuïetenbegrafenis van heinde en ver zoveel vrienden en kennissen samen om afscheid te nemen, zo verschillend van huidskleur, taal, sociale rang. Zo goed als de talloze rouwbetuigingen spreken de getuigenissen bij de uitvaart te Heverlee boekdelen. En wat wellicht het mooiste getuigenis is : je voelde zó om je heen, naast onverholen bewondering en erkentelijkheid, veel, veel verdriet.

Zijn zus, mevrouw Marleen De Créé-Roex, brengt een laatste groet met het volgende gedicht :

*laat ooit ons sterven zijn als bellen blazen,
met efemere schijnsels van een onbekende vlucht.
met witte duiven en stemmen die verdwijnen.
een vochtig praten tot aan de rand gevuld.*

*de adem in een achterstallig hijgen,
bewasemd met een glans van spijt.
het goud geteld met onbelemmerd zwijgen
en liefde in het teken van het krijt.*

*jij stierf geduldig in een waas van dromen
en dierbaarheid lag in je hand,
als waaier voor de stilte die zal komen.*

*de duiven drijven teder in de lucht
en in de takken van de laatste bomen.
ik heb je lief, mijn warmte is niet opgebrand.*

Jan Roex, een opmerkelijke figuur die voor ontelbaar velen onschatbaar veel heeft betekend hier en overzee. Zoals zijn Meester is hij weldoende rondgegaan.

PATER JOS VERBEKE (1928-2009)

In de nasleep van de tweede wereldoorlog is de Europese eenmaking naar voren gekomen en beheerst ze sindsdien tot in onze dagen een groot deel van de actualiteit. Binnen de kerk heeft Johannes XXIII en, onder zijn impuls, Vaticanum II een nieuwe, beslissende vleugelslag gegeven aan de oecumene onder de christenen alsmede aan de toenadering tot de andere wereldgodsdiensten. Op beide gebieden is de Sociëteit nadrukkelijk aanwezig. Onder de Vlaamse jezuiten heeft pater Jos Verbeke, met nog een paar andere medebroeders, hier zijn persoonlijke roeping ontdekt en uitgewerkt.

Eer het zover staat, ligt een lang traject. Jos is een geboren Waaslander, afkomstig uit Sint-Niklaas waar hij ter wereld komt op 9 juni 1928 als de oudste van zes. Twee broers zijn diocesaan priester. Bij de uitvaart roept Hugo, die in de rij direct op Jos volgt, enkele herinneringen op van het gezinsleven dat ze samen hebben gedeeld.

Als verantwoordelijke oudste neemt Jos meestal het voortouw. Zo in de jeugdbeweging de KSA. Daar krijgen de jeugdige scholieren verheven idealen ingescherpt : Vlaanderen hernieuwen in Christus, respect en liefde voor de natuur, dankzij tochten en kampen. Verder vriendschap, saamhorigheid, dienstbaarheid. Ten tweede gaat Jos voorop in de muziek. Aan de plaatselijke muziekschool volgt hij lessen viool. Thuis vormen ze met z'n allen, vader en moeder inbegrepen, een klankrijk muziekensemble. Na het lager onderwijs aan het Sint-Jozefsinstituut doorloopt hij glansrijk de Latijns-Griekse humaniora aan het zogenoemde 'Klein Seminarie'. Al die jaren neemt de eerstgeborene zijn jongere broers op sleeptouw. Hun ouders zijn diepgelovig. Hun opvoeding, streng maar hartelijk, is doordesemd van onbevagen, aanstekelijke geloofszin. De helft van hun kroost heeft zich als priester aan de dienst van de Heer gewijd.

Op 7 september 1947 treedt Jos in te Drongen. Hij droomt ervan als missionaris in het spoor van Constant Lievens (alweer dat model) naar India af te reizen. Zijn gezondheid echter heeft daar een stokje voor gestoken. De opleiding verloopt normaal. Na het noviciaat twee jaar klassieke filologie in Drongen zelf, eindigend op een kandidatuur behaald met onderscheiding ; drie jaar filosofie in Leuven, enkele maanden onderbroken wegens ziekte ; vier jaar stage op het Xaveriuscollege Borgerhout als surveillant en leraar van een eerste (toen nog zesde geheten) Latijnse klas ; theologie deels in Leuven, deels in het beginnende Heverlee, met priesterwijding voor missiebisshop Alfons Verwimp op 10 augustus 1961 ; tertiaat (laatste proefjaar) in St.Bueno's College te St.Asaph, England ; laatste geloften op Sint-Jan Berchmans Brussel 2 februari 1965, tijdens een collegemis. Zijn verschijning, toen nog zoals gebruikelijk in een zwarte kapmantel gehuld, moet op de jongens ongetwijfeld een vreemde indruk hebben nagelaten.

Aansluitend bij de theologie verblijft hij één jaar als 'scriptor' (schrijver) in de Gesù Brussel. In 1962-63 pendelt hij dagelijks heen en terug naar Sint-Jan Berchmans om er godsdienstlessen te verstrekken. Godsdienstonderwijs ligt hem en hij doet het met verve en plezier. Net geen twintig jaar 1964-85 woont hij op Sint-Jan. Aanvankelijk zet hij ter plaatse zijn godsdienstlessen een tijdlang voort. Tegelijk wordt hij, een keerpunt in zijn bestaan, assistent van de gezaghebbende pater Marcel Van Caster aan 'Lumen Vitae', het Studiecentrum voor Godsdienstige Vorming, tot 1984. Terzelfder tijd doceert hij godsdienstleer aan het Maria-

Boodschaplyceum. Zowel in het Studiecentrum als in Maria-Boodschap is Herman Hendrickx zijn metgezel. Van deze kregen wij een nadere beschrijving van hun respectieve ondernemingen. In het lyceum doceert Jos op het regentaat, Herman in de humaniora. In het Studiecentrum is de verbondenheid nog groter. De Vlamingen beschikken over een kamer op 'Lumen Vitae', toen nog een gezamenlijk werk van de beide Belgische provincies. Een van de taken die beide jonge medewerkers toegespeeld krijgen is : de Nederlandstalige afdeling van de bibliotheek up-to-date te maken. Of veel Vlaamse godsdienstleerkrachten de weg naar de Washingtonstraat gevonden hebben, valt te betwijfelen, maar voor hen zelf is het een onmisbaar werkinstrument. Een andere taak wacht op hen : de boeken, door diverse uitgeverijen ter beoordeling opgestuurd, te recenseren. Jaarlijks wordt de hele paasvakantie daarvoor uitgetrokken. De stapel van ongeveer veertig stuks wordt eerlijk verdeeld onder hen beiden. Twintig publicaties ernstig doornemen is nog altijd onbegonnen werk. Maar een aantal steekproeven en een blik op inleiding en inhoudstafel zet de recensent al aardig op weg en blijkt veelal voldoende om een gefundeerd antwoord te vinden op de vraag, of het boek beantwoordt aan het criterium van 'nieuwe stroming in de catechetische beweging'. Nooit is er kritiek gekomen op mogelijk 'natte-vingerwerk' van de recensenten.

Van Caster is een strenge leermeester, en Jos van nature een, zij het wat zwaartillende, enthousiasteling. Wanneer hij eens te meer een pas verschenen boek de hemel in prijst, wijst Van Caster, een onvervalst dialectische geest, hem steevast op een paar aspecten die hij ofwel over het hoofd heeft gezien, ofwel onderbelicht gelaten. Voortdurend waarschuwt de baas tegen eenzijdigheid. Voor de voortvarende catechist die Jos is, soms ontvullend. Maar altijd, en juist daarom, heilzaam en leerrijk. Na jaren vakervaring bekent Jos op zekere dag : "Ik begin steeds minder belang te hechten aan de methoden die men voor de catechese gebruikt. Hoe langer hoe meer raak ik ervan overtuigd, dat het welslagen van het godsdienstonderricht afhangt van, naast een grondige kennis, de authenticiteit van het geloof bij de leraar. Wij kunnen de geloofsinhoud met nog zoveel enthousiasme aanbieden, God is het, die groeikracht geeft en het hart van de jonge mens via het getuigenis van de leerkracht kan raken". Een kanttekening die tot nadenken stemt.

Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie volgt Jos de aan bod komende ontwikkelingen op de voet. Hij leest alles wat daarover in de 'Libre Belgique' te lezen staat, de enige krant die een samenvatting brengt van de individuele interventies.

Zoals boven al gesignaleerd doceert hij tevens godsdienstleer op Maria-Boodschap. Een meisjesschool, geen jezuïeteninstelling. Zodoende verlaat hij de traditioneel betreden paden. De rest van zijn leven wordt getekend door een herhaaldelijk verleggen, of liever verruimen van zijn werkterrein. Wij bedoelen niet zozeer, dat hij zich in 1974-77 als hulp laat inschakelen in de Drievuldigheidsparochie te Elsene, want weekendparochiedienst verrichten wel meer van onze collegepaters. Wél dat hij in 1977 godsdienstleraar wordt aan de Europese school te Brussel, bedoeld voor de kinderen van buitenlandse diplomaten en ambtenaren aan de Europese instellingen. In één moeite door biedt hij zijn medewerking aan op het 'Foyer Catholique Européen', speciaal voor de Nederlandssprekenden. Niet verwonderlijk dat pater provinciaal hem van 1979 tot 94 aanstelt tot zijn raadgever betreffende de

Europese aangelegenheden. Omwille van zijn veelvuldige bemoeiingen op dat gebied verhuist hij in 1985 naar de Trevierenlaan 18, Brussel, waar zich een internationale jezuïetencommunity heeft gevestigd. Haar traditie getrouw is de Sociëteit graag aanwezig in nieuwe, grenzen overschrijdende apostolaatsvormen.

Het contact met een uitdijend Europa lijkt een geschikte, bijna vanzelfsprekende opstap naar een andere, nu kerkelijke vorm van uitbraak naar buiten : de oecumene en, nog verder, de interreligieuze dialoog. Anderzijds heeft de Bijbel, in de catechese meer dan vroeger aan de orde, hem zowel de wereld van de bijbelvaste protestanten als die van de andere 'godsdiensten van het Boek', de joden en, in mindere mate, de islam, naderbij gebracht. Van hun kant verhogen de moslims, door hun groeiende fysieke aanwezigheid in Brussel, het concrete belang van hun geloof en van het samenleven met hen.

In 1995 zet Jos een dubbele stap. Hij wordt raadgevend lid van de nationale oecumenische commissie, tot 2003. In datzelfde jaar 1995 neemt hij zitting in de Raad (overlegorgaan) van christenen en joden in België, tot 2008. Van 1995 tot 98 neemt hij er zelfs de functie van secretaris waar. Over de eerste van deze opdrachten hebben wij het oordeel van iemand uit de oecumenische groep Heverlee, een vriendenkring van hervormde en katholieke ambtsdragers en zielzorgers, waar Jos eveneens toe behoort : "Vanuit zijn werk had Jos steeds een bewogen en boeiende inbreng". Inderdaad, als het onderwerp oecumene en vooral de joods-christelijke betrekkingen (beide lopen in elkaar over) ter sprake komt, krijgen wij een Jos te zien die wij eigenlijk niet kenden. Hij legt dan zijn aangeboren bedeesdheid en schroom af en raakt in vuur en vlam. Onderliggend bespeur je dan wel een zekere verbetering en frustratie om de menselijke traagheid, onbegrip en onwil. Het is alsof hij alle scheidingsmuren wil slopen. Inmiddels komt de Heverleegroep samen in het TPC (Theologisch en Pastoraal Centrum) te Antwerpen en heeft Jos zich teruggetrokken in ons rusthuis te Heverlee.

Wat de tweede opdracht aangaat spreekt het rouwbeklag van de heer A.Guigui, grootrabbijn van Brussel, boekdelen : (uit het Frans vertaald en lichtelijk ingekort) "Met grote droefheid is het dat ik het onverwachte overlijden heb vernomen van mijn vriend Jos Verbeke. Hij was een van de pijlers van de joods-christelijke dialoog. Heel zijn leven heeft hij geijverd om bruggen te slaan tussen joden en christenen. Zijn interventies getuigden van wijsheid en luciditeit. Hij was groot in zijn eenvoud. De taak die de Schepper voor hem had weggelegd onder ons, is hij naar best vermogen nagekomen. Volgens de rabbijnen van de Talmoed zijn de goede werken die wij hierbeneden uitvoeren, evenzoveel voorsprekers bij de Eeuwige...Moge zijn beloning vanwege de Eeuwige, de God van Israël, volkomen zijn".

In dat verband nog een paar aanvullingen uit de homilie van zijn broer Hugo. Jos zei ooit : "Ik voel mij nauwer verwant met een gelovige moslim dan met een materialistische westerling". Zijn oecumenische ingesteldheid heeft geleidelijk zijn visie op de Bijbel en op het christen-zijn sterk beïnvloed. Wat volgens hem de verschillende geloofsgemeenschappen ook samenbrengt is de belangrijkste levensopdracht die God niet enkel van de gelovige, maar van elke mens verwacht, namelijk dat hij een antwoord geeft op zijn mateloze liefde. Ieder moet ze concreet gestalte geven in zijn eigen liefde voor de naaste, vooral voor hen die zwak en

hulpbehoevend zijn. Een gemeenschappelijke taak voor joden, moslims en christenen. "Als de Kerk los geraakt van het concrete leven van de tijdgenoot, dan wordt ze onvermijdelijk een museum, een herinnering aan vroeger".

Zijn geloofsovertuiging noch zijn werk maken Jos tot een wereldvreemde kamergeleerde. Nauwgezet en af en toe niet zonder hartstocht volgt hij wat er zich waar ook op aarde voordoet. Niettemin heeft hij een paar stokpaardjes : de communautaire spanningen in België en de Palestijnse kwestie. Over de wetgeving inzake de Brusselse randgemeenten weet onze verwoede krantenlezer werkelijk álles. Hij ergert zich mateloos wanneer de Vlaamse politici naar zijn mening alweer te ver gaan in toegevingen aan de francofonen. Zit hij er niet met zijn neus bovenop ? Wat het Joods-Palestijnse conflict betreft verbaast hij iedereen met zijn kennis van de geschiedenis en de draagwijdte van de VN-resoluties ter zake.

In de kleine wereld van zijn familie voelt hij zich lekker thuis. Voor zijn verwanten liggen de bezigheden van broer en oom Jos weliswaar ver van hun dagelijkse beslommeringen. Hij houdt zich op de hoogte van hun lief en leed en geniet zichtbaar van de familiebijeenkomsten, zoals de gouden priesterjubilea van zijn broers-priesters, en zijn eigen feest ter gelegenheid van zijn tachtigste geboortedag, verleden jaar gevierd in Heverlee.

Bij zijn medebroeders geldt hij als een stille, minzame, gezellige huisgenoot. Een die geen lawaai maakt en niet in de kijker loopt. In beperkt gezelschap komt zijn profiel scherper tot zijn recht. Zo binnen zijn 'dwarsverband'. Deze zogenoemde 'dwarsverbanden' hebben geen officieel statuut in het organigram van de orde. Spontaan ontstaan gaat ieder verband zijns weegs. Jezuïeten uit verschillende huizen die op geregelde tijden bijeenkomen. Honderduit praten ze dan over hetgeen elk bezighoudt, waarop zij levendig van gedachten wisselen. In zijn dwarsverband met zeven spitsbroeders wordt op hem gerekend voor de afsluitende eucharistie. Tevoren zoekt hij de voorgeschreven lezingen van de dag op. Graag leest hij ze zelf voor uit een klein beduimeld bijbeltje dat hij altijd bij zich heeft, zodat hij de perikoop in haar context kan plaatsen. Hij slaagt erin vanuit het Oude Testament en de Joodse achtergrond verrassend licht te werpen op een evangeliepassage. 'Onze schriftgeleerde' noemt de groep hem. Soms lokt zijn ijver een plagerijtje op bij de meer positief-wetenschappelijk ingestelden. Het blijft echter indrukwekkend wat hij 'uit zijn schat van oud en nieuw' te voorschijn weet te halen.

Per 1 augustus 2004 wordt onze Gesùresidentie in de hoofdstad opgeheven. Met nog een paar huisgenoten verhuist Jos naar Heverlee. Het klinkt misschien vreemd, maar wegens zijn aparte apostolaat is hij in de provincie bij velen vrij onbekend gebleven. Nu echter haalt hij zijn 'achterstand' ruimschoots in. Waar en wanneer ook de communitieit samenkomt, is hij van de partij. Een praatvaar is hij nooit geweest, des te meer een aandachtige luisteraar, blij met de blijden, bedroefd met de bedroefden. Een meelevende compagnon.

Het einde is uiterst vlug gegaan en heeft iedereen verrast. Op 27 augustus treft iemand in het voorbijlopen hem in de gang aan, terwijl hij een verwarde indruk geeft. Zijn bloeddruk blijkt haast onbestaande. Het typeert hem dat anderen hem moeten zeggen dat er iets hapert met zijn gezondheid, zo bescheiden is hij als het

over hemzelf gaat, en “Jos, het is beter dat je je even laat opnemen in het ziekenhuis”. Men brengt hem naar de dienst spoedgevallen. Nog twee dagen brengt hij door in het ziekenhuis. Zaterdag 29 augustus 2009 na de middag is hij overleden. In alle stilte, zoals hij de laatste jaren heeft geleefd. Jos Verbeke is opgenomen in de heerlijkheid van Hem die Heer en Heiland is van christenen, joden, moslims, en van alle mensen zonder onderscheid.